

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма: Публічне управління та
державна служба

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Зв'язки та забезпечення взаємодії з громадськістю в системі публічного
управління України»

здобувача **Губар Катерини Володимирівни**

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент Л.М. Ємельяненко

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри:

доктор наук з державного управління, професор О.В. Карпенко

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма: Публічне управління та державна служба

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи
(гарант) освітньо-професійної
програми

В.В. Карлова

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.В. Карпенко

_____ 2023 р.

_____ 2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Губар Катерини Володимирівни

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему

**«Зв'язки та забезпечення взаємодії з громадськістю
в системі публічного управління України»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «11» жовтня 2023 р. № 1887-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах:
Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, Кабінету Міністрів
України

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні аспекти формування зв'язків з громадськістю в системі публічного управління (назва розділу)
Розділ 2	Практика реалізації зв'язків із громадськістю в системі публічного управління України (назва розділу)
Розділ 3	Вдосконалення та підвищення ефективності взаємодії органів публічної влади з громадськістю в Україні (назва розділу)
Об'єкт дослідження:	процес здійснення зв'язків з громадськістю в системі публічного управління України
Предмет дослідження:	організація зв'язків та забезпечення взаємодії органів влади з громадськістю в системі публічного управління України
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	теоретичне обґрунтування зв'язків з громадськістю в системі публічного управління та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення взаємодії органів публічної влади з громадськістю в Україні

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	З'ясувати сутність, цілі та функції зв'язків з громадськістю в системі публічного управління в історичному контекст суспільного розвитку. Визначити процес організації участі громадськості в публічному управлінні. Розглянути моделі взаємодії органів влади і громадянського суспільства.
У розділі 2	Проаналізувати нормативно-правове забезпечення взаємодії органів влади з громадськістю. Провести аналіз особливостей організації зв'язків та взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України на різних рівнях урядування. Здійснити оцінку результативності заходів і ініціатив, спрямованих на залучення громадськості до прийняття рішень у системі публічного управління.
У розділі 3	Дослідити світовий досвід формування іміджу органів влади через активацію взаємодії з громадськістю та визначити можливості імплементації в нашій країні. Обґрунтувати інноваційні інструменти досягнення громадського прогресу в системі публічного управління. Запропонувати напрями оптимізації публічно-партнерської взаємодії органів влади з громадськістю.

Завдання підготував
науковий керівник

Л.М. Ємельяненко

«15» жовтня 2023 р.

Завдання одержав
здобувач

К.В.Губар

«15» жовтня 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 82 сторінки, 5 рисунків, список використаних джерел з 57 найменувань, 1 додаток.

«Зв'язки та забезпечення взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України»

Об'єктом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є процес здійснення зв'язків з громадськістю в системі публічного управління України.

Предметом дослідження є організація зв'язків та забезпечення взаємодії органів влади з громадськістю в системі публічного управління України

Мета і завдання дослідження. Основною метою кваліфікаційної магістерської роботи є теоретичне обґрунтування зв'язків з громадськістю в системі публічного управління та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення взаємодії органів публічної влади з громадськістю в Україні.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- з'ясувати сутність, цілі та функції зв'язків з громадськістю в системі публічного управління в історичному контекст суспільного розвитку,
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення взаємодії органів влади з громадськістю,
- дослідити особливості організації зв'язків та взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України на різних рівнях урядування.
- здійснити оцінювання результативності заходів і ініціатив, спрямованих на залучення громадськості до прийняття рішень у системі публічного управління.
- розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення та підвищення ефективності взаємодії органів публічної з громадськістю в Україні.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Під час дослідження було систематизовано різноманітні підходи до трактування сутності, цілей та функцій зв'язків з громадськістю в системі публічного управління. Також проаналізовано нормативно-правове забезпечення, яке регулює взаємодію органів влади з громадськістю; описано особливості організації зв'язків та взаємодії з громадськістю.

Практичні результати дослідження полягають у виявленні тенденцій у розвитку організації зв'язків та взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України на різних рівнях урядування, проведено оцінювання результативності заходів і ініціатив, спрямованих на залучення громадськості до прийняття рішень у системі публічного управління а також розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення та підвищення ефективності взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Україні.

Описані пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності державними.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

Ключові слова: зв'язки з громадськістю, Рг-служба, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, публічне управління, інновації, нормативно-правове забезпечення.

ВІДГУК
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету економіки та управління
освітньої програми «Публічне управління та державна служба»
Губар Катерини Володимирівни

Актуальність теми. Розбудова України як демократичної європейської держави висуває на порядок денний питання відкритості та прозорості владних інституцій, рівноправного партнерства та залучення громадян до формування і реалізації державної та регіональної політики, оскільки їхня активна участь у цьому процесі сприяє підвищенню ефективності державного управління та суспільної довіри до влади. З огляду на сучасні тренди інформаційно-комунікативних інновацій проблематика забезпечення партнерської взаємодії з громадськістю набуває надзвичайної актуальності.

Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи: якісний логіко-структурний рівень роботи, її побудова є логічною, взаємоузгоджені формулювання об'єкта, предмета, мети, завдань, висновків, актуальність обґрунтована та пов'язана з об'єктом дослідження; чітко зазначена авторська наукова позиція; використано широкий спектр аналітичних підходів (системного, структурно-функціонального, інституційного, компаративного, інформаційного), які є релевантними та забезпечили досягнення визначеної мети дослідження.

Наявність самостійних розробок автора: висвітлено наукові підходи до комунікативної взаємодії органів державної влади та громадськості; проведено контент-аналіз нормативно-правового забезпечення взаємодії органів влади з громадськістю, що дозволило автору обґрунтувати доцільність комплексної програми розвитку інформаційного законодавства; виявлено особливості організації зв'язків та взаємодії з громадськістю на різних рівнях урядування та здійснено оцінювання результативності заходів і ініціатив, спрямованих на залучення громадськості до прийняття рішень у системі публічного управління України.

Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. В роботі розкрито сутність і специфіку зв'язків з громадськістю в системі публічного управління, виявлено необхідні умови і механізми демократизації системи державної влади і управління з метою наближення їх до суспільства і громадян. Запропоновано інноваційні інструменти досягнення громадського прогресу, оптимізації публічно-партнерської взаємодії та формування іміджу органів влади через активацію взаємодії з громадськістю на основі імплементації закордонної практики.

Наявність недоліків: за результатами аналізу подібності встановлено надмірну кількість запозичень в роботі (КБР), що зумовлено: великою кількістю посилань на авторські тлумачення науковців без оформлення цитувань із літературних джерел; великою кількістю в тексті матеріалів із використаних джерел нормативно-правового характеру, що пов'язано зі специфікою спеціальності «Публічне управління та адміністрування». В текст роботи внесені відповідні зміни та доопрацювання відповідно методичних положень на предмет дотримання вимог академічної доброчесності для обґрунтування достатнього рівня самостійності.

Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: роботу рекомендовано допустити до захисту перед Екзаменаційною комісією, рекомендаційна оцінка - 95 балів.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент

Л.М. Ємельяненко

5 грудня 2023 року

Рецензія
на кваліфікаційну магістерську роботу здобувача вищої освіти

Губар Катерини Володимирівни

Тема: «Зв'язки та забезпечення взаємодії з громадськістю
в системі публічного управління України»

Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи і доцільність її розроблення. Рецензована кваліфікаційна робота присвячена актуальним питанням підвищення результативності публічного управління на основі активізації взаємодії з громадськістю для налагодження конструктивного діалогу між органами влади та суспільством, прийняття й реалізації державних управлінських рішень із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Якість проведеного дослідження. Представлена на рецензування робота цілком відповідає вимогам до кваліфікаційних досліджень магістерського рівня. Автор роботи спирається на теоретичне підґрунтя формування зв'язків та забезпечення взаємодії з громадськістю на основі дослідження еволюції суспільного розвитку та становлення концепції публічного управління. Аналітичний розділ роботи охоплює спектр актуальних питань практики реалізації інформаційно-комунікативної політики в системі публічного управління України. Логіка конструктивного авторського підходу дозволила обґрунтувати інструменти оптимізації публічно-партнерської взаємодії органів влади з громадськістю.

Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи. Незаперечними перевагами роботи слід вважати структурну логіку представлених результатів авторських досліджень, які були проведені з використанням методів наукового креативного мислення та багатоаспектного спектру підходів аналізу проблематики дослідження (системного, структурно-функціонального, інституційного, компаративного, інформаційного). Автором в

теоретичному розділі роботи визначено організаційні моделі взаємодії органів влади і громадського суспільства. Проведено контент-аналіз нормативно-правового забезпечення зв'язків із громадськістю в системі публічного управління, встановлено організаційні особливості їх реалізації та здійснено оцінку їх результативності.

Зауваження. Незважаючи на позитивні результати, в роботі бажано було б представити функціонально-організаційні механізми та інструменти імплементації світового досвіду формування іміджу органів влади через активацію взаємодії з громадськістю.

Практична значимість висновків і рекомендацій. Обґрунтовані у кваліфікаційній роботі положення та рекомендації можуть бути використані органами виконавчої влади для оновлення існуючих підходів до забезпечення активної партнерської взаємодії органів влади з громадськістю в системі публічного управління України.

Рецензент:

Доцент кафедри теоретичної
та прикладної економіки,
Університет "КРОК",
к.е.н., доцент

І.П. Соколовська

Підпис засвідчую:

Лідпис Соколовська І.П. засвідчук
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу
Університет економіки та права "Крок",
Олександр ПАВЛЮК
2013 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	8
1.1. Сутність та суспільна значимість цифрової економіки.....	8
1.2. Ключові компоненти та критерії становлення цифрової економіки.....	18
1.3. Національна концепція та важелі державного регулювання розвитку цифрової економіки.....	24
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН, ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	29
2.1. Нормативно-правове забезпечення взаємодії органів влади з громадськістю.....	29
2.2. Особливості організації зв'язків та взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України на різних рівнях урядування.....	34
2.3. Оцінка результативності заходів і ініціатив, спрямованих на залучення громадськості до прийняття рішень у системі публічного управління.....	39
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В УКРАЇНІ.....	48
3.1. Імплементация світового досвіду формування іміджу органів влади через активацію взаємодії з громадськістю.....	48
3.2. Інноваційні інструменти досягнення громадського прогресу в системі публічного управління.....	54
3.3. Оптимізація публічно-партнерської взаємодії органів влади з громадськістю.....	61
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми. В реаліях сьогодення масштабного поширення загроз дестабілізації суспільних відносин, поглиблення кризових соціально-економічних проявів, спричинених військовими подіями в Україні та інформаційно-комунікаційної трансформації під впливом глобалізаційних викликів, зв'язки з громадськістю (паблік рілейшнз) перетворюються на важливу управлінську функцію в усіх сферах життєдіяльності, зокрема і в системі публічного управління.

В сучасній Україні прогресує тенденція збільшення рівня відповідальності держави за гарантування та забезпечення високого рівня життя населення. Проте, минулі події показали, що відсутність конкретних, об'єктивних, ефективних та взаємовигідних механізмів взаємодії з громадськістю може у майбутньому спричинити високу соціальну напругу, конфлікти та невизначеність. Гострота цієї проблеми визначається великою динамічністю інформаційних процесів, особливо в контексті взаємодії між організаціями та населенням. Пошук нових способів спілкування та стратегій соціального управління сприяє створенню ефективних зв'язків між владою та громадськістю, що дозволяє виявити та задовольнити потреби та інтереси різних соціальних груп. Особливу вагу має проблема створення ефективної взаємодії між владою та громадськістю через зворотний зв'язок, керування громадською думкою та формування позитивного уявлення про владні органи.

По-перше, в останні роки Україна пройшла значні зміни в системі публічного управління, спрямовані на підвищення прозорості, відкритості та залучення громадськості до прийняття рішень. По-друге, в умовах сучасних інформаційних технологій громадськість має більше можливостей для активної участі та впливу на діяльність урядових органів. Отже, дослідження ролі та ефективності взаємодії з громадськістю в системі публічного управління стає актуальним і важливим

завданням для подальшого розвитку демократичних процесів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження сутності поняття «зв'язки з громадськістю» та взаємодії громадськості з органами влади широко відображено в науковій, навчальній і довідковій літературі. Питання теорії і методології зв'язків з громадськістю, завдання, функції й принципи публік рілейшнз розглядали вітчизняні й зарубіжні науковці: О. Сопліна [47], Н. Агафонова [1], Т. Самойленко [44], О. Філатова й М. Шишкіна, В. Мойсєєв, Г. Почепцов, В. Дрешпак [15], В. Куйбіда [20], І. Луциків, А. Сорокіната О. Котовський [24] та ін. Вивченню окремих аспектів публік рілейшнз у сфері публічного управління присвячені дослідження С. Тимофєєв, К. Малишева [48] і Т. Устименко [51], Р. Буковський [4] та ін. Зв'язки органів влади з громадськістю досліджено як управлінську діяльність у працях з державного управління О. Кириленко [49] й О. Вакун, І. Семенчук [6] та ін. Водночас необхідно зауважити, що незважаючи на значну кількість досліджень і публікацій з питань теорії і практики зв'язків з громадськістю, недостатньо повною мірою висвітлено інноваційні інструменти функціонування зв'язків з громадськістю в органах публічного управління в умовах розбудови інформаційного суспільства, специфіку досягнення громадського прогресу в системі публічного управління, актуальне питання формування оптимальної публічно-партнерської моделі взаємодії органів влади з громадськістю в Україні.

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування зв'язків з громадськістю в системі публічного управління та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення взаємодії органів публічної влади з громадськістю в Україні.

Відповідно до мети конкретизовано наступні *завдання дослідження*:

- з'ясувати сутність, цілі та функції зв'язків з громадськістю в системі публічного управління в історичному контексті суспільного розвитку;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення взаємодії органів влади з громадськістю;

- дослідити особливості організації зв'язків та взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України на різних рівнях урядування;
- здійснити оцінювання результативності заходів і ініціатив, спрямованих на залучення громадськості до прийняття рішень у системі публічного управління;
- розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення та підвищення ефективності взаємодії органів публічної з громадськістю в Україні.

Об'єктом дослідження визначено процес здійснення зв'язків з громадськістю в системі публічного управління України.

Предметом дослідження визначено організацію зв'язків та забезпечення взаємодії органів влади з громадськістю в системі публічного управління України.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження в роботі є загальнонаукові та спеціальні наукові методи, які виявилися найбільш ефективними для вирішення зазначених дослідницьких завдань:

1) системний підхід дозволив розглянути зв'язки з громадськістю як механізм, що знаходиться в безперервній взаємодії з оточуючим середовищем через вхід (що сприймає вимоги громадян, їх підтримку і несхвалення) і вихід (прийняті управлінські рішення і дії) системи публічного управління;

2) структурно-функціональний аналіз дав можливість визначити зв'язки з громадськістю як систему, що має складну структуру, кожен елемент якої має певне призначення і виконує специфічні функції, спрямовані на поліпшення іміджу органу публічної влади;

3) інституційний підхід дозволив визначити особливості інститутів та інституцій в системі публічного управління, в межах та за допомогою яких здійснюються зв'язки з громадськістю;

4) компаративний метод дав можливість зіставити моделі організації зв'язків з громадськістю органів публічної влади та політичних акторів, що реалізуються в різних країнах, виявити їх сильні та слабкі сторони;

5) інформаційний підхід в умовах цифровізації суспільних відносин надав можливість виявити інформаційно-комунікаційний потенціал та інноваційні інструменти досягнення громадського прогресу, оптимізації публічно-партнерської взаємодії органів влади з громадськістю.

Теоретична та методична значущість отриманих результатів. Під час дослідження було систематизовано різноманітні підходи до трактування сутності, цілей та функцій зв'язків з громадськістю в системі публічного управління. Також проаналізовано нормативно-правове забезпечення, яке регулює взаємодію органів влади з громадськістю; описано особливості організації зв'язків та взаємодії з громадськістю.

Практична значущість отриманих результатів полягають у виявленні тенденцій у розвитку організації зв'язків та взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України на різних рівнях урядування, проведено оцінювання результативності заходів і ініціатив, спрямованих на залучення громадськості до прийняття рішень у системі публічного управління а також розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення та підвищення ефективності взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Україні.

Інформаційна база дослідження. Для виконання даної роботи теоретичною базою обрано наукові публікації (статті, монографії, аналітичні записки та звіти) закордонних та вітчизняних вчених в сфері економіки та управління. Нормативно-правовою базою дослідження стали закони України, вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти, які регулюють зв'язки та взаємини органів влади з громадськістю. Фактурний матеріал для виконання роботи сформований на основі традиційних джерел статистичної та звітної інформації з офіційних сайтів Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, Кабінету Міністрів України, обласних та міських державних адміністрацій, територіальних громад, а також інформаційна база даних і аналітичні матеріали міжнародних компаній, інші загальнодоступні джерела в онлайн-середовищі.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків

та списку використаних джерел, додатків. Обсяг роботи становить 87 сторінки, у списку використаних джерел налічується 57 найменування.

Апробація дослідження. Результати дослідження представлені автором на науково-практичних конференціях: «Кібербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» (Київ – Вроцлав. Травень 2023 р.) [10]; «Інноваційні проєкти для післявоєнного відновлення та розвитку України» (Київ. 17 квітня — 20 травня 2023 р.) [11]; «Питання відбудови економіки України (область, місто, ОТГ) в контексті міжнародних інвестиційних стратегій відновлення» (Київ, 09 листопада 2023 р.) [12].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗКІВ З

ГРОМАДСЬКІСТЮ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1 Сутність, цілі та функції зв'язків з громадськістю в публічному управлінні в контексті історичного розвитку суспільства

Аналіз бази джерел показує, що питаннями зв'язків з громадськістю більше десятиліття займаються провідні вітчизняні вчені: Р. Войтович, В. Гошовська, О. Дегтяр, Н. Драгомирецька, В. Дрешпак, П. Євсюков, К. Колеснікова, В. Кучабський, О. Лашкін, М. Романенко, Є. Соловйов, К. Соляник. Таким чином, С. Тимофєєв доводить, що створення позитивного іміджу органів державного управління та налагодження плідної співпраці між посадовцями та громадянами сприятиме аналіз сучасного стану та визначення основних засад формування взаємовідносин органів влади та громадськості. Т. Кальна-Дубінюк досліджує сутність, структуру та функції відносин з громадськістю в системі державного управління; визначає взаємодію суспільства та органів публічної влади як механізм оптимізації державного управління, аналізує механізми взаємодії громадянського суспільства та держави [1].

У надрах цивілізації завдяки працям етнографів були відкриті протококомунікативні прийоми, покликані підкреслити роль ватажка в зграї, позначити соціальний статус конкретної особини, звернути увагу на її діяльність. У стародавні часи урбанізація населення, зміни в соціально-економічному житті людей призвели до виникнення держави і, у зв'язку з цим, розвитку суспільного спілкування.

Цей процес супроводжувався переходом від міжособистісного до масового

спілкування і характеризувався зростанням ролі мовлення та ораторського мистецтва. Давньогрецький філософ Арістотель відомий як автор найпершого наукового трактату про ораторське мистецтво, а мистецтво діалогу пов'язують з ім'ям Сократа. У Стародавньому Римі будували спеціальні стіни – «альбумси», їх білили вапном і ділили на рівні прямокутники. Стіна була заповнена оголошеннями про заслуги політичних лідерів, інформацією про гладіаторські бої тощо. Мурал у Помпеях хвалив політичного діяча та закликав громадян голосувати за нього. Цезар почав видавати першу газету латинською мовою, доступну для всіх, щоб римляни могли побачити переваги свого керівництва [4].

У середні віки розвиток взаємодії між владою та громадськістю був пройнятий теологічним мисленням, що також призвело до розвитку паблік рілейшнз. Винахід Іоганна Гуттенберга в середині XV століття став переломним моментом у передісторії PR, це був друкарський верстат.

PR пережили активний розвиток в епоху Нового часу. Цьому сприяли буржуазні революції. У 18 столітті в Америці та Європі з'явилися перші укази про права людини: «Декларація прав людини і громадянина» – політичний маніфест Великої французької революції 1789 року і «Декларація прав». Усі ці процеси супроводжувалися активною масовою комунікацією з боку ідеологів цих документів та їх прихильників. Дослідники вважають, що авторство терміну «паблік рілейшнз» належить третьому президенту Сполучених Штатів Америки Томасу Джефферсону. Ріменно Джефферсон у 1807 р. у своєму посланні VII Конгресу вперше вжив термін «соціальні відносини», замінивши ним вираз «стан думки» [5].

Сучасного значення термін «паблік рілейшнз» почав набувати на початку 20 століття, про що свідчить успішна практика в бізнес-секторі появи спеціальних служб зв'язків з громадськістю. Відомі практики епохи А. Лі, Е. Бернайз зробили вагомий внесок у теоретичний і практичний розвиток зв'язків з громадськістю. Наприклад, А. Лі виступив з ідеєю надати політичним лідерам і бізнесменам «людиноподібність», а Е. Бернайс виступив з ініціативою перетворити практику

зв'язків з громадськістю в науку. На думку деяких дослідників, війни є головним стимулом бурхливого розвитку паблік релейшнз, і не тільки в США, а й у Великобританії, Німеччині, Франції та інших країнах. Під час Другої світової війни в США і Великій Британії були створені спеціальні служби, які відповідали за інформування населення про хід військових дій, а після їх закінчення продовжували роботу в інших областях. Зокрема, місцева влада Великої Британії була зацікавлена у переведенні колишніх пропагандистів у нові відділи зв'язків з громадськістю. Налагодження відносин із громадськістю в комерційній, суспільно-політичній сферах, в органах державної влади та місцевого самоврядування сприяє демократичному розвитку держав, проголошенню принципів відкритості інформації та розвитку ринкової економіки. Ці фактори змушують «продавців» вдаватися не тільки до рекламних технологій продажу «товарів», а й до механізмів формування та підтримки «комерційної репутації». Розвиток високих технологій і поява нових засобів масової комунікації збільшують можливості цілеспрямованого впливу, зміни масової свідомості [7].

Ці процеси характерні для українського суспільства, але порівняно зі США та європейськими країнами вони почалися пізніше. Наприкінці ХХ століття в Україні практика і теорія зв'язків із громадськістю викликали великий інтерес. Одним із спірних питань серед дослідників є формулювання загальновизнаного поняття «зв'язки з громадськістю».

Попередній аналіз тлумачень PR у літературі свідчить про те, що в науковому середовищі не вироблено чіткого категоріального апарату. Деякі дослідники вважають, що існує понад 400 визначень паблік релейшнз.

У сучасній україномовній літературі існує близько десяти слів, які позначають одне й те саме явище: «PR», «public relations», «ПР», «Піар», «паблік релейшнз», «зв'язки з громадськістю», «суспільні зв'язки». Думки теоретиків розходяться щодо того, яка з цих словесних конструкцій вважається найбільш точною. Деякі дослідники не надають значення вживанню конкретного іменника в своїх роботах. Є випадки використання аббревіатур «ПР» і транскрипція «паблік релейшнз» С. В.

Орлик пропонує прийняти єдиний підхід до транскрипції іншомовних слів і зупинитися на цьому варіанті [32].

Вітчизняний дослідник О. І. Руденко критикує переклад «зв'язки з громадськістю», виправдовуючи це тим, що «...термін «громадськість» в українському мовленні викликає семантичні асоціації непрофесіоналізму, дилетантизму та відсутності розсудливості» «...невдалий термін «зв'язок» – своєю статичною структурою... він не вловлює багатства семантики англійського «відносини», які мають не тільки структурно-статичне, а й динамічно-процесуальне відтінок: не просто зв'язок, а відносини, зайняті позиції тощо. [5, с. 9]. На користь написання PR англійськими літерами вчений наводить вагомий аргумент: «з PR пов'язана цікава деталь – у всіх інших мовах цей термін вживається в англійському написанні: зв'язки з громадськістю або у вигляді аббревіатури PR, у науковій та навчальній літературі, це PR-технології, PR-спеціалісти тощо. Існує також практика написання англійською мовою «public relations» та використання української транскрипції «паблік рілейшнз», а також досить поширеного виразу «зв'язки з громадськістю». Незважаючи на відмінність вербальної конструкції, автори описують подібне явище.

Крім того, у дослідженнях окремих елементів паблік рілейшнз стали загальновживаними такі вирази, як «піар-технології», «піар-кампанія», «піар-програма», «піар-акція» тощо. Це пов'язано з тим, що перші дослідження цього явища виникли в США. Тому, на нашу думку, терміни «PR», «паблік рілейшнз», «зв'язки з громадськістю» мають однакове право на використання в наукових працях. Проте, на нашу думку, пріоритетним поняттям слід обрати вираз «зв'язки з громадськістю», що підтверджується такими обставинами:

1) це формулювання використовується в багатьох наукових публікаціях, у тому числі серед науковців престижних державних навчальних закладів України, крім того, воно використовується при позначенні спеціальності вищої освіти;

2) цей вислів є частиною офіційної назви професійної організації, що діє в Україні, – Української асоціації зі зв'язків з громадськістю (UAPR);

3) зв'язки з громадськістю включаються від імені спеціальних державних структур і органів місцевого самоврядування.

Серед теоретиків і практиків немає згоди не тільки щодо назви, а й щодо обсягу його змісту, що підтверджує багатоаспектність відносин з громадськістю. Започаткована автором дослідження систематизація визначень призвела до формування таких груп [13]:

- 1) група визначень PR, у яких розуміють як частину управління;
- 2) група визначень PR, у яких переважає розуміння публік релейшнз як комунікаційної системи.

Історично становлення науки державного управління в Україні починається з Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку наукових галузей, за якими може присвоюватися науковий ступінь» № 1328 від 29 листопада 1997 р. [17].

Однак наука про державне управління не обмежується формальним існуванням, оскільки раніше вона була об'єктом уваги таких філософів, як Конфуцій і Лао-Цзи (розвиваючи ідеї державного управління), Сократ, Платон і Арістотель (визначаючи природу державного управління і права), Ш. Монтеск'є (розкрив принцип поділу державної влади) та ін., про що докладно йдеться у праці В. Мороз «Діалектика співвідношення змісту категорій «менеджмент» і «управління» у рамках науки «державне управління» [19].

На думку дослідників, з якими автор поділяє думку, термін «публічне управління» не має аналогічного значення «державне управління» (яке досі вживається в Україні). Водночас два різних терміни публічне адміністрування та публічне управління перекладаються в різних літературних джерелах з англійської на українську як «державне управління». Детальне дослідження цього питання дозволяє констатувати, що запропоноване більшістю з українських науковців визначення поняття «державне управління» базується на класичному розумінні управління в державному секторі, запропонованому М. Вебером. У процесі формування нової системи державного управління в Україні виникає актуальне

питання щодо дослідження визначення поняття «публічне управління», оскільки воно відіграє провідну роль у процесі подальшого реформування державної влади в нашій країні. Поняття публічного управління походить від латинського «publicus» – громадський, народний, державний [27].

Нагадаємо, Д. Кілінг уперше визначив поняття "публічне управління" у 1972 році, стверджуючи, що це процес, спрямований на ефективне використання ресурсів для досягнення основних цілей державної політики країни.

А. Мельник та О. Оболенський одними із перших вітчизняних вчених виокремили поняття «публічне управління». У класичному розумінні публічне управління визначається як вплив суб'єкта управління, який володіє публічною владою, на об'єкт – суспільство (соціальні процеси, відносини) відповідно до покладених на нього суспільно значущих функцій і повноважень [30].

Суб'єктом і об'єктом публічного управління є як загальновизнані громадянське суспільство, неурядові організації (різноманітні автономні структури: державні органи, асоціації та їх органи), органи державної влади. Дослідження О. Амосова та Н. Гавкалової, які детально описують моделі публічного адміністрування (Old Public Management, New Public Management, Good Governance) і зазначають, що «вони формуються та розвиваються з часом як і в країнах світу та в рамках прийнятих базових моделей соціально-економічних систем, на архетипній парадигмі їх пошук є важливою, складною та актуальною проблемою» [20].

Автор також повністю погоджується з думкою вчених, які вважають, що впровадження менеджменту в діяльність органів державної влади пов'язана з недостатньою ефективністю традиційного управління. Основною рисою теорії публічного управління є те, що особи вважаються активними учасниками державного управління. Конституція України (ст. 5) чітко визначає, що «народ здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади та органи місцевого самоврядування», завдяки чому конкретні функції держави набувають ознак публічності.

О. Босак слушно зазначає, що коли ми говориться про публічну владу, мається на увазі влада, джерелом якої є народ. При цьому, коли ми говоримо про публічне управління, маємо на увазі управління, в якому беруть участь громадяни. Це також підкреслює, що державне управління в Україні є публічним, і, продовжуючи пропонувати різні підходи до змісту публічного управління, наука досі не виробила єдиного визначення. Тому, на думку автора, у подальшому дослідженні про публічне управління доцільно розуміти участь народу в управлінні державою, що забезпечує взаємодію органів державної влади та, у майбутньому, підвищує результативність/ефективність у напрямку досягнення суспільного прогресу. Слід зазначити, що саме адміністрування є управлінською діяльністю, оскільки латинське «administratio» означає «обслуговування», «допомога», «управління». Іншими словами, управління є основною прерогативою органів виконавчої влади або державних службовців. Підтримуємо точку зору Ю. Бондаря, який зазначає, що «суттєві характеристики публічного менеджменту, порівняно з класичним адмініструванням, повинні відзначатися сукупністю таких обставин: цілеспрямованість кінцевого результату; поєднання більшого ступеня свободи дій і відповідальності; важливість організації та організаційної культури; відкритість до впливу середовища; спілкування з користувачами сервісів, наявність коментарів [38].

Таким чином, специфіка статусу ідеології управління може не збігатися з тим, що відбувається в різні історичні періоди розвитку суспільства. Дискурсивний характер сучасних управлінських знань є ознакою їх власних трансформацій, пов'язаних з переходом до інформаційного суспільства. Проаналізувавши прийняті в літературі ідеї та основні точки зору наукового співтовариства, ми визначили зміст і сутність досліджуваних дефініцій, що дало нам змогу наочно уявити авторський підхід щодо місця «публічного управління» в загальній системі управління (рис.1.1).

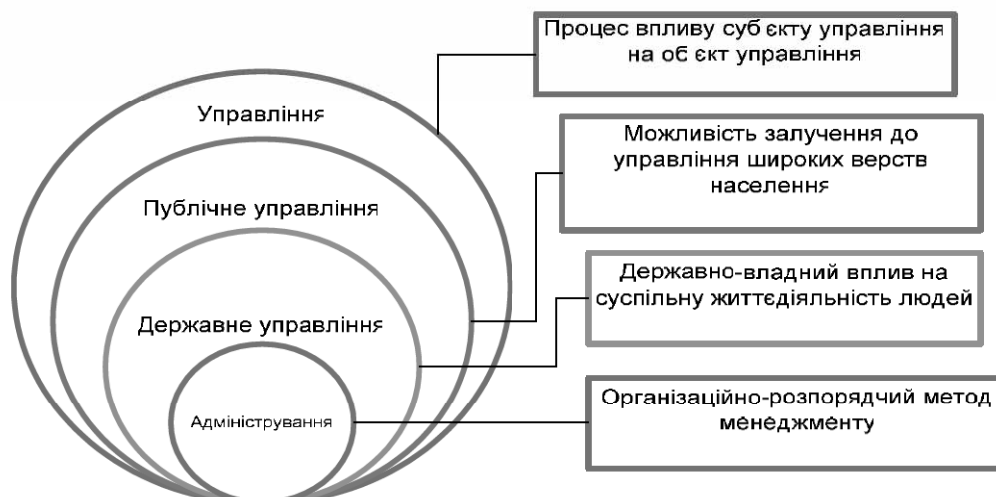

Рисунок 1.1 – Схема взаємозв'язку основних категорій системи управління

Джерело: розроблено автором за даними [2].

Враховуючи запропоновану схему взаємозв'язку основних категорій системи управління, можна стверджувати, що в сучасних національних умовах необхідно запровадити ефективне «публічне управління», під яким бачимо управління, яке відповідає очікуванням держави та громадянського суспільства. Проте можна сказати, що впровадження такого типу господарювання в Україні, на жаль, носить лише формальний характер. Унікальність репрезентованого інтелекту визначається відтворенням адекватного образу сучасного управлінського знання в процесі трансформації, оскільки воно може існувати в різних альтернативних формах. Йдеться про те, що попередні надбання мають бути органічно включені в систему дослідження сучасних управлінських знань [42].

Зазначена класифікація є умовною, що не передбачає взаємовиключення. Кожна група визначень включає в тій чи іншій мірі обидві складові: уміння управляти з використанням PR і побудову системи комунікаційних відносин з їх використанням.

Водночас виділення цих груп є принциповим, оскільки дозволяє вивчити неоднозначність об'єкта дослідження. У 2009 році в рамках Європейської конфедерації зв'язків з громадськістю (CEPR) була створена спеціальна робоча група, яка рекомендувала при визначенні понять виходити з трьох основних

позицій. Ці поняття, на нашу думку, є загальноприйнятими у вивченні зв'язків з громадськістю і можуть бути віднесені одночасно до двох груп визначень.

1. «PR – це свідома організація спілкування». Відповідно до цього підходу спілкування здійснюється не хаотично, а з урахуванням поставленої мети, тобто суб'єкт обирає предмет, час, форму впливу, а також зміст і інтенсивність спілкування.

2. «Зв'язки з громадськістю є однією з функцій менеджменту». При цьому вказується, що PR є частиною управління, під якою розуміється цілеспрямована діяльність в інтересах суб'єкта управління.

3. «Мета PR – досягти взаєморозуміння та встановити успішні стосунки між організацією та масами через двосторонню комунікацію». Ця ознака є однією з головних, оскільки підкреслює особливість PR взаємодії суб'єкта і громадськості, а не односторонню дію суб'єкта на об'єкт. У Словнику соціології, опублікованому в США в 1944 році, зв'язки з громадськістю визначаються як «теорії та методи, що використовуються для регулювання відносин суб'єкта з його громадськістю». У такому широкому розумінні комунікація з громадськістю представляється як набір суб'єктних засобів, які використовуються по відношенню до певного об'єкта [46]. Тобто PR – це цілеспрямована діяльність в інтересах суб'єкта, а об'єкт має специфічні характеристики. Вважаємо, що відносини з громадськістю в системі державного управління – це цілеспрямована взаємодія структур апарату держави з громадянами та публічними інститутами, які можна визначити як реалізовану ними інформаційно-комунікативну функцію публічної влади та управління, яка дає змогу оцінити взаємовідносини різних кіл громадськості з певними рішеннями та діями, ідентифікувати проголошену та реально реалізовану політику, співвідносити реалізовані програми з суспільними інтересами, формувати масову думку з будь-якої проблеми для кращого розуміння громадськості, сприяти прийняттю та реалізації відповідних заходів.

Серед них можна виділити наступні:

1) контроль громадської думки та поведінки;

2) формування взаємовигідних відносин між державними організаціями та громадськістю;

3) відповідь громадськості [24].

Виходячи з цілей і завдань зв'язків з громадськістю в органах державної влади, можна виділити наступні основні функції (рис. 1.2).

Ф У Н К Ц І Ї	<i>Інтегрована функція</i> Можливості зв'язків з громадськістю до консолідації громадського думки, суспільних інтересів, стосовно тим чи іншим рішенням та діям
	<i>Консультативно-методична функція</i> Забезпечення формування ефективних відносин з громадськістю та окремими групами
	<i>Інформаційна функція</i> Формування та реалізація інформаційної політики, як однієї з цілей PR-діяльності в органах влади
	<i>Аналітична функція</i> Визначення необхідності проведення конкретного виду аналітичного дослідження, який підходить під рівень компетенції зв'язків із громадськістю на основі актуалізації тематики такого дослідження.
	<i>Правова функція</i> правове забезпечення діяльності служби зі зв'язків з громадськістю, яке полягає у знанні основ її законодавства, що підпадає під компетенцію професійної діяльності зв'язків з громадськістю
	<i>Інноваційна функція</i> Використання у діяльності служби зв'язків із громадськістю інноваційних технологій та форм залучення громадян до соціально-економічного життя громади

Рисунок 1. 2 – Функції, які виконують зв'язки із громадськістю
Джерело: розроблено автором за даними [6].

Водночас відносини з громадськістю в рамках діяльності державних структур мають ряд особливостей:

- заклади мають усі необхідні засоби для успішної діяльності зв'язків з

громадськостю: належну матеріально-технічну базу, адміністративно-організаційний досвід проведення будь-яких PR-заходів, історичний досвід роботи з суспільством та громадськими організаціями;

- особливу роль PR відіграє в самих державних структурах, оскільки якісно розроблена індивідуальна та високопрофесійна програма стає затребуваною суспільством, що не може не позначитися на створенні сприятливого іміджу влади. У науковій літературі виділяють такі функції, які забезпечують відносини з громадськостю, які певним чином відображають історичні етапи становлення.

Піліпко Т.А. виділяє такі функції: комунікативні, ідеологічні, культурно-освітні, рекламно-довідкові, організаторські.

Таким чином, відділи зв'язків з громадськостю органів державної влади мають широкий спектр повноважень і функцій. Їхня діяльність сприяє конструктивному діалогу влади та суспільства. Тому необхідно активніше використовувати технологічні можливості взаємодіючих PR-служб. Крім того, служби зв'язків з громадськостю мають не лише сприяти пропаганді владних структур. Такий підхід сприятиме зміцненню довіри населення до державних структур.

1.2 Організація участі громадськості в публічному управлінні

Нині майже всі органи державної влади мають свої підрозділи, які спеціально займаються масовими комунікаціями з громадськостю. Служба зв'язків з громадськостю (прес-служба) здійснює спеціалізовану та посередницьку комунікаційно-інформаційну діяльність, спрямовану на налагодження каналів двосторонньої взаємодії між структурами державної влади та сегментованою громадськостю, іншими суб'єктами суспільно-політичного процесу з метою досягнення взаємної домовленості, порозуміння, співпраці та соціального

партнерства в суспільстві. Він покликаний допомагати органам державної влади приймати управлінські рішення, спрямовуючи їх на певний настрій і можливу реакцію громадськості; формування громадської думки щодо тих чи інших управлінських рішень, завоювання авторитету, закріплення позитивного іміджу органів державної влади [9].

Діяльність цих служб базується на загальних принципах з урахуванням специфіки кожної державної установи. Законодавчу основу діяльності прес-служб органів державної влади складають закони України, нормативно-правові акти: укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України тощо.

Завдання більшості служб зв'язків з громадськістю такі (рис. 1.3)

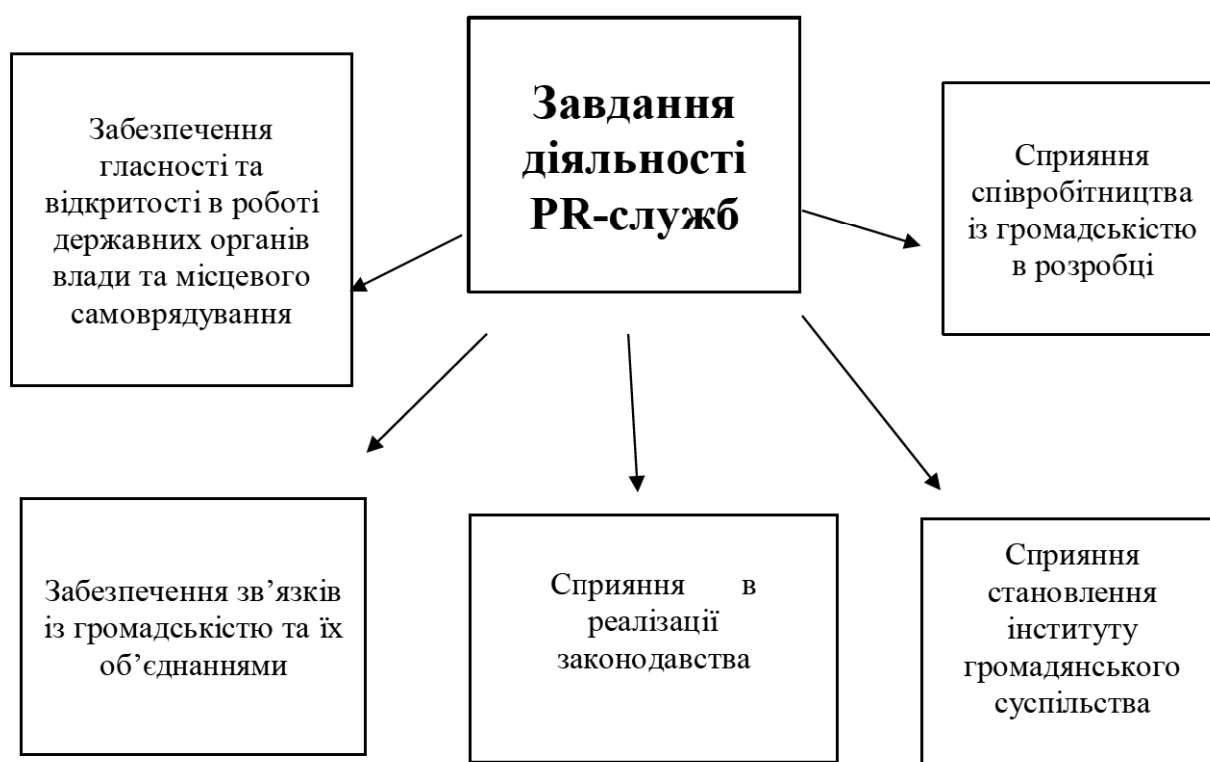

Рисунок 1.3 – Моделі взаємодії органів влади і громадянського суспільства

Джерело: розроблено автором за даними [15].

Відносини з громадськістю в органах державної влади та місцевого самоврядування ґрунтуються на дотриманні фундаментальних принципів.

1) Принцип відкритості. Це основа демократичної системи та управління. У державних органах є прозорість, тому суспільство в курсі основних подій. На сьогодні забезпечення прозорості діяльності є найважливішим показником суспільного ставлення та довіри до системи державного управління.

2) Принцип законності. Повага до закону – важливий момент, який стосується всіх без винятку. Відносини з громадськістю в органах публічної влади повинні дотримуватися принципу законності щодо надання доступної інформації.

3) Принцип ефективності. Цей принцип виражає те, що рішення органів державного управління мають бути доведені до населення якнайшвидше. Цей принцип особливо гостро проявляється в надзвичайних ситуаціях [6].

4) Принцип конструктивності. Цей принцип підтверджує безперервну та налагоджену активність взаємодії з громадськістю щодо реалізації інформаційної та іміджевої політики органу державної влади. Цей принцип також передбачає гнучке використання каналів комунікації в поєднанні з творчими формами діяльності, інноваційними та традиційними методами.

5) Принцип системності. Це планомірна і цілеспрямована робота, яка базується на інформації, отриманій через зворотній зв'язок. Завдяки принципу системності можна зосередити увагу на основних сферах діяльності.

6) Принцип взаємоповаги є відображенням рівноправних відносин між усіма суб'єктами, які працюють у сфері суспільних відносин всередині органів державної влади [15].

Відкритий уряд особливо важливий на місцевому рівні, оскільки він дозволяє громадянам брати участь у місцевому житті (самоврядування). Принцип відкритості реалізується шляхом дотримання чотирьох його складових: принципу відкритості інформації, принципу зрозумілості, принципу залучення громадянського суспільства та принципу підзвітності і головним чином через використання Інтернет-технологій.

Інформаційна відкритість визначається як режим організаційно-правової діяльності будь-якого учасника соціальної взаємодії, який забезпечує всім

учасникам цієї взаємодії можливість отримувати необхідний і достатній обсяг інформації про їх структуру, цілі, завдання, фінанси та інші істотні умови діяльності.

З розвитком Інтернету у світі та в Україні зокрема, його широким розповсюдженням та основним показником інформаційної відкритості є якість та наповнення офіційних Інтернет-ресурсів [14].

Принцип зрозумілості або «юзабіліті сайту», який забезпечує зручність і простоту користування сайтом, допомагає громадянам швидко розібратися з інформацією, що виноситься у відкритий доступ.

Принцип залученості громадянського суспільства передбачає можливість участі громадян у розробці, обговоренні та прийнятті рішень з урахуванням їхньої думки. Цей принцип передбачає відкритий діалог між владою та суспільством.

Принцип підзвітності означає контроль громадян за діяльністю органів влади у формі розголошення органами влади інформації про власну діяльність [17].

Таким чином, відкритий уряд – це уряд, який дотримується набору принципів відкритості інформації, доступності та зручності сприйняття відкритих даних, впливу думки громадян на дії влади, як а також контроль громадян за ними на місцевому рівні.

Мережа Інтернет має величезний потенціал для соціальної взаємодії та демонстрації відкритості органів державної та місцевої влади. Для створення іміджу відкритості держава та органи місцевого самоврядування повинні:

- публікувати повну інформацію про цілі, завдання, а також поточну діяльність,
- робота з різними каналами зв'язку для передачі даних у будь-якому форматі,
- розробляти методи та форми отримання інформації,
- налагодити відкритий діалог з населенням через публічне обговорення місцевих проблем в мережі Інтернет,
- надавати громадянам можливість брати участь у прийнятті рішень,

- надавати загальнодоступну інформацію про рішення, що готуються до прийняття, та роз'яснювати їх громадянам,
- опублікувати звіти про роботу із зверненнями громадян,
- провести соціологічні дослідження щодо задоволеності населення рівнем відкритості даних [20].

У сучасних реаліях існує проблема недостатнього використання потенціалу відносин з громадськістю на рівні місцевого самоврядування. Нині суспільно-політичний потенціал органів місцевого самоврядування реалізується в основному лише за рахунок виконання ними інформаційних функцій [23].

Навіть коли місцева влада визнає необхідність побудови громадського діалогу, цей процес у більшості випадків піддається жорсткому контролю з боку самої влади, що має негативний ефект.

Громадський діалог часто імітується, що ускладнює реагування місцевої влади на зміни громадської думки. Проблема відсутності громадського діалогу зумовлена як пасивністю самих громадян, так і пасивністю органів місцевого самоврядування щодо залучення громадян до діалогу.

Місцева влада стикається з пасивністю територіальної громади у прийнятті рішень через її соціальну залежність, байдужість до суспільних справ, індивідуалізм, необізнаність громадян та некомпетентність у питаннях місцевого значення. Але найчастіше ці причини для пасивності громадян культивує сама місцева влада, яка не дозволяє місцевій громаді відігравати важливу роль у формуванні влади, а лише робить її підданою маніпуляціям перед виборами [44].

Такий стан справ призводить до низької участі у муніципальних виборах, що викликає сумніви щодо їх легітимності та негативно впливає на імідж місцевої влади. Для того, щоб функціонування служб зв'язків з громадськістю стало більш ефективним, органи місцевого самоврядування повинні розробити ефективні механізми отримання зворотного зв'язку, оскільки не всі форми соціальної активності, запропоновані місцевою владою, викликають реакцію місцевої громади. Найефективніші механізми включають опитування громадської думки,

збори громадян і громадські слухання. Також необхідно мотивувати громадську активність людей шляхом забезпечення результатів цієї діяльності та пробудження бажання допомогти людям у складній ситуації [51].

До участі в управлінській діяльності представників місцевої громади спонукають різноманітні соціальні фактори, пов'язані з покращенням життя всієї громади, наприклад можливість покращення якості життя громадян, благоустрій території тощо. На суспільно-політичну активність громадян впливає наявність ініціаторів цієї активності та рівень відкритості місцевої влади.

Також для залучення представників місцевої громади до процесу підготовки та прийняття рішень необхідно побудувати систему постійної політичної освіти населення. Досягнення повного переходу до симетричного двостороннього зв'язку місцевого самоврядування з населенням можливе лише за умови розвитку місцевого самоврядування як політичного суб'єкта, децентралізації державної влади, участі громадян у підготовці, прийнятті, виконання управлінських рішень, наявності політичної волі в суб'єктів місцевого самоврядування щодо активізації участі громадян у місцевому самоврядуванні [52].

Отже, для реалізації залучення населення до процесів прийняття рішень створюються умови для участі в цьому процесі представників територіальної громади та вільного максимального доступу до ЗМІ. Найважливішим видом діяльності тут залишаються особисті контакти з місцевою громадою, необхідно виробити стандарти спілкування з населенням, щоб усі види контактів були максимально ввічливими, невимушеними та ефективними. Діяльність муніципалітетів зі зв'язків з громадськістю спрямована на встановлення контактів з різними суб'єктами, які здійснюють їх діяльність, наближена до муніципальних утворень, забезпечення взаємодії між ними та місцевою владою. Налагодження ефективних механізмів отримання зворотного зв'язку потребує також вивчення місцевої громади. Найефективнішими формами її отримання є проведення соціологічних опитувань, організація конференцій, семінарів для окремих груп населення, організація «прямих ліній» з використанням місцевого радіо і

телебачення, організація телефонних прийомів, участь керівників у конференціях, семінарах, дебатах політичних партій, громадських рухів, організацію безпосередніх контактів із лідерами різних груп населення.

1.3 Моделі взаємодії органів влади і громадянського суспільства

Сфера державного управління характеризується особливим стилем взаємодії з суспільством, ЗМІ та іншими зовнішніми партнерами, який визначається потребою суспільства постійно бути в курсі процесів, що відбуваються в органах влади. Громадські неурядові організації мають великий вплив на державне управління, контролюючи підготовку та виконання рішень, аналізуючи дотримання законодавства щодо оприлюднення публічної інформації, реалізацію спільних проєктів інформаційно-соціального характеру тощо. Публічне управління є нормою в демократичних країнах, громадський контроль забезпечує баланс у відносинах між владою і суспільством. Що стосується комерційного сектора, то споживачі товарів не можуть безпосередньо впливати на процеси управління підприємством [58].

Крім того, ступінь відкритості комерційної структури багато в чому визначається її потребою у відкритості. Дослідник Е. Тарашвілі зазначає, що залежно від типу владних відносин у державі розрізняють три моделі відносин влади та громадськості: модель панування та підкорення, перехідну та управлінську моделі.

Модель панування і підкорення виникає в державах з тоталітарними режимами, де вона практично не відрізняється від політичної пропаганди. Перехідна модель тяжіє до встановлення діалогу між державою та громадянським суспільством – в умовах, коли держава орієнтується не на владу як засіб примусу, а на регулювання різних сторін життя громадян. Керуючи соціально-

економічними, політичними та іншими відносинами в суспільстві, держава використовує різноманітні форми спілкування з громадськістю – дотримання права на отримання публічної інформації, врахування зауважень і пропозицій тощо. Необхідною умовою такого спілкування (яке сьогодні все частіше ототожнюється з поняттям «взаємодія») є встановлення та підтримка зворотного зв'язку. Сучасному розвитку зв'язків з громадськістю в Україні властиве активне та поступове запровадження перехідної моделі.

У моделі управлінській стратегія PR базується на егалітарних партнерських відносинах між державою та суспільством. Під час партнерського діалогу, в якому домінує інтерес громадянського суспільства, відбувається трансформація громадської думки (об'єкта взаємодії). Ця модель поширена в демократичних державах з розвиненим громадянським суспільством. Суспільні відносини в органах державного управління можна представити як систему, що складається з постійно взаємопов'язаних елементів:

- орган державного управління в особі його керівника, метою якого є налагодження ефективних відносин з громадськістю;
- громадськість – певна група (спільнота) людей, об'єднаних навколо реального зворотного зв'язку з суспільством немає. Односторонній характер потоку інформації не дозволяє повною мірою виконувати цю функцію і не виправдовує демократичних очікувань суспільства
- громадська думка – тимчасовий стан свідомості суспільства, який відображає реальні настрої та думки населення або його частини з певних питань, пов'язаних з рішеннями та діяльністю органів влади;
- інформація – дані про подію, рішення, процес, явище тощо, яку люди отримують і передають один одному, часто за допомогою технічних засобів;
- інструменти (засоби) зв'язків з громадськістю;
- зворотній зв'язок, який свідчить про ступінь засвоєння інформації, реакцію суспільства на певну подію (інформацію);
- перешкоди, які можуть вплинути на передачу інформації, обмін

інформацією [5].

Пропонуємо розглянути такі моделі взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадськістю.

Перша модель передбачає інформування громадськості про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. У цьому залучаються прес-служби, відділи зв'язків зі ЗМІ, політичні партії та громадські органи. Інформація, яка поширюється цими підрозділами, є суто однобічною, оскільки дозована з метою створення пропагандистськими методами позитивного іміджу представників органів державної влади. Це так звана «асиметрична» модель, тому що реального зворотного зв'язку з суспільством немає. Односторонній характер потоку інформації не дозволяє повною мірою виконувати цю функцію і не виправдовує демократичних очікувань суспільства.

Друга модель передбачає використання не лише загальновідомих пропагандистських методів і технік для поширення позитивної інформації про свою діяльність, а й спеціальних технологій, здатних переконати, і перш за все, ту частину суспільства, яка в даний момент є мішенню. Цю модель називають «білатерально-асиметричною», оскільки вона враховує реакцію лише тієї частини спільноти, яка в даний момент є мішенню.

Третя модель передбачає не лише регулярне інформування місцевих органів влади з метою покращення взаєморозуміння між ними та громадськістю, а й слугує своєчасному попередженню конфліктних ситуацій та координації їх діяльності відповідно до суспільних інтересів. Цю модель називають «двосторонньо-симетричною», оскільки вона використовує методи, які дають змогу точніше відповідати інтересам демократичного суспільства [29]. Вона є більш етичною, тому що коли влада не боїться звинувачень у некомпетентності чи неефективності, коли влада стабільна, відкрита до публічного діалогу. На нашу думку, це найбільш оптимальна та ефективна модель організації прес-служби.

Найскладнішим у роботі внутрішньої PR-служби є організація роботи відділу внутрішніх зв'язків з громадськістю. Фахівцям зі зв'язків з громадськістю

доводиться мати справу з недовірою багатьох обраних посадових осіб до фахівців зі зв'язків з громадськістю та відмовою співпрацювати.

Однак проблема слабкої організаційної культури є актуальною для сучасних муніципалітетів.

У муніципальному управлінні культура в основному трактується або як набір ідеальних ідей і орієнтації на вирішення місцевих і державних справ, або як форма цінностей і установок, втілених в управлінській діяльності. Це складний, багаторівневий, внутрішньо суперечливий соціально-духовний феномен, який відображає здатність людини керуватися різними нормами і традиціями владної управлінської діяльності. Зміст культури муніципального управління найбільш повно розкривається через його соціальну спрямованість, а також особистісну культуру та стиль керівництва, які впливають на морально-психологічний клімат, умови праці керівництва та стосунки між людьми. Основним механізмом відтворення та трансляції культури в локальних спільнотах є людська індивідуальність особи, яка має статус муніципального службовця [40].

Духовність, культура та інтелігентність мають бути якісними характеристиками професіоналізму сучасного муніципального службовця, бути запорукою гідного іміджу працівника в очах громадської думки. Специфіка кожної організації, установи і навіть професії, особливості, що виникають у процесі тієї чи іншої професійної діяльності службових ситуацій і традиційно сформованих ділових відносин, породжують власні норми поведінки, характерні для даного середовища. Вони закріплені у вимогах адміністративної етики – сукупності правил і форм поведінки з людьми, які дозволяють зовнішньо виражати повагу, сприяють встановленню атмосфери взаємовизнання і розуміння між керівниками і підлеглими [39].

Оптимізація відносин з громадськістю та всебічне проникнення управлінської культури серед муніципальних службовців є одними з ключових умов формування громадянського суспільства, що взаємодіє з правовою державою та саморегуляцією органів місцевого самоврядування у здійсненні муніципального

управління.

Нині набув поширення такий тип кар'єри депутата органу місцевого самоврядування, коли обранець розглядає своє призначення лише як сходинку до подальшого просування по політичних та адміністративних сходах. Деякі депутати приходять в органи місцевого самоврядування виключно з метою лобіювання інтересів організації, в якій працюють. Бюрократизм у прийнятті рішень також є значною перешкодою для розвитку місцевої автономії. Ініціативні пропозиції, які надходять від окремих депутатів або жителів муніципалітету, детально розглядаються, постійно ставляться на голосування [54].

Слід зробити висновок, що органи місцевого самоврядування потребують злагодженості внутрішньо-підприємницьких зусиль, тобто координації діяльності відділу зв'язків з громадськістю з діяльністю інших структурно-функціональних підрозділів як всередині органу місцевого самоврядування, так і між органом і підрозділами. Позитивного результату можна досягти лише за умови складання внутрішніх і зовнішніх характеристик. Таким чином, діяльність співробітників інформаційних служб місцевих органів влади повинна включати організацію внутрішніх зв'язків з громадськістю (формування підприємницького духу в трудовому колективі, вирішення та попередження конфліктів всередині місцевих органів влади та підрозділів), а також організацію системи заходів спрямовані на формування позитивної репутації органів влади, спрямовані на зовнішню аудиторію – населення, органи влади, громадські організації, державні та бізнес-структури.

Також ми визначили, що, виходячи із завдань і принципів муніципального управління, основними завданнями служб зв'язків з громадськістю на рівні місцевого самоврядування можна вважати наступне: по-перше, забезпечення прозорості та відкритості в роботі органів місцевого самоврядування та посадових осіб місцевого самоврядування; інформувати місцеву громаду; по-друге, це формування сприятливого іміджу органів місцевого самоврядування та посадових осіб в очах громадськості.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

2.1 Нормативно-правове забезпечення взаємодії органів влади з громадянськістю

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням ролі інформаційної сфери, що пов'язано зі швидким поширенням нових інформаційних технологій, розвитком засобів передачі інформації за допомогою телекомунікацій, які роблять доступними величезні обсяги інформації для громадської маси населення, які впливають на характер і зміст взаємодії в системі «влада – ЗМІ – суспільство».

Розширення інформаційної сфери суспільства та інформаційного простору висуває нові вимоги до якості державної інформаційної політики, оскільки вона охоплює різні напрями національної політики держави, а отже, і інтереси суспільства і держави. У нових умовах становлення інформаційного суспільства постає нагальна потреба у розробці та реалізації ефективної державної інформаційної політики, яка б враховувала як потенційні переваги нових інформаційних технологій для управління суспільними процесами, так і можливі негативні наслідки інформаційно-психологічного впливу сучасних ЗМІ на суспільство [34].

Основним завданням сучасної комунікаційної політики держави є встановлення рівня довіри громадян до органів державної влади та місцевого самоврядування. В Україні умови формування та функціонування громадянського суспільства створюються на основі таких законодавчих документів, як Закони

України «Про громадські об'єднання», «Про органи самоорганізації населення». Отже, взаємодія органів влади з громадськістю через інформаційні ресурси є важливим інструментом налагодження взаємовідносин між ними, а також удосконалення діяльності органів влади та місцевого самоврядування.

Основною сферою діяльності фахівця зі зв'язків з громадськістю є інформаційна сфера. І одним із завдань відділу зв'язків з громадськістю будь-якої організації є накопичення інформації про державні установи, громадські організації, підприємства, партнерів і конкурентів, а також їх керівників [46].

Таким чином, чинне законодавство передбачає певне залучення громадськості до процедур обговорення та прийняття тих чи інших рішень органів влади. Слід уточнити, що на сьогодні існує велика кількість нормативних документів, які регулюють питання комунікативної взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості. Проте, незважаючи на наявні документи, механізми громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування залишаються невизначеними.

Конституція України визнає і гарантує право фізичних і юридичних осіб вільно шукати, одержувати, передавати, виготовляти і поширювати інформацію будь-яким законним способом (статті 34, 38, 40, 57 Конституції України). У цьому контексті необхідно враховувати той факт, що існує інформація, що відноситься до комерційної, державної та іншої таємниці, на яку поширюються спеціальні правила її охорони та захисту, встановлені законодавством.

Інформування громадськості про роботу органів влади здійснюється відповідно до Конституції України, законів України «Про інформацію», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» та інші нормативно-правові акти. Ці законодавчі акти встановлюють форми і порядок інформування, висвітлення роботи органів державного управління засобами масової інформації та друкованими засобами масової інформації, відповідальність за порушення. Окремі норми Закону України «Про інформацію» слід розглянути, враховуючи особливе

значення інформації у відносинах між органами державного управління та громадянами [36].

Відповідно до цього закону органи влади зобов'язані надавати інформацію про свою діяльність і рішення. ст. 10 гарантує «створення механізму реалізації права на інформацію» та встановлює відповідальність «у разі порушення законодавства про інформацію», ст. 21 визначає основні джерела інформації та діяльність органів влади, ст. 28 встановлює режим доступу до інформації.

У контексті проблеми суспільних відносин стаття 34 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Він передбачає право громадян на отримання публічно поширеної інформації про органи влади та їх посадових осіб [56].

Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», прийнятий 23 вересня 1997 року, передбачає акредитацію журналістів і технічних працівників ЗМІ при органах державної влади та місцевого самоврядування, шляхом їх реєстрації на підставі офіційного подання заяв (ст. 3). У свою чергу, органи державного управління мають завчасно інформувати акредитованих журналістів про важливі події та проєкти та сприяти організації їх діяльності.

Між владою та незалежними ЗМІ існують різні типи стосунків. Ці відносини в основному залежать від орієнтації того чи іншого органу інформації і можуть бути сприятливими для органу влади, що підтримує його діяльність, або займати досить критичну позицію по відношенню до органу влади. Оскільки ЗМІ орієнтовані на різні політичні сили чи групи та спираються на певні комерційні структури, часто виникає протистояння між представниками влади та пресою. У будь-якому демократичному суспільстві існують відверто опозиційні до влади ЗМІ, що відповідає функції преси як «сторожового пса демократії», «контролера влади».

Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ визначає основні положення міжнародних стандартів у сфері інформаційно-комунікаційної діяльності. Крім того, цей нормативний документ розкриває питання запитів на

інформацію щодо доступу до офіційних документів громадян, їх прав щодо здійснення цієї діяльності, строки та можливі випадки відмови [49].

Законом України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР «Про звернення громадян» регулюються права громадян, надані Конституцією України, щодо внесення пропозицій, спрямованих на вдосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3 «Про порядок оприлюднення інформації про діяльність органів виконавчої влади в мережі Інтернет» розкриває форми та засоби оприлюднення інформації про діяльність органів виконавчої влади в мережі Інтернет [47].

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у розробленні та реалізації державної політики» розкриває основні вимоги до організації та проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю [34]. Відповідно до ст. 3 «Консультації з громадськістю проводяться з питань, пов'язаних із соціально-економічним розвитком держави, реалізацією і захистом прав і свобод громадян, задоволенням їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів». Крім того, цим документом визначено, що консультації з громадськістю проводяться у формі громадських обговорень, електронних консультацій та вивчення громадської думки. Детально описано механізми залучення громадськості та участі в обговоренні державної політики [31].

Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» гарантує громадянам рівні можливості доступу до інформації про діяльність органів влади. Указом Президента України від 5 травня 2011 року № 547/2011 «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» визначено основні заходи, спрямовані на забезпечення Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою України, центральними органами виконавчої влади та районними державними адміністраціями доступу до публічної інформації. Міжнародними нормативними документами, спрямованими на забезпечення участі

громадян у діяльності органів державної влади, є:

- Європейська Хартія місцевого самоврядування (ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 р.);

- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини, ратифікована Верховною Радою України 17 липня 1997 р.);

- Загальна Декларація прав людини (ратифікована Верховною Радою України у 1950 р.);

- Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (ратифікована Верховною Радою України 6 липня 1999 р.) [26].

Одним із головних завдань має стати розробка комплексної програми розвитку інформаційного законодавства, яка визначає його склад і структуру, послідовність і часовий графік розробки та від прийняття спеціальних законодавчих актів та окремих правових норм, які регулюють весь комплекс інформаційних відносин. Пріоритети цієї програми мають змінюватися, оскільки об'єктивно змінюються нинішні пріоритети державної інформаційної політики.

Перспективним завданням слід вважати створення єдиного інформаційного кодексу. Реалізація державної інформаційної політики відповідно до затвердженої концепції та на основі чинного законодавства є завданням державного управління, практичне вирішення якого потребує дотримання низки умов.

По-перше, в системі органів державної влади необхідно сформувати єдину структуру, функцією якої буде реалізація державної інформаційної політики. Ця структура має охоплювати всі гілки та рівні державної влади та включати як спеціалізовані органи, що забезпечують регулювання інформаційної сфери, так і підрозділи інших органів влади, відповідальні за інформаційні аспекти діяльності у своїй сфері компетенції. По-друге, державне управління інформаційною сферою повинно систематично забезпечуватися бюджетним фінансуванням (природно, залежно від реальних можливостей держави) у складі видатків на державне

управління.

По-третє, реалізація державної інформаційної політики має координуватися єдиним центром на рівні вищого керівництва країни під персональною відповідальністю однієї з вищих державних посадових осіб, відповідальних за вирішення цього завдання. На жаль, наразі жодна з перерахованих вище умов не лише повністю не виконується, а й реалізація цілеспрямованої інформаційної політики не розглядається на вищому управлінському рівні серед пріоритетних завдань державного управління.

2.2 Особливості організації зв'язків та взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України на різних рівнях урядування

У системі органів державної влади виділяють дві інформаційно-комунікаційні системи: 1) внутрішню (комунікації, що забезпечують взаємодію суб'єктів різних рівнів управління, підрозділів, посадових осіб шляхом встановлення каналів зв'язку в рамках привілейованих контактів, обміну документацією, функціонування засобів електронного зв'язку тощо); 2) зовнішню (комунікація органів місцевого самоврядування з органами влади, у підпорядкуванні яких вони перебувають, наприклад, для райдержадміністрацій – облдержадміністрації, для облдержадміністрацій – органи виконавчої влади центрального рівня, а також різні групи громадськості) (А. Мельник, А. Васіна, Н. Кривокульська). Система управління інформаційно-комунікаційною діяльністю органів державної влади формується безпосередньо з місцевих органів управління та опосередковано з громадськості (населення, бізнес-структур, громадських організацій, соціальних груп, здатних суттєво впливати на процес прийняття управлінських рішень) [3].

За словами Н. Пономарьова, «комунікації влади є в певному сенсі останньою

ланкою в ланцюзі безперервних політичних комунікацій. Політичний суб'єкт, який ще не завоював владу, проводить безперервну політичну кампанію, яка з наближенням виборів плавно переходить у передвиборчу, з офіційного моменту її початку – у виборчу, а після завоювання влади вона буде перетворена на комунікації влади. Підвищення ефективності інформаційно-комунікаційної діяльності органів державної влади стало таким же важливим, як і вдосконалення їх регуляторної діяльності» [36].

На думку Н. Агафонової, «у моделі менеджменту стратегія зв'язків з громадськістю базується на рівноправних партнерських відносинах між державою і суспільством». Під час партнерського діалогу, в якому домінує інтерес громадянського суспільства, відбувається трансформація громадської думки (об'єкта взаємодії). Ця модель поширена в демократичних державах з розвиненим громадянським суспільством».

У сфері зв'язків з громадськістю в державному управлінні громадськість є тим об'єктом, на який, власне, і спрямований вплив влади з метою формування там позитивної громадської думки. На думку В. Водозького, «найефективніший вплив на громадську думку з точки зору підвищення авторитету місцевої влади здійснюють форми суспільних відносин, здатні забезпечити збалансований двосторонній комунікаційний процес. Певне значення мають врахування громадської думки громадян при розробці та прийнятті бюджету, вивчення громадської думки та врахування її в процесі прийняття міськими органами найважливіших організаційних рішень тощо» [48].

Відносини з громадськістю в системі державного управління поділяються на внутрішні та зовнішні комунікації, а зовнішні комунікації спрямовані на налагодження взаємодії органів державної влади з громадянами. Внутрішні та зовнішні зв'язки системи державного управління складають основу комунікаційної мережі, яка проявляється: а) у рамках діяльності органів виконавчої влади, а саме:

- 1) у рамках здійснення ними своїх повноважень щодо об'єктів управління (економічні, соціальні та ін.) зовнішнього навколишнього середовища;

2) у зв'язку із здійсненням місцевими державними адміністраціями повноважень органів місцевого самоврядування, делегованих відповідними місцевими радами, хоча ці повноваження за своєю суттю не належать самій виконавчій владі;

3) у рамках керівництва діяльністю нижчих органів вищими органами виконавчої влади;

4) у складі управління роботою державних службовців в апараті кожного органу виконавчої влади;

б) поза межами діяльності органів виконавчої влади, а саме:

1) в апаратах будь-яких інших органів (крім органів виконавчої влади) державної влади;

2) їх керівниками по відношенню до інших службовців (наприклад, в апаратах парламенту, судах, органи прокуратури тощо);

3) в компаніях, установах і державних органах;

4) зі сторони адміністрації по відношенню до решти персоналу;

5) з боку окремих суб'єктів, уповноважених державою на управління правами державних компаній;

6) з боку різноманітних дорадчих органів, утворених державними органами (наприклад, Президентом України), у частині реалізації наданих їм організаційно-розпорядчих повноважень щодо інших органів, посадових осіб» [55].

Дослідниця Агафонова Н. виділила такі групи інструментів державного управління: 1) засоби непрямого масового інформування – прес-релізи, прес-анонси, факти, статті, коментарі тощо (ці інструменти мають особливе значення з точки зору їх застосування під час контакту зі ЗМІ); 2) публічні виступи та річні звіти; 3) спеціальні заходи (брифінги, конференції, прийомы, презентації, дні відкритих дверей, семінари, круглі столи тощо); 4) допоміжні інструменти (виставки, блоги, сторінки в соціальних мережах, інтерактивність сайту тощо); 5) засоби внутрішньої орієнтації (розсилки, інформаційні бюлетені, інформаційні стенди, оголошення, наради з керівництвом тощо)».

У системі управління державою, взаємодія між органами влади та

громадськістю через Інтернет орієнтована на розширення інформаційного наповнення віртуального простору інформацією щодо діяльності органів влади.

Явно не враховується така обов'язкова властивість каналу електронної взаємодії, як діалогова інтерактивність, яка забезпечує двосторонню взаємодію. Проте проведення веб-конференцій, веб-форумів та онлайн-діалогів між представниками влади та громадськістю все ще залишається на досить низькому рівні, що є суттєвим недоліком для функціонування механізмів взаємодії органів державної влади, держави та громадськості, оскільки електронну взаємодію, опосередковану мережею Інтернет, не можна звести до подання інформації про результати діяльності органів державної влади.

Поступово, у процесі активної взаємодії влади та громадськості, остання може трансформуватися в суб'єкт у рамках зворотного зв'язку. Загалом суб'єктами суспільних відносин між державою та громадськістю є органи державної влади та місцевого самоврядування. Науковці виділяють два види суб'єктів у сфері зв'язків з громадськістю: окрему особу та спеціально сформовані підрозділи зі зв'язків із громадськістю – прес-служби [28].

Як зазначає С. Колосок, PR – це «постійний прямий і зворотній комунікативний та психологічний контакт органів управління будь-якою системою з громадськістю з метою створення, формування та функціонування позитивного іміджу управління, що впливає на виникнення сприятливого середовища для взаємодії обох сторін». На думку О. Ковриги, «прозорість влади є однією з основних засад функціонування правової держави, що забезпечує участь громадськості у формуванні та реалізації державної політики, її вплив на всі етапи процесу прийняття державних рішень, а також вільний доступ до повної, об'єктивної та достовірної інформації, якою володіє влада (публічна інформація). Власне, від якості інформації якої залежить її ефективність». В державних органах існує кілька способів зв'язків з громадськістю:

1) через спеціаліста зі зв'язків з громадськістю в апараті державного органу або через утворений у структурі державного органу відділ (підрозділ, управління)

зі зв'язків з громадськістю, який має керівника, який є членом керівного складу організації (наприклад, заступник начальника реєстру) або підпорядковується керівнику органу;

2) через спеціаліста зі зв'язків з громадськістю в апараті органу або через службу (підрозділ, відділ) зв'язків з громадськістю, утворену в структурі органу, яка має подвійне підпорядкування в умовах розподілу управлінської діяльності, закріплених законодавством. Наприклад, в органах юстиції, де прес-секретар часто підзвітний як керівнику апарату суду, так і голові суду [25];

3) сектор зв'язків з громадськістю позбавлений самостійності та входить до складу іншого структурного підрозділу установи або функції зі зв'язків з громадськістю покладені як додаткові обов'язки на будь-якого працівника установи наказом керівника – наприклад, на судового виконавця (останній спосіб зв'язків з громадськістю формальний і неефективний);

4) через участь зовнішніх консультантів зі зв'язків з громадськістю.

Отже, на сучасному етапі в системі державного управління набули популярності перші три описані вище способи зв'язків з громадськістю, головним чином через обмеженість фінансових ресурсів для участі зовнішніх спеціалістів. На жаль, неефективна практика покладання додаткових завдань зі зв'язків з громадськістю на працівників органів державної влади на периферійних територіях, наприклад, у міських і районних судах, все ще поширена. Тому зв'язок держави і громадськості здійснюється через налагодження двосторонніх відносин, взаємовигідного конструктивного діалогу, співпраці, взаємодії органів влади і громадськості та їх спільної відповідальності. Такий взаємозв'язок сприяє відкритому та прозорому інформуванню суспільства органами державної влади про свою діяльність, а також безпосередній участі громадськості у розробленні та прийнятті управлінських рішень держави та реалізації державної політики.

2.3 Оцінка результативності заходів і ініціатив, спрямованих на залучення громадськості до прийняття рішень у системі публічного управління

Взаємодія між органами влади, управлінськими структурами та громадською думкою вважається одним з ключових критеріїв розвитку суспільства та демократії. Підкреслено, що рівень демократичності та ефективності влади залежить від активності та повноцінного включення громадськості у суспільно-політичні процеси. О. Іванов, дослідник у цій сфері, пропонує оцінити взаємодію громадської думки з різними відділами влади, уявляючи крайні сценарії цієї взаємодії. Учений виділяє два різновиди таких відносин: патерналістські та ґрунтовані на принципах соціального партнерства. Перший тип відносин характерний для тоталітарних і авторитарних режимів. В умовах патерналізму суб'єкт влади виступає як батько великої патріархальної сім'ї, що «батьківськи» турбується про своїх підлеглих, а ті, у свою чергу, мають віддавати йому свою лояльність і покору. У такому випадку влада майже повністю підкорює собі громадську думку. Оскільки головною ознакою патерналістської доктрини є визнання спільності інтересів між керівниками та підлеглими, утверджується лише одна національна громадська думка, яка повністю відображає політику та офіційну державну ідеологію. Іншої точки зору не існує, і не може існувати. Якщо вона, з якихось причин, з'являється серед певних верств населення, вона або пригнічується, або підпорядковується загальноприйнятій офіційній думці. Звичайною практикою у взаємодії між владними структурами та громадською думкою є ігнорування останньої при ухваленні управлінських рішень або, в кращому випадку, – лише імітація урахування та використання громадської думки. [45].

Громадська думка, нерідко, не дотримується логічних законів; вона може бути нестійкою, суперечливою та тимчасовою. Ті, хто намагається вплинути на громадську думку або сформулювати її, сподіваються, що їхні зусилля призведуть до

певного консенсусу в підході до певної проблеми. Досвід показує, що громадська думка може проігнорувати докази, якщо вони не викликають її інтересу; вона може не збагачуватися знаннями та очікуваною поведінкою, навіть при постійному отриманні величезної кількості інформації. Громадська думка, як стан суспільної свідомості, є, так би мовити, посередником між свідомістю людей та практичною діяльністю. Без заміни будь-якої форми суспільної свідомості, без підтримки організованої сили, такої як закон, без визначення цілей, аналогічно програмі, громадська думка, за допомогою спеціальних методів, схвалення чи цензури, захоплення або презирства, підкреслення інтересів, раціональної та емоційної оцінки людей та їхніх вчинків, допомагає перетворювати певні ідеї на конкретні дії. Однак, незважаючи на це, громадська думка залишається потужною силою в сучасному суспільстві.

Зараз не лише громадськість зацікавлена у відкритості інформації щодо політичної та економічної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, але й самі представники влади потребують зворотного зв'язку з громадськістю для коригування управлінських рішень, що гарантує легітимність та довіру до місцевих владних органів з боку суспільства.

Взаємовідносини з громадянами дозволяють залучити громадян до спільного з місцевою владою обдумування шляхів вирішення економічних проблем (житлово-комунального господарства, транспортного обслуговування тощо), безпосередньо пов'язаних з їхньою життєдіяльністю на території. Місцеве самоврядування – це інститут громадянського суспільства, покликаний забезпечити населенню реальну можливість брати участь у політичних і суспільних процесах. Тому усвідомлення можливості впливу на політичні рішення є важливим фактором громадянської активності та способом подолання відірваності громадян від загальнополітичних процесів, а також безпосереднє спостереження за змінами, що відбуваються в результаті спільного рішення влади та громадськості зміцнює довіру жителів території до політичних діячів, тим самим підвищуючи легітимність діючої місцевої влади.

Підвищення обізнаності громадян про різні аспекти життя (екологія, житлово-комунальне господарство, транспортне обслуговування, фінанси, діяльність апарату тощо) в органах місцевого самоврядування є запорукою їх ефективної участі в місцевому самоврядуванні. Джерелом інформації в комунікаційній діяльності органу місцевого самоврядування є спеціальні служби та окремі службовці. Перші представляють насамперед цікавість, оскільки спілкування є основною діяльністю. Крім того, від їх структури та змістовної роботи залежить інформування про діяльність органів місцевого самоврядування, інформування населення про можливі форми участі у підготовці та реалізації рішень, запровадження форм зворотного зв'язку з громадськістю, аналіз думок і настроїв представників соціальних груп. Аналіз діяльності відділу зв'язків з громадськістю місцевого самоврядування включає збір інформації за низкою параметрів. Серед них вважаємо за доцільне виділити наступні:

- кількість та якість підготовлених інформаційних матеріалів, прес-релізів;
- система розповсюдження інфо-матеріалів;
- співвідношення кількості опублікованих прес-релізів до кількості надрукованих у ЗМІ;
- кількість прес-конференцій, спеціальних заходів, прес-турів, презентацій (аналізується співвідношення кількості запрошених журналістів до тих, хто реально прийшов) за період опитування;
- кількість організованих заходів (зокрема кількість учасників акцій, презентацій);
- рівень підготовки аналітичної та прогностичної інформації про стан громадської думки тощо.

Однак ефективність PR-служб багато в чому залежить від початкових підходів до організації PR-служб:

- структурний стан служби зв'язків з громадськістю в системі органів місцевого самоврядування;
- структурна організація самої служби зв'язків з громадськістю, її

відповідність функціям зв'язків з громадськістю;

– механізм взаємодії PR-служби з іншими державними підрозділами в рамках передачі останніми інформації. Цей блок показників входить до єдиного параметра – організаційної та структурної відповідності служби зв'язків з громадськістю ОМС та виконання функцій зв'язків з громадськістю.

Варто також зазначити, що PR – це не тільки наука, а й мистецтво. Діяльність фахівця зі зв'язків з громадськістю завжди має творчий характер і спрямована на розробку цікавих і нестандартних методів роботи з широким загалом [22].

Особливості роботи фахівця зі зв'язків з громадськістю – різноманітність, креативність та короткостроковість. Різноманітність полягає в тому, що PR-спеціаліст вирішує різні технічні та персональні завдання. Творчість полягає в тому, що жодна проблема не є точною копією минулого. Короткостроковість полягає в тому, що більшість проблем потребують відносно швидкого оперативного вирішення. Діяльність зі зв'язків з громадськістю необхідна у випадках: встановлення та підтримання зв'язків з громадськістю та зовнішніх комунікацій; розвиток внутрішньо-фірмових відносин; створення іміджу організації, підтримки і збереження її репутації; підвищення попиту шляхом підвищення обізнаності; розробки та впровадження системи антикризової комунікації; пошуку оптимальних шляхів виходу з конфліктних ситуацій, вирішення конфліктів з мінімальними втратами; створення та підтримки іміджу конкретної людини; розвитку відносин з бізнесом. Важливими елементами у налагодженні зв'язків з громадськістю є форми та методи інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування.

Для досягнення успішності роботи місцевої влади та розуміння громадськістю її суті доцільно розробляти та використовувати конкретні методи співпраці, які необхідно розробляти з урахуванням зовнішнього та внутрішнього соціально-політичного та психологічного середовища. Процес організації роботи у сфері зв'язків з громадськістю складається з двох основних складових: з одного боку, це розробка стратегії громадської діяльності місцевого органу влади, а з

іншого – реалізація завдань стратегії цього органу.

Перша складова є основною і враховується з огляду на важливе для суспільства питання: відносини з соціальним середовищем та вироблення ефективних рішень залежно від рівня компетенції територіальної громади, яка їх приймає; по-друге, це термін виконання, який суттєво впливає на довіру суспільства до цього органу. Довіру населення можна завоювати лише тоді, коли місцева влада працюватиме з громадськістю на принципах, що забезпечують відкритість та прозорість у прийнятті управлінських рішень. Ці рішення повинні базуватися на системі, цілісності, адресності, адекватності, технологічній гнучкості та надійності. Цього можна досягти за умов взаємодоповнення, двостороннього системного зв'язку, керованості та публічності. Правильна модель організації зв'язків з громадськістю місцевих органів влади визначає порядок їх реалізації, основними з яких є: збір і систематизація інформації з проблем регіону, вивчення громадської думки та проведення анкетування населення території, формування бачення пріоритетів розвитку території між місцевою владою та громадянами, створення робочих груп громадян для визначення цих пріоритетів, організація громадських слухань щодо еволюції відносин з громадянами, визначення категорії громадян, з якими місцеві органи влади повинні працювати.

Розвиток відносин з громадськістю ґрунтується на довірі та послідовності в діях місцевої влади, яка повинна дотримуватись принципу єдності слова і дії. Встановлено, що ця послідовність має проявлятися не лише у сфері масових комунікацій, а й у будь-якій комунікативній події з громадянином, який звертається до органів влади. На визначення ролі та ваги місцевої влади впливають будь-які її заяви чи дії. Імідж місцевого самоврядування займає чільне місце у свідомості основних груп населення. Основою іміджу повинна бути ретельно продумана і сформульована позиція місцевої влади, яка зводиться до акту стислого визначення цілей місцевої влади, тобто твердження про те, що «вони роблять, для чого, про переваги та вигоди, які пересічні громадяни отримують від цих дій. Імідж місцевої влади має важливе значення у розвитку зв'язків з громадськістю, адже вона

постійно перебуває в центрі суспільної уваги. Це вимагає від місцевої влади постійної та рішучої роботи над покращенням іміджу. І чим вищий рівень повноважень місцевої влади, тим більша зацікавленість широкої громадськості буде співпрацювати з нею у вирішенні місцевих проблем.

Вважаємо за доцільне запропонувати використовувати інструмент діагностики CLEAR, розроблений Європейським комітетом місцевої та регіональної демократії. Назва «CLEAR» є аббревіатурою п'яти основних дієслів у перекладі з української: Можуть/ Бажають/ Уповноважені/ Запрошені/ Відчувають. Цей інструментарій базується на розрахунку п'яти основних факторів, які впливають на діяльність громади:

Can do – вони можуть, тобто громадяни можуть бути залучені, якщо вони бажають бути активними, часто в розробці рішень, які стосуються соціально-економічного життя місцевої громади.

Like to – вони цього хочуть, тобто громадяни хочуть брати участь у дискусіях, бо відчувають приналежність до громади.

Enabled to – громадянам надано певні можливості брати участь.

Asked to – Invited, відповідно, це громадяни, які можуть бути запрошені до участі офіційними органами влади або волонтерськими групами.

Responded to – вони відчувають, тобто в оді участі відчувають зворотний зв'язок.

На основі цих п'яти основних факторів та використовуючи методологію застосування такого інструменту, ми розробили анкету, яка дозволить владі визначити сильні та слабкі сторони залучення громади до навчання соціально-економічного життя, а також знайти більш ефективні форми залучення та активізації громадян (Додаток А). Показники рівня довіри до української влади, які останнім часом стрімко падають, свідчать про те, що між державою та суспільством практично немає порозуміння. Процеси комунікації, роз'яснення політики, дії уряду та влади загалом є нечіткими, несистематизованими, спонтанними та часто непередбачуваними за своїми наслідками. За роки незалежності у сфері державної

комунікаційної політики (а під комунікаційною політикою ми розуміємо діяльність уряду, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правлячої еліти щодо просування та роз'яснення своєї політики та комунікації з громадськістю, ЗМІ, люди в цілому), відбулися певні зміни в демократизації процесів взаємодії, особливо із ЗМІ, державними органами тощо. Сьогодні всі чи майже всі органи державної влади мають свої прес-служби, принаймні прес-секретарів, відділи, що відповідають за зв'язки зі ЗМІ та громадськістю, сайти в Інтернеті, деякі інституції навіть мають громадські ради, покликані впливати на політику прийняття рішень.

Крім того, слід звернути увагу на закон «Про доступ до публічної інформації», який є достатньо демократичним за європейськими мірками. Він надає великі можливості для вільного отримання інформації від органів державної влади, фактично встановлює її потребу, а інколи просто змушує формування застарілої бюрократичної системи державних установ спілкуватися зі своїми «роботодавцями», тобто платниками податків у публічній сфері. Водночас цей «діалог» практично неефективний, а сучасні технології, мережі асоціацій вже створюють нові виклики для влади щодо вміння налагоджувати контакти, комунікувати та просувати свої ідеї. Зростає прірва між владою та населенням, що призводить до падіння довіри до інститутів влади, а також до розчарування та апатії в суспільстві.

Тому постає проблема пошуку нових комунікаційних підходів у публічному просторі для державного управління [7].

На основі проведеного аналізу можна виділити три основні напрямки правового регулювання зазначеного виду діяльності: запровадження механізмів відкритості та прозорості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю; реалізовувати процеси збору, обробки, накопичення, зберігання, розповсюдження, захисту інформації та надання її споживачам. Переважна більшість законодавчих актів у цьому напрямку приймається з метою покращення публічного інформування та комп'ютеризації

надання державних послуг. Поряд з цим недостатньо уваги приділяється формуванню симетричних двосторонніх зв'язків. Значна кількість законодавчих актів передбачає врегулювання правових засад побудови «вертикальних» субординаційних зв'язків місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з органами управління вищого рівня, тим самим покращуючи взаємодію керівництва органів влади з їх структурними підрозділами.

Водночас недостатньо врегульованими залишаються положення про «горизонтальні» відносини між суб'єктами інформаційного обміну на місцевому рівні: характер і порядок взаємодії структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та громадськості, порядок координації та здійснення внутрішньоорганізаційних комунікацій тощо. Огляд функціональних повноважень та основних напрямів діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування свідчить про формування в цій системі мережі підрозділів, функції яких полягають у встановленні прямих і зворотних зв'язків з державними органами, громадянами, засобами масової інформації, іншими державними та недержавними установами, творчими спілками тощо.

Але ці важливі канали зв'язку використовуються не на повну потужність, головним чином для інформування населення, а не для встановлення двостороннього зв'язку. Причинами такого становища є відсутність чітко визначених принципів і функцій комунікаційної діяльності; недостатня забезпеченість системи місцевих органів влади фахівцями-професіоналами у сфері зв'язку; недооцінка важливості внутрішніх комунікацій; дублювання функцій і повноважень різними підрозділами; недосконале планування комунікаційної діяльності, що не враховує стратегічні цілі органів влади, можливості ефективного контролю за дієвістю заходів тощо. Враховуючи це, пропонуємо запровадити технологію «маркетингового PR» у діяльність органів місцевого самоврядування, визначити пріоритетність принципів і функцій маркетингових комунікацій з метою подальшої їх інтеграції в загальну систему управління комунікаційною діяльністю

інших суб'єктів державного управління та місцевого самоврядування.

Результати громадського опитування свідчать про протиріччя між цілями адміністративної реформи та реальними результатами комунікаційної діяльності місцевої влади, характерними рисами якої є недостатній професіоналізм чиновників у налагодженні ефективної комунікації з громадянами-клієнтами (53% респондентів), надмірна політизація інформації для населення (47%), невідповідність потребам споживачів державних послуг (45%), поширеність корупції (41%), недостовірність зворотного зв'язку з населенням (35%), бюрократизація адміністративного апарату (33%). Доведено, що подальший розвиток демократичного, правового та інформаційного суспільства в Україні можливий за умови подолання зазначених недоліків, удосконалення організаційно-правового механізму комунікаційної діяльності місцевої влади та принципової зміни підходів до розвитку комунікації, підвищити якість управлінських рішень і державних послуг, відновити довіру громадян до влади.

Тому важливо побудувати алгоритм організації зв'язків з громадськістю місцевих органів влади, який забезпечить послідовність дій щодо їх реалізації, основними з яких є: збір та систематизація інформації з проблем регіону; вивчення громадської думки та проведення опитування населення території, формування бачення пріоритетів розвитку регіону як у місцевої влади, так і у громадськості, створення громадських робочих груп для визначення цих пріоритетів, організація громадських слухань щодо розвитку відносин з громадськістю, визначення категорії громадян, з якими повинна працювати місцева влада. Закритість, негласність, ігнорування болючих проблем громадськості, низька компетентність посадових осіб є характерними рисами місцевої влади, яка працює переважно в закритому режимі та ігнорує реальні потреби суспільства або виконує управлінські рішення, які дуже часто не відповідають життєвим інтересам громадян. Тому зараз надзвичайно важливо забезпечити діалог між відділами зі зв'язків з громадськістю органів державної влади як на центральному, так і на регіональному рівнях, що дасть змогу формувати єдину комунікаційну та іміджеву політику.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В УКРАЇНІ

3.1 Імплементация світового досвіду формування іміджу органів влади через активацію взаємодії з громадськістю

В даний час вплив владних структур спрямований на різні групи населення з метою зміни їх думок і настроїв без урахування їх інтересів і позицій. Відносини з громадськістю як технологія взаємодії передбачає налагодження рівноправного діалогу, під час якого можливе врахування інтересів і побажань населення як рівноправного учасника процесу управління. Відносини з громадськістю в органах влади мають налагодити механізм комунікаційного потенціалу, який є важливим ресурсом реалізації державної політики. Можливості паблік рілейшнз дозволяють не тільки залучати ЗМІ, а й безпосередньо спілкуватися з населенням, пояснюючи свої рішення, визначаючи вимоги та з'ясовуючи позиції різних соціальних груп.

Через владні структури передається інформація, адресована суспільству, а також повідомлення, спрямовані на активізацію діяльності громадян, їх продуктивну участь у вирішенні проблем своєї держави, регіону, території. Основою взаємодії громадськості та влади є принцип колективної відповідальності, який вимагає ділового партнерства та співпраці між населенням, народними обранцями та представниками виконавчої влади. Основною метою такої взаємодії є розвиток громадянської свідомості та створення сприятливого соціально-політичного клімату [45].

Західні експерти вважають, що місцева влада має діяти на засадах колективної відповідальності, що вимагає ділового партнерства та співпраці між

громадськістю та представниками адміністрації. Найефективнішим способом досягнення такої співпраці вважаються служби зв'язків з громадськістю. Головною метою служби зв'язків з громадськістю є розвиток громадянської свідомості та пробудження активного інтересу населення до проблем місцевого самоврядування.

Розглянемо зарубіжний досвід взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадськістю. Вважаємо, що для впровадження зарубіжного досвіду в українську практику найбільш цікавим є досвід Німеччини. На відміну від того, що відбувається в Україні, в Німеччині місцеве самоврядування вже давно стало частиною політичного життя держави.

Інтерв'ю з мером міста Ідштайн – Герхардом Крумом, опубліковане в журналі «Муніципальний уряд», нам видалося цікавим міркування про важливість діалогу між владою та суспільством. У своєму інтерв'ю Герхард Крум зазначає, що, ставши мером, спочатку сам писав кілька статей на тиждень для преси, а тепер раз на тиждень проводить брифінг. Він завжди відкритий для журналістів і, за його запевненнями, у нього склалися довірливі стосунки з усіма ЗМІ – а це найголовніше у роботі з пресою [42].

Він також зауважує, що журналісти, відчувачи до них довіру мера, пишуть більш відверті статті, бо відчувачи відповідальність. Водночас, за словами Х. Крума, критика – це «чудова можливість для політика виправити свої помилки»; це «ступінь громадської думки». За словами мера Ідштайна, демократія починається тоді, коли кожен має право висловлювати свою думку, поважаючи при цьому думку інших.

Важливо пам'ятати, що суспільство складається з преси та низки різних культурних груп. Важливо, щоб усі групи брали участь у спілкуванні. У тому чи іншому питанні всі жителі міста повинні бути одностайні. Без цього міський голова не може приймати рішення. А обґрунтована громадська думка формується лише в процесі дискусії, коли перетинаються різні інтереси.

У Німеччині жоден закон не приймається без попереднього обговорення, брошури з текстом законопроекту спочатку розміщуються в поштових скриньках,

щоб кожен міг їх прочитати, потім проєкт виноситься на публічне обговорення, а потім розглядається Конгресом міст і лише після цього вона потрапляє до парламенту. Але всі ініціативи – з бажання людей.

Розглянемо досвід Нідерландів у налагодженні взаємовідносин місцевої влади з населенням. Нідерланди по праву вважаються передовою європейською державою з давніми демократичними традиціями. Вперше Закон про громади народився в 1848 році. Основним принципом політики цієї країни є пошук консенсусу, який постійно підтверджується на всіх рівнях влади. Народ може бути свідком компіляції неписаних офіційних правил, що ведуть до балансу сил. Цей баланс базується на: постійному врахуванні інтересів населення (велика кількість опитувань, досліджень), контролі та прозорості бюджету та всіх етапів прийняття рішень.

У співпраці з урядом мери здійснюють контрольні функції та відповідають за зв'язки з громадськістю. Таким чином вони намагаються відновити польову роботу та підвищити роль громадськості. Щовівторка будь-якому члену Кабінету міністрів можна поставити запитання в парламенті (зазвичай запити подаються письмово) [33].

Питання співпраці муніципалітетів також на досить високому рівні. В країні діє понад 200 корпоративних актів міжмуніципального співробітництва з різних питань, у кожній громаді сформовано активне об'єднання, яке лобіює інтереси свого муніципалітету. Щомісяця відбуваються наради керівників відділів та міських голів, де обговорюються найважливіші питання. Асоціація голландських муніципалітетів – це форум 489 муніципалітетів, який має можливість узгоджувати певні спільні питання, висловлювати різні точки зору, а також є своєрідною платформою для переговорів з центральним урядом.

Щоб об'єднати владу і населення, держава несе значні витрати. Наприклад, 5% бюджету міста Гаага (близько 2,5 мільярдів євро) спрямовано саме на взаємодію з населенням. Не дивно, що в кожному муніципалітеті Нідерландів є свої наукові відділи, які спеціально вивчають потреби жителів, їхню думку, запити тощо. У

маленькому містечку Арнем щороку проводиться близько 20 опитувань, ведеться статистика та збирається публічна інформація. думка народу постійно контролюється, що є основою для розробки соціальної політики в місті, що відповідає потребам мешканців [12].

Як показує практика, найбільша увага наразі приділяється висвітленню діяльності влади в ЗМІ. Прес-служби та інші інформаційні структури поширюють інформацію про роботу влади серед населення, не надаючи зворотного зв'язку. Соціальний контроль за діяльністю органів влади практично не здійснюється. Громадська думка, необхідна умова прийняття управлінських рішень, досліджується рідко. Більш досконалим етапом взаємодії є відкритий діалог. На даному етапі органи влади мають показові плани та програми взаємодії з населенням, але в них переважають кількісні характеристики, а комунікації організовуються лише з метою переконати громадськість у правильності рішень, що приймаються владою. Реально у взаємодії бере участь невелика частина населення, ідеальним є симетричне двостороннє спілкування у формі діалогу. Характеризується сильним залученням населення до процесів управління. Під час взаємодії враховуються сучасні наукові досягнення в галузі теорії комунікації, адміністрування та соціального проєктування. Влада не тільки усвідомлює необхідність розвитку контактів з населенням, але й вміє їх організувати та використовувати зворотній зв'язок для прийняття стратегічних та оперативних рішень.

Технологічні методи паблік рілейшнз, які можуть успішно використовуватися в державних організаціях, дуже різноманітні. Насамперед, це потенціал ЗМІ, які, завдяки своїй здатності доносити інтереси різних груп і верств населення, домінують у системі суспільного представництва інтересів громадян. Технічні можливості ЗМІ здатні забезпечити інтерактивну комунікацію між комунікантами, оприлюднити важливі суспільні проблеми, мобілізувати громадян на їх реалізацію та донести думки різних соціальних груп до чиновників усіх рівнів.

Інтернет відіграє все більшу роль у питанні відкритої взаємодії влади та

суспільства. Найвагомішим досягненням цього напрямку є так званий електронний уряд, тобто система інтерактивної взаємодії держави та громадян за допомогою мережі Інтернет. Електронні системи державного управління сприяють підвищенню ефективності роботи органів влади за рахунок підвищення точності, повноти, оперативності та достовірності інформації, що накопичується; забезпечують високий ступінь контролю за виконанням урядових рішень і розпоряджень іншими державними структурами; скорочують накладні витрати на державне управління; покращують якість послуг; зменшують бюрократичні бар'єри тощо.

Ці технології широко використовуються в розвинених країнах Європи та США. Наприклад, США (штат Вашингтон) з 1998 року мають онлайн-доступ до послуг усіх державних установ. Громадяни та приватні підприємства можуть сплачувати податки, відновлювати водійські права, записувати дітей до школи та отримувати свідоцтва про народження дитини або смерті близької людини, знайти незатребуване майно онлайн. Нові проєкти електронного урядування активно впроваджуються у Великобританії та Канаді. Результатом врахування нових можливостей стало оголошення Єврокомісією проєкту «Електронна Європа». У США існує «citizens' jury» («журі громадян»), а у Великій Британії – «citizens' workshop». У Нідерландах існує термін «слухаючий уряд», який означає, що уряд робить себе доступним для питань, скарг і побажань окремих осіб і громадських груп. «Громадянське журі» допомагає частково вирішити проблему низької поінформованості громадян.

Очолити «громадянське журі» запрошується від 10 до 20 осіб, ретельно відібраних за певними квотами. Фахівці муніципалітету протягом двох-трьох днів спілкуються з ними про певну проблему з різних точок зору. Учасникам необхідно глибоко розбиратися в проблемі, тому під час занять і доповідей вони ставлять усі питання, які їх цікавлять. Після ознайомлення з проблемою організовується групове обговорення. Громадяни висловлюють свої думки щодо можливих рішень, пропозицій та побажань. «Громадянське журі» не в змозі скласти ідеальний план

вирішення проблеми, але показує основні побажання громадян, які потім враховуються при прийнятті рішення. Цей спосіб досить дорогий, тому «громадянські журі» збираються лише тоді, коли необхідно вирішити дуже складні проблеми. Основна мета такої технології – дозволити мешканцям території брати участь у виробленні муніципальної політики та впливати на рішення, що приймаються [30].

«Громадянський воркшоп» (citizen workshop) – метод визначення суспільних потреб, заснований на проведенні дискусійних груп з представниками різних верств населення. Ці методи можуть бути використані в роботі органів місцевого самоврядування для більш точного фіксування думки населення та підвищення оперативності прийняття рішень. Це метод, який активізує потенціал особистості, пробуджує її цікавість, залучає емоції. Слово «воркшоп» можна використовувати як загальноприйнятий термін серед фахівців, замінюючи його в практичній роботі словосполученням «консультації з населенням».

Адаптація до національних умов «громадянських присяжних» та «воркшопу» як нових методів врахування думки громадян у прийнятті рішень дає змогу налагодити відносини діалогу та паритету між владою та суспільством.

Ці та інші технології паблік рілейшнз покликані зміцнити довіру суспільства до державних структур, створити умови для суспільних дискусій і сприяти залученню громадян до прийняття рішень на державному рівні.

Підсумовуючи, слід зазначити, що мова не йде про максимальне запозичення зарубіжного досвіду в питаннях взаємодії органів державної влади та громадськості. Ми наполягаємо, що на практиці необхідно використовувати найкращий досвід ситуації у сфері державного управління. Іншими словами, має бути знайдений розумний компроміс, який можна буде відповідним чином адаптувати в Україні.

3.2 Інноваційні інструменти досягнення громадського прогресу в системі публічного управління

«Публічне управління» передбачає практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільне життя людей, а його зміст об'єднує державне управління з поняттям «народна справа». Основною особливістю теорії такого управління є те, що люди вважаються активними учасниками державного управління. Тому специфічні функції держави набувають ознак публічності.

Хоча постійно виникають нові теорії та підходи, які більше відповідають сучасним вимогам людського буття, використання в практичній діяльності окремих ефективних інструментів державного управління в поєднанні з усуненням його негативних наслідків, виявлених у процесі реформування інших держав, є актуальним завданням для України.

Важливо підкреслити, що все більшої актуальності набувають питання трансформаційних змін у різних системах, у контексті яких дії інституцій та інститутів системи публічного управління залежать від національних особливостей. Виходячи з цього, держава має забезпечити ефективну зміну інституційної системи за умови уникнення конфліктних ситуацій між старою та новою системами.

Підкреслимо, що інституційний підхід, заснований на концепції інституційної динаміки, бере свій початок у роботах Т. Веблена на початку 20 століття в США і доповнює ситуаційний підхід, але розглядає середовище організаційного розвитку набагато ширше. Дж. Гелбрейт, Р. Коуз і Д. Норт також відомі своїми дослідженнями з доктрини інституціоналізму. Зокрема, у своїй роботі Д. Норт розрізняє інституції (як норми та правила) та організації (як інституції) і наголошує на тому, що інституції є «правилами гри» в суспільстві або структурними обмеженнями, створеними людиною, які організовують відносини між людьми [26].

Використання інституційного підходу дає змогу узагальнити таке теоретичне явище, як публічне управління, та дає змогу пояснити окремі його складові. Особливо це стосується соціального прогресу, характерною рисою якого є непередбачуваність поведінки об'єкта управління.

На сьогоднішній день одним із шляхів досягнення суспільного прогресу є випереджувальна робота, що передбачає формування нових знань, інструментів та принципів методології громадського прогресу, спрямованих на покращення публічно-партнерської взаємодії.

Публічно-партнерська взаємодія може існувати за такими напрямками:

- 1) тристороння взаємодія державної влади, місцевого самоврядування та громадськості (триєдність);
- 2) будь-які сфери двосторонньої взаємодії органів влади та громадськості;
- 3) взаємодія центральних органів влади з органами місцевого самоврядування.

Визначено, що інтернет-технології сприяють формуванню нових, більш оптимальних принципів взаємодії політики та суспільства. За допомогою електронних пристроїв зміцнюється особиста інформаційна незалежність і розширюються можливості умовної участі людей у політичному процесі. З іншого боку, інтернет-технології стають причиною додаткових загроз і ризиків для традиційних принципів демократії. У суспільстві з'являються нові інформаційні бар'єри, нові критерії нерівності, вимальовуються контури моделей «віртуальної політики» та «маніпулятивної демократії».

Доведено, що зв'язки з громадськістю в умовах сучасних технологій допомагають послабити загрози цифрової нерівності. Визначено, що в «електронному стані» вони дозволяють: ініціювати та стимулювати інформацію, що надходить знизу, особливо від найбільш просунутої частини зацікавленої громадськості, що працює онлайн в Інтернеті; впливати на громадську думку найбільш передової частини зацікавленої громадськості, а через неї – на ширші верстви, оскільки саме в цьому секторі громадських лідерів більше, ніж серед

населення в цілому; взаємодіяти з громадською думкою через Інтернет; пропонувати широкого спектру альтернативних засобів і методів вирішення проблем і можливість вибору з них найбільш оптимальних, а також підтримання постійного контакту з громадянами, які внесли певні конструктивні пропозиції.

Однією з оптимальних класифікацій інструментів є розподіл розподіл інструментів зв'язків з громадськістю, запропоновані Л. Балабановою та К. Савельєвою. Вони виділяють п'ять груп засобів зв'язків з громадськістю:

1) засоби опосередкованого масового інформування – прес-релізи, прес-анонси, факти, статті, коментарі тощо (зазначені інструменти є особливо важливими з точки зору їх застосування під час контакту з медіа);

2) публічні виступи та річні звіти;

3) спеціальні заходи (брифінги, конференції, прийоми, презентації, дні відкритих дверей, семінари, круглі столи тощо);

4) допоміжні інструменти (виставки, блоги, сторінки в соціальних мережах, інтерактивність веб-сайтів тощо);

5) засоби внутрішнього орієнтування (розсилки, інформаційні бюлетені, інформаційні стенди, оголошення, наради (наради) з керівництвом тощо) [1, с. 88].

Крім того, у процесі зв'язків з громадськістю в органах публічного управління необхідно розрізняти внутрішні та зовнішні комунікації. Зовнішні комунікації спрямовані на встановлення відносин між владою та суспільством. Як зазначає Ю. Пачковський, ці комунікації становлять до 80% комунікативного середовища [33].

Внутрішні комунікації забезпечують взаємодію працівників владних органів та включають: вивчення думки колективу з питань діяльності установи; організація заходів (семінарів, конференцій, круглих столів тощо) для працівників державного органу; створення доброзичливої атмосфери за допомогою креативних піар-заходів).

На жаль, досі поширеною є неефективна практика покладення додаткових завдань зі зв'язків з громадськістю на працівників органів державної влади на

периферійних територіях, наприклад, у районних та міських судах.

Участь громадськості в процесі управління є важливим аспектом демократичного суспільства. Це означає, що громадяни мають право брати участь у прийнятті рішень, які впливають на їх життя, робити внесок у формулювання політики та впливати на її реалізацію. Існує кілька способів залучення громадськості до процесу управління:

1) громадські консультації. Уряди можуть проводити зустрічі, громадські слухання, відкриті дискусії та інші форми громадських консультацій. Це дає людям можливість висловлювати свої думки, пропонувати ідеї та сприяти прийняттю рішень;

2) партнерство з організаціями громадянського суспільства: уряди можуть співпрацювати з організаціями громадянського суспільства, які представляють інтереси різних груп населення, що дозволяє включати різноманітні точки зору та переконання в процес управління та приймати більш репрезентативні політичні рішення;

3) доступність інформації: забезпечення доступу до інформації є важливим елементом участі громадськості в управлінні. Уряди повинні забезпечувати прозорість і розкривати інформацію про свою діяльність, прийняття рішень і розпорядження державними ресурсами;

4) електронне урядування: використання інформаційних технологій може сприяти залученню громадськості до процесу управління. Інтернет-платформи, електронні засоби комунікації та соціальні медіа можуть стати ефективними засобами комунікації між владою та громадськістю. Це дає можливість швидко та легко обмінюватися інформацією, висловлювати свою думку та отримувати зворотний зв'язок;

5) публічні дебати та форуми: організація публічних дебатів, форумів та круглих столів дає змогу залучити до обговорення управлінських питань різні зацікавлені сторони. Це сприяє обміну думками, аналізу різних точок зору та пошуку компромісних рішень;

6) громадські ради та комітети: створення громадських рад та комітетів, що складаються з представників громадськості, дають змогу громадянам брати активну участь у процесі управління. Ці органи можуть давати рекомендації, консультувати органи влади та забезпечувати представництво інтересів різних груп населення;

7) громадський моніторинг: громадські організації та активісти можуть здійснювати моніторинг діяльності влади, перевіряти виконання прийнятих рішень та контролювати використання громадських ресурсів.

Усі ці заходи сприяють підвищенню підзвітності органів влади та забезпеченню прозорості.

Залучення громадськості до процесу управління покращує якість рішень, пропонує широкий спектр поглядів і переконань та сприяє зміцненню демократичних цінностей. Важливо забезпечити відкритість, прозорість та активну комунікацію між владою та громадськістю. Також необхідно гарантувати доступ до інформації та зрозумілість процесів прийняття рішень. Крім того, для успішного залучення громадськості до процесу управління необхідно враховувати культурну, соціальну та економічну різноманітність суспільства. Важливо забезпечити широке представництво різних груп населення та приділити особливу увагу групам, які можуть бути вразливими або мати обмежений доступ до системи управління.

Крім того, важливо пам'ятати, що участь громадськості в процесі управління має бути системною та стабільною. Це означає, що необхідно створювати механізми постійної комунікації та співпраці влади та громадськості, а не обмежуватися окремими проєктами чи ініціативами.

Ми пропонуємо конкретні приклади успішного впровадження інновацій у державному управлінні:

1. Електронне урядування. Багато країн впроваджують системи електронного урядування, які дозволяють громадянам і підприємствам подавати заявки онлайн, подавати документи та отримувати інформацію. Наприклад, Естонія вважається однією з найпрогресивніших у цьому сенсі країн, де майже всі державні послуги

доступні онлайн через ідентифікаційну картку eID.

2. Відкриті дані. Багато урядів починають активно публікувати через відкриті дані інформацію про роботу держорганів, бюджетні витрати, показники ефективності та іншу інформацію. Це сприяє залученню громадськості до моніторингу та контролю за діяльністю уряду, а також сприяє розробці нових інноваційних програм та послуг на основі цих даних.

3. Цифрові інструменти для участі громадян. Уряди все частіше впроваджують цифрові інструменти для залучення громадян до процесу прийняття рішень. Наприклад, електронні платформи для голосування, онлайн-консультації, публічні дискусійні форуми тощо. Це дозволяє громадянам активно впливати на формування політики та прийняття громадських рішень.

4. Інноваційні підходи до природокористування. Уряди починають впроваджувати інноваційні рішення для боротьби з екологічними проблемами.

5. Використання штучного інтелекту (ШІ) у прийнятті рішень. Впровадження системи штучного інтелекту для аналізу великих обсягів даних і прогнозування результатів рішень. Наприклад, використання аналізу даних і машинного навчання може допомогти урядам ефективніше прогнозувати потреби в ресурсах і розробляти політику, яка враховує соціальні та економічні наслідки.

6. Мобільні додатки для надання державних послуг. Уряди розробляють мобільні додатки, які надають громадянам зручний доступ до державних послуг. Це може включати можливість сплачувати податки, зв'язуватися зі службами безпеки або отримати медичну консультацію. Це полегшує доступ громадян до послуг і покращує їхню задоволеність у взаємодії з державними установами.

7. Партнерство з приватним сектором. Уряди співпрацюють із приватним сектором для спільного впровадження інноваційних рішень у сфері державного управління. Наприклад, це може бути спільна розробка технологій, створення стартап-інкубаторів або використання приватного досвіду для оптимізації роботи державних органів.

Ці приклади демонструють, як інновації можуть підвищити ефективність,

доступність і якість державного управління. Успішне впровадження цих інновацій допомагає урядам надавати кращі послуги громадянам, залучати їх до процесу управління та ефективніше вирішувати суспільні проблеми. Впровадження інновацій у державне управління може зіткнутися з різними проблемами та перешкодами. Одним із найбільших викликів є зміна культури та менталітету у сфері державного управління. Традиційно державний сектор відомий своїм консерватизмом і опором змінам. Часто бракує відкритості до нових ідей, інноваційних підходів і ризиків.

Для успішного впровадження інновацій необхідно працювати над зміною культури та створенням сприятливого середовища для інноваційної діяльності. Впровадження інновацій може потребувати значних фінансових витрат на дослідження та розробки, придбання нових технологій, навчання персоналу тощо. Державний сектор, як правило, має обмежений бюджет, що ускладнює фінансування інноваційних проєктів. Щоб подолати цю перешкоду, можна шукати програми грантів, співпрацювати з приватним сектором або перерозподіляти ресурси всередині організації. У державному секторі часто існують нормативні обмеження, які ускладнюють впровадження нових інновацій. Бюрократичні процедури, тривалі періоди погодження та регуляторні обмеження можуть уповільнити нові процеси.

Необхідно вивчати законодавство та працювати над його вдосконаленням, а також шукати можливості для пілотних проєктів та дерегулювати обмеження, які дозволятимуть тимчасові відхилення від стандартних процедур. Інновації часто вимагають нових знань і навичок. Державному управлінню може бракувати багатофункціональних команд, здатних виконувати інноваційні завдання.

Недостатнє розуміння нових технологій та інноваційних підходів може стати перешкодою для успішного впровадження інновацій. Рішенням може бути навчання персоналу, організація навчання, залучення зовнішніх експертів і надання доступу до відповідної інформації та ресурсів. Успішне впровадження інновацій потребує активної підтримки з боку вищого керівництва та зацікавлених сторін. Без

чіткого бачення та підтримки з боку керівництва інноваційні проєкти можуть зустріти опір і бути відхилені. Важливо залучати зацікавлені сторони, формувати партнерські відносини з іншими організаціями та створювати механізми співпраці, які сприятимуть успішній реалізації інновацій.

Отже, інновації завжди пов'язані з ризиками. Не всі розробки будуть успішними, і під час їх реалізації можуть виникнути несподівані труднощі та проблеми. Важливо бути готовим до невдач, вчитися на своїх помилках і вдосконалювати свої підходи. Для успішного впровадження інновацій у державне управління необхідна налагоджена інформаційно-комунікаційна інфраструктура. Часто може виникати відсутність доступу до необхідних даних, недостатня взаємодія між різними агентствами та департаментами, а також обмежений доступ до новітніх технологій та інструментів. Рішенням може бути створення баз даних електронних платформ для обміну інформацією, а також підтримка цифрових інструментів та інноваційних технологій.

3.3 Оптимізація публічно-партнерської взаємодії органів влади з громадськістю

Від поінформованості населення значною мірою залежить його участь у формуванні та реалізації прав у вирішенні проблем місцевого значення. У зв'язку з цим ефективна модель взаємодії органів місцевого самоврядування з населенням вимагає забезпечення відкритості інформації з боку місцевої влади та своєчасного звітування про підготовку суспільно значущих рішень. Робота з інформування та роз'яснення громадськості дозволяє досягти чотирьох основних цілей:

- створити позитивний імідж місцевої влади;
- формування у громадян зацікавленості у вирішенні важливих соціально-економічних проблем території;

- формування громадської думки з окремих територіальних питань;
- залучення населення до вирішення місцевих проблем.

Інформація для громадськості має бути спрямована на:

- 1) отримання консультації від громадськості;
- 2) визначення можливих тенденцій політичних наслідків діяльності органів місцевого самоврядування;
- 3) вивчення громадської думки, відносин і суспільних очікувань з метою моніторингу відповідних змін;
- 4) встановлення та підтримки двостороннього діалогу, заснованого на правді та уважності;
- 5) попередження конфліктів і непорозумінь між владою та громадськістю;
- 6) сприяння формуванню взаємоповаги та соціальної відповідальності;
- 7) узгодження особистих і суспільних інтересів [3].

На основі вивченого нами теоретичного матеріалу та вивчення досвіду діяльності у зв'язках з громадськістю місцевих органів влади, ми пропонуємо внести ряд рекомендацій щодо покращення цієї діяльності. Основною проблемою PR органів місцевого самоврядування є відсутність структурного підрозділу, який би відповідав за цю діяльність. Відсутність такого структурного підрозділу створює ряд проблем, пов'язаних із нерегулярністю діяльності, відсутністю чіткого розподілу завдань та відповідальних за їх виконання.

Створення такого підрозділу як прес-служба або відділ зв'язків з громадськістю сприяло б підвищенню ефективності застосовуваних технологій зв'язків з громадськістю. Основними інструментами взаємодії прес-служби з громадськістю можуть бути: брифінг; прес-реліз; оголошення; прес-пам'ятник; медіа-комплекти; прес-конференція; співбесіда; виставки; газетні статті; оголошення та вкладиші в газети, підготовка буклетів та брошур; громадські слухання, громадські дорадчі комісії; опитування громадської думки.

Брифінги – це короткі презентації для обраних посадових осіб та/або ЗМІ для інформування їх про хід виконання певної програми. Прес-реліз – це повідомлення,

що містить важливі новини або інформацію, корисну для широкої аудиторії [4].

Друковані презентаційно-інформаційні матеріали (буклети, брошури, листівки, плакати, бюлетені) дають змогу контролювати процес формування позитивного іміджу місцевої влади [8].

Практика підтверджує, що успішні результати досягаються через пряме спілкування посадових осіб місцевого самоврядування з громадянами у відділах чи через телефонний зв'язок. Для цього необхідно активно використовувати гарячу лінію для прийому звернень від населення та оперативно вирішувати актуальні питання. Важливо вказати, в яких установах чи сервісах громадяни можуть отримати необхідну інформацію та допомогу. Прийом громадян посадовими особами та розгляд їх звернень грають ключову роль у встановленні взаємин між громадянами та владними структурами.

Іншою проблемою є визначення цілей і завдань діяльності у відносинах з громадськістю органів місцевого самоврядування. Під час дослідження було виявлено, що керівництво часто ставить «нечіткі» цілі та завдання, досягнення яких важко виміряти та оцінити. При цьому цілі та завдання можна назвати загальними і вони не впливають з потреб та інтересів місцевого населення. Тому громадяни повинні проводити аналітичні дослідження з метою створення стратегії діяльності у відносинах з громадськістю, визначення цілей та завдань органу місцевого самоврядування.

Для формування сприятливої громадської думки про діяльність органів влади необхідно шукати нові підходи та використовувати нові технології у процесі здійснення діяльності по відношенню до громадськості. Аналіз паблік рілейшнз діяльності показує, що технології використовуються недостатньо ефективно. Є труднощі у налагодженні стосунків із регіональними ЗМІ. Це пов'язано з тим, що ЗМІ у великих містах не зацікавлені у висвітленні подій муніципальних утворень. Це також свідчить про незацікавленість органів місцевого самоврядування у встановленні неформальних та дружніх контактів із представниками ЗМІ. Це пов'язано з масштабністю заходів, яка залежить, зокрема, від фінансування.

Відповідно, органи місцевого самоврядування взаємодіють переважно з міськими та районними ЗМІ, що є доцільним з точки зору їх орієнтації на місцеву громаду.

Щоб привернути увагу до своєї діяльності головних міських ЗМІ та налагодити співпрацю з ними, територіальній громаді необхідно створити оригінальні інформаційні матеріали та відійти від стандартизації піар-діяльності. Для цього органи влади міста мають вивчати нові тенденції у зв'язках з громадськістю та розробляти креативні програми.

Для налагодження стосунків із громадськістю, на нашу думку, може бути використаний такий інструмент взаємодії з журналістами, як «клубні вечори». Муніципальні видання залишаються основним інформаційним каналом для місцевої громади, тому саме цьому каналу поширення інформації слід приділяти найбільшу увагу.

Міська ТГ може створити періодичне видання, яке б висвітлювало життя громади. Редакція має розробити конкретні концепції муніципального видання, які будуть адаптовані до потреб місцевої громади. Ця концепція гарантує наявність низки постійних розділів та матеріалів авторів – депутатів міської ТГ.

Крім того, працівники редакції видання міської ТГ мають адаптувати тематику публікацій до інтересів місцевої громади, що забезпечить оригінальність такого видання, а також публікувати більше інформації про події муніципальної освіти зокрема, а не району в цілому. Одним із сучасних напрямків використання інтернет-технологій є створення мобільних додатків. Мобільні додатки для місцевої влади мають спростити подачу запитів до місцевої влади та дозволити представникам місцевої влади висловитися з актуальних питань.

Використання можливостей інтернет-технологій дає змогу зробити діяльність місцевих органів влади більш гнучкою та прозорою. Організація заходів, тобто особисті зустрічі з представниками місцевої громади, сьогодні є одним із основних механізмів отримання зворотного зв'язку для органів місцевого самоврядування. Особливо це стосується офіційних заходів. Однак населення мало поінформоване про офіційні заходи, організовані місцевою владою, і, як наслідок,

кількість відвідувачів є низькою.

Як свідчить аналіз діяльності влади, керівництво організовує заходи, за допомогою яких намагається привернути увагу та залучити до участі місцевих жителів. Але в процесі використання такого інструменту не виробляються PR-цілі чи PR-завдання. Організація самого заходу є головною метою. Як наслідок, такий підхід не дозволяє розробити адекватні критерії оцінки ефективності заходу. Міська ТГ має здійснювати заходи, спрямовані на навчання мешканців у сфері місцевого самоврядування, забезпечення участі мешканців у засіданнях органів місцевого самоврядування, участі у житті територіальної громади шляхом залучення до зборів жителів, загальних зборах колективів, активу, ради, зльотів, урочистих зборів, нарад, конференцій, семінарів, організованих поїздок тощо.

Для успішної взаємодії з місцевим населенням органи місцевого самоврядування повинні регулярно виявляти потреби та інтереси місцевого населення. З цією метою вбачається за доцільне організувати та здійснювати ознайомлювальний моніторинг суспільно-політичного процесу з подальшим його регулярним проведенням. Такий моніторинг включає декілька етапів (рис. 3.1.).

МОНІТОРИНГ СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЬКОЇ ТГ	I етап. Кількісний та якісний аналіз складу населення.
	II етап. Проведення соціологічних опитувань населення з актуальних питань.
	III етап. Аналіз коментарів у місцевих спільнотах та на місцевих форумах.

Рис. 3.1 – Етапи проведення вступного моніторингу суспільно-політичного процесу

Джерело: розроблено автором за даними [2; 6]

Для успішної реалізації наведених рекомендацій ТГ необхідно залучати

місцевих жителів до офіційного сайту, сприяти зростанню популярності муніципального видання та регулярно інформувати про майбутні заходи. Для цього органи місцевого самоврядування повинні розміщувати інформацію про свою діяльність і можливості участі в ній місцевих жителів на вуличних афішах, оголошеннях на щитах і стендах, в приміщеннях органів державної влади, розташованих на території муніципальної освіти.

Органи місцевого самоврядування можуть використовувати такі основні форми підготовки та публікації інформації: випуск і розповсюдження бюлетенів (спеціальних бюлетенів), прес-релізів, оглядів, збірників інформації, експрес-інформацій тощо; проводить прес-конференції, брифінги, організовує інтерв'ю з керівниками органів місцевого самоврядування для працівників засобів масової інформації, готує та веде теле- та радіомовлення; створює архіви інформації про діяльність місцевих органів влади; використовує інші форми поширення офіційної інформації, що не суперечать законодавству України. Важливим для формування довіри населення є залучення громадськості до викривальної роботи (повідомлення про корупцію).

Недоліком існуючої в нашій країні системи державного управління залишається те, що процес взаємодії відбувається безпосередньо на місцевому рівні, а його організація та контроль – на вищих рівнях. Тобто злагоджена взаємодія в плані публічно-партнерської взаємодії на найнижчих рівнях відсутня, що й не дивно з огляду на низьку зацікавленість населення у його навчанні. Це проблема для обґрунтування методу пошуку раціональної системи взаємодії, оскільки система створюється в нормальних умовах і її життєздатність перевіряється в складних політичних/соціально-економічних ситуаціях.

Експерти майже одностайні в тому, що вищий рівень освіти свідчить про краще розуміння громадянами своїх обов'язків і підвищує інтерес до суспільних справ. Тому для підвищення ефективності громадсько-партнерської взаємодії вважаємо за доцільне реалізувати такі заходи:

- подальше зміцнення громадянського суспільства; створення законодавчої

бази для взаємодії органів влади та громадськості;

- запровадження та використання нових сучасних форм взаємодії (представники, центри громадянської активності,
- електронне урядування тощо);
- здійснення правової та інформаційної освіти населення;
- відкритість та прозорість бюджетного процесу;
- впровадження та використання критеріїв оцінки ефективності діяльності органів влади та їх взаємодії з громадськістю тощо.

Отже, державні структури та громадянське суспільство несуть безпосередню відповідальність за результат суспільного прогресу в цілому та ефективність/результативність громадсько-партнерської взаємодії. Слід підкреслити, що сьогодні наукове співтовариство ставить питання про частку відповідальності кожного з досліджуваних суб'єктів в отриманому результаті..

Наявність налагоджених і ефективно функціонуючих каналів комунікації є важливим фактором досягнення громадського прогресу. Протягом багатьох років в Україні спостерігається криза взаємної довіри між владою та інститутами громадянського суспільства. Значна й найактивніша частина цих інституцій з тих чи інших причин опинилася в опозиції до влади. Інша проблема полягає в особливостях сприйняття діяльності інститутів громадянського суспільства в самому суспільстві. Адаптація масової свідомості до сучасних політичних інститутів і цінностей є найважливішою умовою модернізації відповідного суспільства.

Публічно-партнерська взаємодія має стійку комунікаційну основу і стає особливим видом людської діяльності та породжує необхідність поглибленого вивчення та подальшого розвитку методичного, організаційного та технічного забезпечення соціального діалогу та взаємодії технологій, у якому учасники погоджують та координують свої і спільні інтереси та пропозиції, плани та методи їх реалізації. Водночас, процес забезпечення ефективності публічно-партнерської взаємодії значною мірою залежить від системи інформаційного забезпечення

державних установ, громадян, інститутів суспільства, достовірності, своєчасності, актуальності та доступності інформації.

Слід зазначити, що комунікативна взаємодія в системі державного управління є одним із головних чинників впливу на внутрішню політику держави, і будь-який брак інформації в цьому напрямку може призвести до збільшення ймовірності небажаних результатів. У цьому випадку стає очевидним питання рівноправного партнерства та участі громадян у формуванні та реалізації державної політики, оскільки роль громадянського суспільства в процесі розбудови України як демократичної держави стає дедалі важливішою.

Існує значний перелік парадигм і концепцій соціальної комунікації та близьких до них концепцій, але звернемо увагу на те, що комунікації різні через наявність у різних людей різних комунікативних можливостей. Визначено чотири типи соціально-комунікативного потенціалу сучасної людини: 1) люди «хочуть» і «можуть» взаємодіяти; 2) люди «не хочуть» і «можуть» взаємодіяти; 3) люди «хочуть» і «не можуть» взаємодіяти; 4) люди «не хочуть» і «не можуть» взаємодіяти.

Крім того, на цьому рівні встановлюються необхідні державні контакти з цільовими аудиторіями громадян, узгодження надання державних послуг з їх потребами, здійснення контролю якості цих послуг та своєчасне реагування на зміни, що відбуваються в інформаційному просторі. Активна увага повинна приділятися зверненням громадян щодо корупційних проявів. Активність представників громад, незважаючи на створені в Україні передумови для широкого залучення населення до вирішення місцевих проблем, залишається низькою, в основному з таких причин:

1) недостатнє розуміння державними органами модальностей залучення та їх важливості;

2) суспільна інертність – частково через «споживацький підхід» «державна зобов'язана забезпечити все», частково через нерозуміння того, що лише вони особисто можуть стати лідерами змін у суспільстві;

3) ініціативи місцевого розвитку залишаються нереалізованими через сприйняття місцевою владою цих ініціатив як спроб захоплення влади громадськими групами чи інституціями, а не як можливості налагодити партнерство та вирішити локальні проблеми.

Перспективи формування ефективних механізмів реалізації діалогових форм політичної участі в Україні визначаються специфікою та особливостями комунікаційного процесу в системі «влада-громадськість». Виокремлюють такі чотири основні варіанти діалогу в системі «влада – громадськість»:

1) передбачає використання владою класичної низхідної стратегії взаємодії з громадянами, яка полягає у наданні мінімуму інформації про хід процесу прийняття політичних рішень і повне заперечення їх суб'єктивізму у процесі вироблення політики. Фактично такий діалог називають монологом влади, який лише претендує на прихильну оцінку громадськості;

2) обмежена взаємодія зверху – це стратегія обмеженого діалогу, коли влада погоджується приймати пропозиції громадян, але не реагує на них;

3) передбачає відкритий діалог між владою та громадянами, однак право остаточного вибору пріоритетів залишається за владою, оскільки стратегія взаємодії з громадянами обирається за принципом «так,... однак».

4) відповідає принципам демократії участі, формується на основі спільного володіння інформацією, тому пересічні громадяни є рівноправними з владою суб'єктами політичного процесу, а їхні пропозиції мають таку ж вагу, як і пропозиції влади. На нашу думку, нинішній стан діалогу в Україні рухається від другого до третього варіанту.

Одразу ж варто наголосити на неприйнятності твердження про те, що досягнення консенсусу та укладання суспільно значущих угод у системі публічно-партнерської взаємодії є кінцевим результатом діалогу як форми «взаємодії». Критерії оцінки такої взаємодії також мають включати такі показники: дотримання соціальних домовленостей, узгодженість існуючих програм і планів, організація та реалізація спільних дій щодо їх реалізації.

Перспективи України як суверенної, правової та демократичної держави залежатимуть від того, наскільки інститути громадянського суспільства та владні структури зможуть зберегти та примножити потенціал співпраці, сформований у кризових ситуаціях, виробивши консолідоване бачення майбутнього та єдиний стратегічний напрямок перетворень. У цьому випадку стає очевидною необхідність побудови трирівневої структури публічно-партнерської взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства в процесі громадського контролю та участі у розробці та прийнятті управлінських рішень (рис. 3.2).

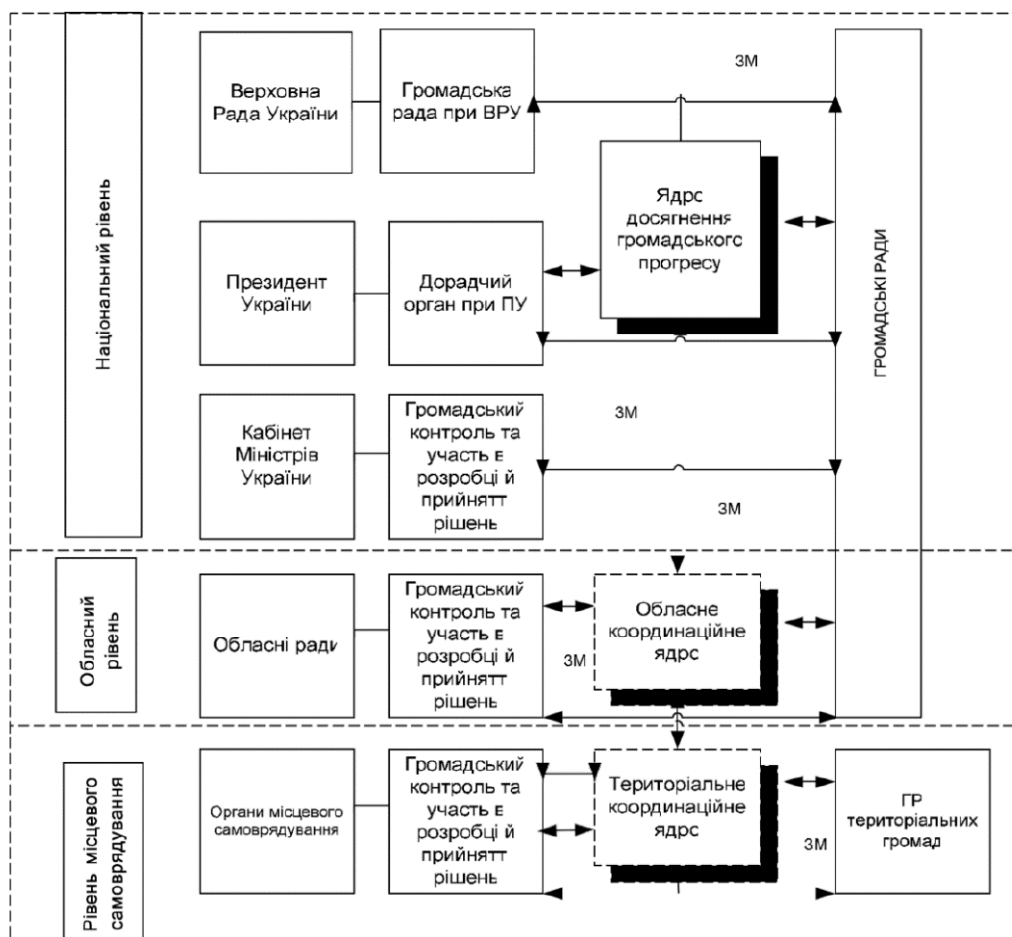

Рисунок 3.2 – Трирівнева схема забезпечення участі громадськості в процесі вироблення та прийняття рішень в системі публічного управління

Джерело: розроблено автором за даними [5, 12]

Важливим вектором є аналіз та оцінка частки внеску кожного з учасників процесу вирішення проблеми. Підкреслимо також, що громадські інституції,

державна влада та місцеве самоврядування повинні прагнути об'єднати свої зусилля в цих та інших проблемних сферах, взаємно усвідомлюючи необхідність і неминучість кардинальних змін.

Основними напрямками, за якими найбільш плідно може здійснюватися взаємодія в рамках підсистеми «органи влади – інститути громадянського суспільства», є: взаємодія у формуванні стратегій місцевого (регіонального) розвитку; розвиток мережі громадських комітетів територіальної самоорганізації; створення громадських рад; систематичний обмін інформацією тощо. Особливо важливою є злагоджена робота влади та громадськості щодо реалізації потенціалу міжсекторної взаємодії (у розумінні «влада та громадськість») у формуванні стратегій місцевого розвитку.

Тому основним стратегічним напрямком удосконалення системи державного управління в Україні на сучасному етапі державотворення є формування механізмів, які сприяли б підвищенню ефективності взаємодії центральних органів влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі сформовано ряд теоретичних, методичних і практичних положень щодо зв'язків та забезпечення взаємодії з громадськістю в системі публічного управління України. Основні результати дослідження знайшли відображення у висновках і пропозиціях в контексті визначених у роботі мети і завдань.

1. Визначено, що відносини з громадськістю в системі державного управління – це цілеспрямована взаємодія структур апарату держави з громадянами та публічними інститутами, які можна визначити як реалізовану ними інформаційно-комунікативну функцію публічної влади та управління, яка дає змогу оцінити взаємовідносини різних кіл громадськості з певними рішеннями та діями, ідентифікувати проголошену та реально реалізовану політику, співвідносити реалізовані програми з суспільними інтересами, формувати масову думку з будь-якої проблеми для кращого розуміння громадськості, сприяти прийняттю та реалізації відповідних заходів. Відповідно до цілей і завдань виділено функції, які виконує служба зв'язків з громадськістю в органах державної влади: інформаційну, аналітичну, комунікативну, інтегративну, консультативно-методичну, організаційну, правову, інноваційну. Встановлено, що відносини з громадськістю в органах державної влади та місцевого самоврядування ґрунтуються на дотриманні основних принципів: відкритості, законності, оперативності, конструктивності, системності, взаємоповаги. Визначено, що в сучасних реаліях існує проблема недостатнього використання потенціалу відносин з громадськістю на рівні місцевого самоврядування. Нині суспільно-політичний потенціал органів місцевого самоврядування реалізується в основному за рахунок виконання ними лише інформаційних функцій. Навіть коли місцева влада визнає необхідність побудови громадського діалогу, цей процес у більшості випадків піддається жорсткому контролю з боку самої влади, що негативно на ньому позначається.

2. Чинне законодавство передбачає певне залучення громадськості до процедур обговорення та прийняття тих чи інших рішень органів влади. Слід уточнити, що на сьогодні існує велика кількість нормативних документів, які регулюють питання комунікативної взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості. Проте, незважаючи на наявні документи, механізми громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування залишаються невизначеними. Одним із головних завдань має стати розробка комплексної програми розвитку інформаційного законодавства, яка визначає його склад і структуру, послідовність і часовий графік розробки та від прийняття спеціальних законодавчих актів та окремих правових норм, які регулюють весь комплекс інформаційних відносин. Пріоритети цієї програми мають змінюватися, оскільки об'єктивно змінюються нинішні пріоритети державної інформаційної політики. Перспективним завданням слід вважати створення єдиного інформаційного кодексу. Реалізація державної інформаційної політики відповідно до затвердженої концепції та на основі чинного законодавства є завданням державного управління, практичне вирішення якого потребує дотримання низки умов.

3. В державних органах існує кілька способів зв'язків з громадськістю:

1) через спеціаліста зі зв'язків з громадськістю в апараті державного органу або через утворений у структурі державного органу відділ (підрозділ, управління) зі зв'язків з громадськістю, який має керівника, який є членом керівного складу організації (наприклад, заступник начальника реєстру) або підпорядковується керівнику органу;

2) через спеціаліста зі зв'язків з громадськістю в апараті органу або через службу (підрозділ, відділ) зв'язків з громадськістю, утворену в структурі органу, яка має подвійне підпорядкування в умовах розподілу управлінської діяльності, закріплених законодавством;

3) сектор зв'язків з громадськістю позбавлений самостійності та входить до складу іншого структурного підрозділу установи або функції зі зв'язків з

громадськістю покладені як додаткові обов'язки на будь-якого працівника установи наказом керівника – наприклад, на судового виконавця (останній спосіб зв'язків з громадськістю формальний і неефективний);

4) через участь зовнішніх консультантів зі зв'язків з громадськістю.

На сучасному етапі в системі державного управління набули популярності перші три описані вище способи зв'язків з громадськістю, головним чином через обмеженість фінансових ресурсів для участі зовнішніх спеціалістів. На жаль, неефективна практика покладання додаткових завдань зі зв'язків з громадськістю на працівників органів державної влади на периферійних територіях, наприклад, у міських і районних судах, все ще поширена. Тому зв'язок держави і громадськості здійснюється через налагодження двосторонніх відносин, взаємовигідного конструктивного діалогу, співпраці, взаємодії органів влади і громадськості та їх спільної відповідальності.

4. Вважаємо за доцільне запропонувати використовувати інструмент діагностики CLEAR, розроблений Європейським комітетом місцевої та регіональної демократії. Назва «CLEAR» є аббревіатурою п'яти основних дієслів у перекладі з української: Можуть/ Бажають/ Уповноважені/ Запрошені/ Відчувають. На основі цих п'яти основних факторів та використовуючи методологію застосування такого інструменту, ми розробили анкету, яка дозволить владі визначити сильні та слабкі сторони залучення громади до навчання соціально-економічного життя, а також знайти більш ефективні форми залучення та активізації громадян. Показники рівня довіри до української влади, які останнім часом стрімко падають, свідчать про те, що між державою та суспільством практично немає порозуміння. Процеси комунікації, роз'яснення політики, дії уряду та влади загалом є нечіткими, несистематизованими, спонтанними та часто непередбачуваними за своїми наслідками.

Результати громадського опитування свідчать про протиріччя між цілями адміністративної реформи та реальними результатами комунікаційної діяльності місцевої влади, характерними рисами якої є недостатній професіоналізм

чиновників у налагодженні ефективної комунікації з громадянами-клієнтами (53% респондентів), надмірна політизація інформації для населення (47%), невідповідність потребам споживачів державних послуг (45%), поширеність корупції (41%), недостовірність зворотного зв'язку з населенням (35%), бюрократизація адміністративного апарату (33%). Доведено, що подальший розвиток демократичного, правового та інформаційного суспільства в Україні можливий за умови подолання зазначених недоліків, удосконалення організаційно-правового механізму комунікаційної діяльності місцевої влади та принципової зміни підходів до розвитку комунікації, підвищити якість управлінських рішень і державних послуг, відновити довіру громадян до влади.

5. Для підвищення ефективності громадсько-партнерської взаємодії вважаємо за доцільне реалізувати такі заходи:

- подальше зміцнення громадянського суспільства;
- створення законодавчої бази для взаємодії органів влади та громадськості;
- запровадження та використання нових сучасних форм взаємодії (представники, центри громадянської активності, електронне урядування тощо);
- здійснення правової та інформаційної освіти населення;
- відкритість та прозорість бюджетного процесу;
- впровадження та використання критеріїв оцінки ефективності діяльності органів влади та їх взаємодії з громадськістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонова Н. О. Сутність зв'язків з громадськістю у системі публічного управління. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2018. № 1. С. 10–31.
2. Бакуменко В. Д. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: сучасні концепції реформування публічного управління. *Ефективність державного управління*. 2015. № 43. С. 21–28.
3. Бакуменко В. Проблеми та рекомендації щодо вдосконалення випереджаючого державного управління в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 2. С. 55– 60.
4. Буковський Р. В. Сутність взаємодії з громадськістю в системі публічного управління. *Державне управління*. 2021. № 21. С. 107–110.
5. Бородчук Н. Навчальний посібник для реалізації ініціативи на місцевому рівні в Україні. К.: «Громада, дружня до дітей та молоді», 2018. 76 с.
6. Вакун О. В., Семчук І. В., Грабчук О. В. PR служба в сфері державного управління: основні напрями розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 7. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2119>. (дата звернення: 18.09.2023).
7. Гапоненко В. А. Зв'язки з громадськістю : навч. посібник. К. : КНЕУ, 2015. 238 с.
8. Грищенко І. М., Горбата Л. П. Пріоритетні напрями і шляхи забезпечення інформаційної відкритості в органах публічної влади. *Public and municipal administration: theory, methodology, practice: Collective monograph*. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2020. С. 20–39.
9. Глущенко К. С. Зарубіжний досвід підготовки фахівців у сфері державного PR. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 85-88.
10. Губар К. Мінімізація корупційних ризиків на етапі повоєнного відновлення України. *Інноваційні проєкти для післявоєнного відновлення та*

розвитку України: зб. доп. Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції, 17 квітня — 20 травня 2023 р. Київ, КНЕУ, 2023. С. 76-80.

11. Губар К. Цифровізація сфери детінізації економіки. *Кибербезпека державних інституцій та подолання кризових станів* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції в 2 т. (Київ – Вроцлав. Травень 2023). Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2023. Т.2. С. 68-69.

12. Губар К.В., Ємельяненко Л.М. Інноваційні інструменти громадського прогресу як фактор цифрової трансформації економіки України. *Питання відбудови економіки України (область, місто, ОТГ) в контексті міжнародних інвестиційних стратегій відновлення* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 09 листопада 2023 р. Київ: Видавництво Європейського університету, 2023. С. 393-396.

13. Дегтяр А. О., Калашнікова Х. І., Гнатенко М. К. Публічне управління та адміністрування : навчальний посібник. Харків : НАУ «ХАІ», 2021. 128 с.

14. Дегтярьова І. О. Інноваційні підходи в управлінні регіональним розвитком: підруч. Київ: НАДУ, 2014. 322 с.

15. Драгомирецька Н. М., Кандагура К.С., Букач А.В. Комунікативна діяльність у державному управлінні : навчальний посібник. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 180 с.

16. Дрешпак В. М. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2015. 168 с.

17. Дурман М. О. Відкриті дані як інструмент інформаційного забезпечення прозорості публічної влади. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. Херсон, 2017. № 1. URI.: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Ttpdu_2017_1_15.pdf. (дата звернення: 03.10.2023).

18. Жутова І. В. Порівняльна характеристика термінів і визначень у сфері стратегічних комунікацій за стандартами НАТО: глосарій. К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2019. 12 с.

19. Коврига О. С. Взаємодія органів державної влади з громадськістю в системі державного управління України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. № 2. С. 109 –114.

20. Куйбіда В.С. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування в Україні: стан, виклики, перспективи здійснення: наук. доп. Київ: НАДУ, 2018. 180 с.

21. Купріянов Д. В. Удосконалення зв'язків органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю. Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації: Матеріали 9-ї Наук.- практ. Інтернет-конф. – Дніпро, 20-21.11.2021: тези доповідей (Том 2). Дніпро: Поліграфічний відділ ДДАЕУ, 2021. С. 62–63.

22. Лаврук О. С., Лаврук В. В. Методичні підходи до формування та реалізації системи управління персоналом органів публічного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток: електрон. наук. фах. вид.* 2018. № 9. URL: <http://188.190.33.55:7980/jspui/handle/123456789/5830>. (дата звернення: 14.09.2023).

23. Луциків І. В., Сороківська А. О., Котовська І. В. Дослідження особливостей інноваційного розвитку системи публічного управління України. *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. С. 124 –128.

24. Малаш С. М. Аналіз взаємодії з громадськістю органів виконавчої влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 19. С. 87 – 89.

25. Мазур В. Г., Семчук І. В. Електронне управління в органах місцевої влади: стан та шляхи удосконалення. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. праць. ХарPI НАДУ "Магістр". 2013. № 2. С. 106–112.

26. Мазур В. Г. Інноваційні технології як напрям підвищення інформаційної відкритості органів влади та налагодження зв'язків влади із громадськістю. *Державне управління*. 2021. № 1. С. 135–140.

27. Макаренко Є. А., Рижев М. М., Піпченко Н. О. Зовнішньо-політичні комунікативні технології: підручник. Київ: Центр вільної преси, 2016. 415 с.

28. Митяй О. Проблеми комунікативного забезпечення ефективності взаємодії органів державного управління і суспільства в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. №1. С. 160 – 165.

29. Михайловська О. В. Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості. *Науковий вісник Полісся*. Чернігів: ЧНТУ. 2016. № 1. С. 56–63.

30. Обушна Н. І. Новий публічний менеджмент як сучасна модель регулювання суспільних процесів. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2015-02\(14\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2015-02(14)/5.pdf). (дата звернення: 24.09.2023).

31. Олійченко, І. М., Дітковська, М. Ю., Юрченко, Ю. Д. Зв'язки з громадськістю в системі державного управління як фактор публічності влади. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 1. С.198–204.

32. Орлик С. В., Стежко З. В. Зв'язки з громадськістю як сфера професійної діяльності в Україні. Соціум. Документ. Комунікація. Серія: *Історичні науки*. Переяслав-Хмельницький. 2021. № 11. С. 348–367.

33. Панченко Г.О. Інноваційна парадигма розвитку публічного управління. *Topical issues of the development of modern science : abstracts of IX International Scientific and Practical Conference*. (Sofia, Bulgaria 6-8 May 2020). С. 620–624.

34. Пахнін М. Правові форми взаємодії між органами публічного управління та засобами масової комунікації. *Адміністративне право і процес*. 2019. № 6. С. 178–182.

35. Пилипенко О. В. Державне управління інноваційною діяльністю в Україні: проблеми та перспективи. *Науковий журнал «Економіка України»*. 2016. № 9. С. 31–43.

36. Попок А. А., Попок С. А. Інноваційна діяльність в органі публічної влади: системний підхід. *Вісник НАДУ*. 2015. № 2. С. 12–18.

37. Поснова Т. В., Циганкова С. Л. Особливості здійснення бюджетно-податкової політики та шляхи її вдосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. *Економічна наука*. 2020. № 3. С. 71–75.

38. Приходченко Л. Л. Система публічного управління в умовах децентралізації влади: механізми горизонтальної взаємодії : монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 332 с.

39. Пухтинський М. О. Трансформація системи місцевого самоврядування в контексті реалізації міжнародно-правових стандартів місцевої демократії. *Вісник АПСВТ*. 2016. № 3. С. 63–67.

40. Романенко Є. Відкритість та прозорість як структурні рівні транспарентності державного управління та їх комунікативні функції. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2014. № 14. С. 17–31.

41. Руденко О. І. Зв'язки з громадськістю в умовах сучасного політичного процесу: автореф. дис... на здобуття н. ст. к. п. н. за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Державний заклад "Південно-український національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського", Одеса, 2014. 18 с.

42. Рябець І. Тенденції становлення та розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні. *Polish journal of science*. 2020. № 31. С. 42–46.

43. Руденко О. І. Зв'язки з громадськістю в умовах сучасного політичного процесу: автореф. дис... на здобуття ст. к. п. н. за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського". Одеса, 2014. 18 с.

44. Самойленко Т. Г. Механізми реалізації зв'язків із громадськістю в публічному управлінні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. № 14. С. 67–71.

45. Сенча С. А. Аналіз можливості адаптації досвіду зарубіжних країн для стимулювання розвитку громадянського суспільства в Україні. *Право та державне управління*. 2020. № 1. С.170–177.

46. Соляник К. М. Зв'язки з громадськістю в контексті реалізації державної політики України. *Державне будівництво*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_15. (дата звернення 17.09.2023).

47. Сопліна О. А. Зміст і сутність поняття «зв'язки із громадськістю» і контексті державного управління. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. № 5. С. 93–97.

48. Тимофєєв С. П., Малишева К. В. Роль паблік рілейшнз у функціонуванні органів місцевого самоврядування. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Серія: Державне управління*. 2016. № 26. С. 158–163.

49. Тимофєєв С. П., Кириленко О. В. Зв'язки органів публічного управління з громадськістю як важливий елемент розбудови громадянського суспільства. *Державне управління*. 2017. № 293. С. 61–66.

50. Ткач Л. М., Прокоф'єва К. А., Ходаковська А. Ю. Зв'язки з громадськістю як феномен управління інформаційними процесами. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. 2016. № 6 (219). С. 62–68.

51. Устименко Т. Зв'язки з громадськістю як механізм зворотного зв'язку в системі влади та управління. *Державне управління*. 2021. № 18. С. 143–148.

52. Федорів Т. В. Сучасні концепції паблік рілейшнз та їх зв'язок із репутацією органів державної влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 5. С. 122–124.

53. Федорова А. Сучасний стан та рекомендації щодо вдосконалення механізмів взаємодії органів державної влади та громадськості щодо створення безпечного середовища життєдіяльності громадян. *Літопис Волині*. 2021. № 23. С. 171–175.

54. Шевченко О. Особливості застосування PR у публічному управлінні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 3 (7). С. 47–56.

55. Шовкун І. Г., Дибчинська Я. С. Новий публічний менеджмент як концепція публічного управління. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2017. № 69. С. 195–201.

56. Попок А. А., Попок С. А. Інноваційна діяльність в органі публічної влади: системний підхід. *Вісник НАДУ*. 2015. № 2. С. 12–18.

57. Ющенко Л. І. Застосування концепції «управління за результатами» у діяльності органів публічної влади. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. № 1. С. 172–177

ДОДАТКИ

Додаток А

ОПИТУВАЛЬНИК CLEAR¹

1. Контекст участі громадян у суспільно-політичному житті громади

Цей перший розділ є базовим етапом у діагностичному процесі. Він має на меті підготувати базову інформацію щодо участі населення у громаді та певні ознаки ініціатив, які муніципалітет вже здійснює для заохочення більш активного залучення громадян.

1.1 Яким є населення громади?

1.2 Якими є головні обов'язки органу місцевого самоврядування з питань надання послуг населенню?

1.3 Якими є основні риси органу місцевого самоврядування) (наприклад, міська/сільська громада, вид економічної діяльності, географічне розташування та ін.)?

1.4 Якою є явка на місцевих виборах у порівнянні з загальнонаціональним показником (надайте статистичні данні протягом останніх 4-х років)?

Дуже висока	Вища за середню	Середня	Нижча за середню	Дуже низька
1	2	3	4	5

1.5 Яку форму участі громадяни найчастіше використовують, намагаючись вплинути на осіб, які приймають рішення на місцевому рівні? Виберіть необхідне:

- о підписання петиції;
- о протест (демонстрація та ін.) ;
- о звернення до ЗМІ;
- о звернення до службовців органів місцевого самоврядування (посадових осіб);
- о звернення до обраних представників (депутатів місцевих рад);
- о участь у муніципальних консультаціях, слуханнях;
- о інші форми (вказіть які).

1.6 На які форми участі громадян відповідальні за прийняття рішень посадові особи скоріше відреагують?

Виберіть необхідне:

- о підписання петиції;
- о протест (демонстрація та ін.);
- о звернення до ЗМІ;
- о звернення до службовців органів місцевого самоврядування (посадових осіб);
- о звернення до обраних представників (депутатів місцевих рад);
- о участь у муніципальних консультаціях, слуханнях;
- о інші форми (вказіть які).

¹ Local and regional democracy - Good Governance - www.coe.int. Good Governance. URL: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/local-and-regional-democracy> (date of access: 07.12.2023).

1.7 Які групи муніципалітет вважає найбільш незалученими або виключеними з суспільно-політичного життя на місцевому рівні?

1.8 На які групи населення муніципалітет спрямовує свої ініціативи з питань участі у суспільно-політичному житті?

1.9. Наскільки активно ви вважаєте участь громадян у суспільно-політичному житті вашого регіону (порівняно із загальнонаціональним показником)?

Дуже висока	Вища за середню	Середня	Нижча за середню	Дуже низька
1	2	3	4	5

1.10 Якими є основні проблеми, які стимулюють участь громадян у суспільно-політичному житті вашої громади?

2. Можу робити

Цей розділ стосується соціально-економічних факторів, які традиційно мають найбільше значення в поясненні відмінностей у рівнях участі громадян у суспільно-політичному житті на місцевому рівні.

Дослідження сильних та слабких сторін процесу залучення громадян

Рівень освіти

2.1. Яким є рівень освіти мешканців (у порівнянні з середньо національним показником?)

Дуже висока	Вища за середню	Середня	Нижча за середню	Дуже низька
1	2	3	4	5

Робота/безробіття

2.2. Яким є рівень безробіття у громаді (у порівнянні з середньо національним показником?)

Дуже висока	Вища за середню	Середня	Нижча за середню	Дуже низька
1	2	3	4	5

Соціальний клас

2.3. Яким є рівень зайнятості населення за наступними категоріями у порівнянні з середньо національним показником?

Безробітні	
Некваліфіковані працівники	
Напівкваліфіковані працівники	
Кваліфіковані працівники	
Професійні працівники	

Інший спосіб задати те ж саме питання: яким є відношення професійних та кваліфікованих працівників до напівкваліфікованих та некваліфікованих працівників у порівнянні з середньо національним показником?

Демографія

2.4. Яким є розріз населення за віком у громаді?

2.5. Яка частина населення належить до етнічних меншин?

2.6. Які етнічні групи присутні у демографічній складовій громади? (З якими етнічними групами орган місцевого самоврядування співпрацює на постійній основі?)

2.7. Чи існують інші демографічні фактори, які можуть суттєво вплинути на процес залучення громадян до суспільно-політичного життя на місцевому рівні, наприклад,

структура сім'ї, концентрація студентів тощо?

Ресурси

2.8. Чи громадяни мають достатній доступ до ресурсів, необхідних для підтримки демократії участі?

Мова йде, насамперед, про:

о легкий доступ до приміщень для зустрічей (громадські центри, приміщення місцевої ради тощо);

о доступ до технічних засобів, зокрема, фотокопіювання та копіювання матеріалів;

о доступ до комп'ютерів з належним програмним забезпеченням;

о доступ до швидкісного Інтернету, інших засобів зв'язку.

2.9. Якими є ресурси в громаді для залучення громадян, наприклад, місцеві ЗМІ, радіостанція, телевізійна станція тощо?

2.10. Чи громадяни мають час для участі у суспільно-політичному житті? Якими є основні фактори, які обмежують часові рамки для громадян?

Вміння/знання

2.11. Чи громадяни мають необхідні вміння для участі у публічному житті (наприклад, навички публічних виступів, організація заходів, підготовка листів, звернень тощо)?

2.12. Чи громадяни мають відповідні навички для використання у своїх громадах таких інструментів як комп'ютер, Інтернет та інші технічні засоби?

2.13. Яких вмінь не вистачає?

2.14. Яким чином ці вміння розподілені між різними категоріями громадян?

1. Бажання

Даний фактор ґрунтується на ідеї заохочення громадян до участі у публічному житті на місцевому рівні. Ця ідея полягає в тому, що якщо громадяни відчувають себе частиною якоїсь спільноти, вони в більшій мірі бажають взяти участь у її житті. Питання даного розділу спрямовані на дослідження самоідентичності громадян, їх зв'язків з громадою (територією), де вони проживають.

Ідентичність

1.1. З чим себе ідентифікують члени громади? Виберіть необхідне:

о частина громади;

о групи за інтересами, які охоплюють кілька громад (наприклад, етнічні, культурні тощо);

о територія більша за муніципалітет (наприклад, регіон/частина регіону);

о держава.

1.2. Наскільки мешканці громади (мікрорайону) знають один одного?

1.3. Якою мірою люди ідентифікують себе з громадою, де вони проживають («відчуття ідентичності»)?

1.4. Наскільки прив'язаними є мешканці до громади, в якій вони живуть?

Дуже прив'язані

Неприв'язані

1- 2- 3 – 4 - 5

Однорідність (гомогенність)

1.5. Чи в громаді є стабільним (сильним) відчуття історії та традицій? (Це можна виміряти, з'ясувавши термін, протягом якого мешканці прожили (проживають) в громаді або наскільки однорідною є громада).

1.6. Якою мірою ідентичність є однаковою в громаді, якщо ні, то в чому полягають основні розбіжності?

1.7. Чи цінності та пріоритети (традиції) є однаковими для всієї громади, якщо ні, то в чому полягають основні розбіжності?

Довіра

1.8. Чи мешканці даної громади більш схильні допомагати іншим, чи вони ставлять свій власний інтерес на перше місце?

Допомога Власний інтерес

1 - 2 - 3 - 4 - 5

1.9. Чи більшість громадян будуть намагатись бути справедливими, чи вони будуть намагатись використати інших, якщо у них буде така нагода?

Справедливі Користолюбні

1 - 2 - 3 - 4 - 5

1.10. Якою мірою громадяни довіряють один одному? Наприклад, позичив би один громадянин незначну суму грошей іншій особі, на проїзд в автобусі?

Висока довіра

Низька довіра

1 - 2 - 3 - 4 - 5

1.11. Якою мірою громадяни довіряють муніципалітету у прийнятті рішень, які зачіпають інтереси цілої громади?

Висока довіра

Низька довіра

1 - 2 - 3 - 4 - 5

1.12. Якою мірою громадяни довіряють національному уряду у прийнятті рішень, які зачіпають інтереси їх громади?

Висока довіра

Низька

довіра

1 - 2 - 3 - 4 - 5

Громадянство

1.13. Чи є сильним дух громади, який має підтримати її діяльність?

1.14. Чи люди відчують почуття відповідальності за долю своєї громади?

1.15. Чи є групи членів громади, які можуть бути (чи відчують себе) виключеними з життя громади?

1.16. Чи є у громаді відчуття того, що голоси представників одних груп є більш легітимними (важливими) за голоси інших?

2. Повноваження

Питання даного розділу зосереджуються навколо суб'єктів функціонування громадських організацій, їх впливу на процес прийняття рішень на місцевому рівні, залучення громадян до їх діяльності з метою вирішення актуальних проблем громади.

Типи громадських організацій

2.1. Які типи громадських організацій існують та є активними у вашій місцевості?

Виберіть необхідне:

о молодіжні;

о екологічні;

о з питань прав людини;

о з питань захисту тварин;

- о гуманітарні;
- о з питань соціального захисту (та вирішення соціальних питань);
- о медичні;
- о спортивні;
- о організації батьків/вчителів;
- о організації, що об'єднують мешканців окремих мікрорайонів або просять висловити думку з того чи іншого питання.

3. Процес мобілізації (запрошення) громадян може мати багато форм, які потребують окремих досліджень.

Цей розділ містить питання щодо засобів, які використовуються органами місцевого самоврядування для залучення громадян, різноманітних ініціатив з цих питань та засобів їх доведення до громадян. **Форми участі**

1. Якими засобами орган місцевого самоврядування намагається залучити громадян до процесу прийняття рішень? Виберіть необхідне:

- о запрошення громадян до коментарів з різних аспектів місцевої політики;
- о висловлення своєї думки;
- о дослідження громадської думки;
- о проведення відкритих засідань;
- о залучення (запрошення) громадян до участі у заходах, які проводяться органами місцевого самоврядування;
- о зустрічі з громадянами;
- о підготовка консультаційних документів;
- о організація регіональних форумів;
- о проведення семінарів, конференцій, громадських слухань, форумів та інших заходів;
- о проведення фокус-групи;
- о проведення консультацій;
- о консультації громадськості в режимі on-line (з використанням нових інформаційних технологій);
- о включення громадян до складу громадських рад, інших консультативно-дорадчих органів;
- о інше.

5.2. Чи орган місцевого самоврядування намагається використати нові інформаційні технології (Internet) для залучення громадян до участі у публічному житті на місцевому рівні шляхом:

- о розміщення робочих документів на web-сторінці в Internet;
- о проведення консультацій в режимі on-line?
- о використання нових засобів для консультацій громадян; (електронна пошта, SMS тощо);
- о проведення дискусійних форумів в режимі on-line?
- о інше.

Стратегія

5.3. Чи орган місцевого самоврядування має власну стратегію для залучення громадян чи ці ініціативи носять розрізнений характер?

5.4. Чи орган місцевого самоврядування співпрацює з іншими організаціями та інституціями з питань консультацій чи залучення громадськості?

5.5. Чи орган місцевого самоврядування заохочує громадян до участі у публічному житті на місцевому рівні (наприклад, гонорари, подарунки, знижки в оплаті певних послуг та ін.).

5.6. Чи заходи із залученням представників громадськості зазвичай відбуваються в офіційному приміщенні? Чи муніципалітет проводив експерименти щодо проведення публічних заходів з питань заохочення участі громадян в інших місцях?

Охоплення та розмаїття

5.7. Чи існуючі форми роботи місцевих влад є достатніми для охоплення усіх категорій мешканців громади (молодь/ громадяни похилого віку, етнічні меншини та ін.)?

5.7.1. Які особливі засоби використовуються органами місцевого самоврядування для залучення представників окремих категорій громадян?

5.7.2. Чи особи, відповідальні за прийняття рішень, надають більший пріоритет формам залучення участі громадян перед іншими формами? Якщо так, то дайте необхідні пояснення.

4. Відповідь

Значення цього розділу полягає в тому, що для того, щоб громадяни активно брали участь у процесі прийняття рішень на місцевому рівні, вони мають вірити, що їх думка приймається до уваги місцевою владою та має позитивні результати. Компонент «Відповідь» пов'язаний із забезпеченням зворотнього зв'язку між владою та громадою.

Даний розділ досліджує питання організації консультацій з громадськістю, врахування громадської думки в процесі ухвалення рішень на місцевому рівні.

Слухання

- 4.1. Якими є процедури забезпечення врахування думки громадян у процесі прийняття рішень?
- 4.2. Які механізми застосовуються для включення результатів окремих консультацій або ініціатив з питань участі громадян у процесі прийняття рішень на місцевому рівні? Баланс та пріоритетність
- 4.3. Як визначається баланс між думкою громадян та баченням професіоналів та обраних посадових осіб, особливо у випадках, коли їх позиції є різними?
- 4.4. Наскільки добре особи, відповідальні за прийняття рішень, розуміють позицію громадян (громадську думку) та враховують її в роботі?

Дуже добре Дуже погано

1 - 2 - 3 - 4 - 5

Зворотній зв'язок та навчання (просвіта)

- 4.5. Наскільки добре муніципалітет пояснює громадянам причини своїх рішень та обґрунтовує як було враховано громадську думку в процесі ухвалення рішень?

Дуже добре Дуже погано

1 - 2 - 3 - 4 - 5

- 4.6. Якою мірою громадяни розуміють зміст рішень, які ухвалюються місцевою владою, та є залученими до процесу його розробки?
- 4.7. Які заходи здійснюються муніципалітетом для покращення інформування громадян про свої рішення?
- 4.8. Чи у муніципалітеті є навчальні програми з питань залучення громадян до суспільно- політичного життя на місцевому рівні?
- 4.9. Чи муніципалітет надає підтримку політикам та/або службовцям в організації навчальних програм з питань участі громадян та реагування на ініціативи громадян?

Ім'я користувача:
Національної економіки та публічного управління О...

ID перевірки:
1015953011

Дата перевірки:
29.11.2023 17:28:26 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
29.11.2023 17:32:57 EET

ID користувача:
100005719

Назва документа: Губар_магістр2023

Кількість сторінок: 76 Кількість слів: 16794 Кількість символів: 135397 Розмір файлу: 456.30 KB ID файлу: 1015629048

35.2% Схожість

Найбільша схожість: 21.1% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1012732305)

17.5% Джерела з Інтернету 582 Сторінка 78

28.9% Джерела з Бібліотеки 257 Сторінка 89

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 10

Губар К. Цифровізація сфери детінізації економіки. «Кібербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції в 2 т. Том 2. Особливості діяльності органів державної влади в умовах кризи зб. тез наук. доп. (Київ – Вроцлав. Травень 2023) – Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2023. Т.2. 148 с. С. 68-69.

Національний технічний університет України
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації

Вроцлавський Університет
Факультет права, управління та економіки
Інститут адміністративних наук

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Факультет економіки та управління

**II Міжнародна
науково-практична конференція**

**КІБЕРБЕЗПЕКА
ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ
ТА ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ**

**ТОМ 2
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ В УМОВАХ КРИЗИ**

**збірник тез
(Київ – Вроцлав. Травень 2023)**

Електронне видання

«ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»

Київ – Вроцлав. 2023

УДК 621:351/354

Рекомендовано до друку Вченою радою ІСЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського
(протокол № 12 від 23.05.2023)

Тези публікуються в авторській редакції.

Організаційний комітет залишає за собою право не поділяти думку авторів.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Кибербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» в 2 т. Том 2. Особливості діяльності органів державної влади в умовах кризи зб. тез наук. доп. (Київ – Вроцлав. Травень 2023). [Електронне видання]. – Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2023. Т.2. 148 с.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Кибербезпека державних інституцій та подолання кризових станів» присвячена 125-річчю Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», видані 2-х томах. На конференції обговорено актуальні проблеми та узагальнено отримані наукові результати у сферах інформаційної та кібербезпеки, кіберзахисту, інформаційних і інформаційно-комунікаційних технологій а також питання діяльності органів державної влади в умовах кризи. В матеріалах опубліковано тези доповідей, що є фундаментом для подальшого розвитку освітньої, наукової та професійної діяльності учасників конференції в справі наближення Перемоги України.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Олександр ПУЧКОВ	к.філос.н., професор
Сергій КОНЮШОК	к.т.н., доцент
Вадим РОМАНЕНКО	к.т.н., доцент
Дмитро МОГИЛЕВИЧ	д.т.н., професор
Олена УВАРКІНА	д.філос.н., професор
Ігор СУБАЧ	д.т.н., доцент
Сергій ІВАНЧЕНКО	д.т.н., професор
Ярослав ЗІНЧЕНКО	к.т.н., с.н.с.

УДК 621:351/354

© «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2023

н а у к о в е в и д а н н я

збірник тез
II Міжнародної науково-практичної конференції

**КІБЕРБЕЗПЕКА
ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ
ТА ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ**

СЕКЦІЯ 5

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
В УМОВАХ КРИЗИ**

Київ – Вроцлав. Травень 2023

Електронне видання

Авторська редакція

Упорядник
ГО «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»
digital.gov.office@gmail.com

БРИЗГАЛОВА Маргарита, СКОГУТОВСЬКА Діана, ЮЩУК Анастасія ПРОБЛЕМА НЕОФІЦІЙНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУТЬ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	48
ЄРШОВА Катерина ПРОБЛЕМА НАБУТТЯ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	50
РУДУХА Дмитро, ПОПОВИЧ Вероніка, ГОРОХОВ'ЯНКО Олег, НЕДАШКІВСЬКИЙ Олександр РЕПАТРІАЦІЯ УКРАЇНЦІВ.....	52
ЖИЛЬЧЕНКО Ігор СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ	54
ЄЛІСТРАТОВА Дар'я, ЛИСЕНКО Тетяна, КОРОВІНА Олександра КРИЗА МІСТА – НЕЗАКОНА ЗАБУДОВА.....	56
КОРХ Ольга ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В КРАЇНАХ ЄС»	58
БОЛОБАН Яна ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЇ.....	61
БЛИК Вікторія ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНИХ СИСТЕМ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ОДНЕ ІЗ ЗАВДАНЬ ТА ПРІОРИТЕТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	63
ГОРЯЧА Лілія ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ СФЕРИ.....	65
ГУБАР Катерина ЦИФРОВІЗАЦІЯ СФЕРИ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	68
ЛАСКА Олександр ЦИФРОВІЗАЦІЯ В СФЕРІ СТАТИСТИКИ ТА ВІДКРИТИХ ДАНИХ.....	70

Катерина ГУБАР
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СФЕРИ ДЕТИНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. В науковій роботі аналізується вплив цифровізації на сферу детінізації економіки за допомогою систем ProZorro та DoZorro. Розглядаються успішні приклади впровадження цифрових рішень та висновки щодо переваг та викликів цифровізації державних закупівель.

Summary. This scientific study analyzes the impact of digitization on the sphere of state procurement using the ProZorro and DoZorro systems. Successful examples of implementing digital solutions are considered, and conclusions are drawn regarding the advantages and challenges of digitizing public procurement.

Ключові слова: цифровізація, державні закупівлі, ProZorro, DoZorro.

В останні роки цифровізація стала одним з головних тенденцій у світовій економіці. Цифрові технології перетворюють різні галузі економіки, забезпечуючи їх більш ефективним та прозорим функціонуванням. Серед сфер, які отримали значний імпульс від цифровізації, варто виділити державні закупівлі.

Процес детінізації економіки, що має на меті зменшення державного впливу на економіку та підвищення рівня її конкурентоспроможності, може стати більш успішним та прозорим завдяки впровадженню цифрових платформ. ProZorro та DoZorro – це системи, які вже успішно працюють в Україні та дозволяють здійснювати державні закупівлі відкрито та прозоро.

ProZorro та DoZorro – це дві взаємопов'язані системи, які використовуються в Україні для здійснення державних закупівель з метою забезпечення прозорості та ефективності процесу. Основні принципи роботи цих систем:

- Електронне замовлення – всі процеси закупівлі здійснюються в електронному вигляді на спеціальному порталі.
- Відкритість – всі дані про закупівлі є відкриті для загального доступу.
- Конкуренція – забезпечення рівних умов для всіх учасників закупівлі.
- Підтримка – підтримка учасників закупівель на всіх етапах процесу.
- Контроль – контроль за всіма етапами процесу, щоб забезпечити його прозорість та законність.
- Інновації – використання новітніх технологій та інновацій для покращення ефективності та зниження вартості закупівель.

DoZorro є системою громадського моніторингу державних закупівель, яка була запроваджена в Україні в 2016 році з метою забезпечення прозорості та контролю над процесом закупівель. Роль DoZorro полягає у тому, щоб забезпечити громадський контроль за виконанням законодавства про державні закупівлі та виявлення порушень в процесі закупівель. Для цього система надає

можливість громадським активістам та організаціям здійснювати моніторинг закупівель та відстежувати всі етапи процесу – від планування до виконання договору. DoZorro забезпечує доступ до даних про всі державні закупівлі, включаючи детальну інформацію про учасників, ціни та умови договорів. Громадськість може подавати скарги щодо можливих порушень та надавати відгуки на здійснення закупівель. Також інструмент забезпечує зв'язок між громадськістю та державними органами, які займаються закупівлями. Це дозволяє швидко виявляти та вирішувати проблеми у процесі закупівель. У результаті впровадження DoZorro в Україні зросла кількість виявлених порушень в процесі державних закупівель, а також покращилася якість та прозорість цих закупівель завдяки активному громадському контролю.

ProZorro та DoZorro є прикладами успішної цифровізації у сфері державних закупівель в Україні. Завдяки впровадженню ProZorro в Україні вдалося значно зменшити корупційні ризики та збільшити прозорість у процесі державних закупівель. Протягом року після впровадження системи ProZorro, обсяг закупівель зрос на 50%, а кількість бідів, які викликали запитання, зменшилася від 40% до 5%. У 2020 році система ProZorro стала переможцем конкурсу World Summit Awards в номінації "Державні слуги та демократія". DoZorro також успішно сприяє прозорості та контролю над процесом державних закупівель. Завдяки цій системі громадськість має можливість контролювати та моніторити всі етапи процесу закупівель, виявляти можливі порушення та сприяти вирішенню проблем. За результатами дослідження "Зовнішнього незалежного моніторингу державних закупівель", проведеного Transparency International Ukraine, більшість громадських організацій, що займаються моніторингом державних закупівель, найчастіше використовують систему DoZorro. Це підтверджує успішність та ефективність цієї системи в контролі та моніторингу державних закупівель.

Перевагами впровадження цифрових платформ є зменшення корупції, підвищення прозорості та доступності інформації, зменшення часу та витрат на проведення процедур закупівель.

Висновки. Під час проведення дослідження було виявлено, що цифровізація сфери державних закупівель через впровадження систем ProZorro та DoZorro має значний потенціал для поліпшення транспарентності, ефективності та відкритості процесу закупівель. Однак, існують виклики, пов'язані з технічними аспектами впровадження цифрових платформ та необхідністю підвищення кваліфікації працівників, які займаються закупівлями. На основі дослідження можна зробити ряд рекомендацій щодо подальшого розвитку цифрових платформ для державних закупівель. Зокрема, необхідно покращити інформаційну взаємодію між різними сторонами, які беруть участь у процесі закупівель, спростити процедури закупівель та забезпечити доступність даних щодо результатів закупівель для широкого загалу. Також важливо розробити імовірність виявлення порушень та підвищити рівень відповідальності за недобросовісну поведінку під час процесу закупівель.

України. Інноваційні проекти для післявоєнного відновлення та розвитку України:
зб. доп. Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції, 17 квітня —
20 травня 2023 р. Київ, КНЕУ, 2023. 206 с. С. 76-80.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕС-ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ ПОРУЧНИКА

ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
Ювілейної 90-ї щорічної
студентської наукової конференції

«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

(17 квітня — 20 травня 2023 р.)

УДК 334.7:330.341.1](06)
I-66

Відповідальний за випуск:
к.е.н., доцент
кафедри бізнес-економіки та підприємництва Старіков О. Ю.

Рекомендовано до друку
Науково-експертною радою КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Протокол № 4 від 18.05.2023 р.

I-66 **Інноваційні проєкти для післявоєнного відновлення та розвитку України:** зб. доп. Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції, 17 квітня — 20 травня 2023 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2023. 206 с.

ISBN 978-966-926-450-3

Збірник тез доповідей здобувачів вищої освіти університету укладено за підсумками результатів досліджень, представлених на науковій конференції КНЕУ 17 квітня — 20 травня 2023 року. Доповіді здобувачів присвячено актуальним питанням розвитку бізнес-економіки та підприємництва, використанню кращих управлінських практик вітчизняними організаціями, здійсненню економічного аналізу для обґрунтування заходів і механізмів розвитку економіки України. Розглянуто проблеми формування державної політики, впровадження інноваційних бізнес-технологій в умовах війни та післявоєнного відновлення національної економіки.

УДК 334.7:330.341.1](06)

Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється

ISBN 978-966-926-450-3

© КНЕУ 2023

Наукове видання

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕС-ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ ПОРУЧНИКА

ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції

«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

(17 квітня — 20 травня 2023 р.)

Відомо в авторській редакції

Верстка *О. Федосенко*
Коректор *І. Савчук*

Підписано до друку 23.05.23. Формат 60×84/8.
Друк, арк. 16,67
Зам. № 23-5788

Свідчення про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

Київський національний економічний університет імені Володимира Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Берестейський, 54/1
E-mail: litern_kneu@kneu.edu.ua

ЗМІСТ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

ПЛАТФОРМА ІМПЕРАТИВНИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

<i>Бабенко Дар'я Романівна. Особливості функціонування бізнес-моделі на підприємствах при воєнному стані</i>	7
<i>Барабан Вікторія Ігорівна. Релокація та ресурсне забезпечення бізнесу в повоєнний час</i>	9
<i>Барсегян Анжела Артурівна. Ревіталізаційний розвиток релокованих підприємств</i>	12
<i>Біленко Діана Олександрівна. Ринок аліментових послуг в Україні: тренди, фактори та характеристики розвитку</i>	15
<i>Бойко Яна Сергіївна. Використання бенчмаркінгу при аналізі результатів екологічної політики для відновлення економіки України</i>	17
<i>Вашколюк Володимир Романович. Оцінювання ефективності функціонування бізнесу в умовах воєнного часу</i>	19
<i>Глиняна Анна Сергіївна. Розвиток бізнесу в сфері технічного обслуговування під час воєнного та повоєнного стану</i>	22
<i>Денисюк Андрій Вікторович. Стратегія як рушійна сила розвитку підприємства</i>	24
<i>Дудар Катерина Юріївна. Розвиток клієнтоорієнтованості торговельного підприємства на українському ринку будівельних матеріалів</i>	26
<i>Житніков Максим Павлович. Особливості оцінювання ефективності зовнішньоекономічних контрактів</i>	29
<i>Колесник Ангеліна Ярославівна. Цифровізація економіки: виклики та перспективи сьогодення</i>	32
<i>Колотур Дар'я Сергіївна. Стурботливості vs. CBDC: битва за майбутнє фінансової системи</i>	35
<i>Курова Вікторія Валентинівна. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства</i>	37
<i>Кучерява Валентина Валентинівна. Сучасні методи управління витратами на підприємстві</i>	40
<i>Лазарук Олександр Володимирович. Сучасні виклики для інноваційного розвитку українських підприємств</i>	44
<i>Оксентюк Максим Ростиславович. Стан та потреби бізнесу під час воєнного та повоєнного стану</i>	47
<i>Пантюхов Олександр Олександрович. Фактори та напрями підвищення результативності діяльності компанії «Розетка»</i>	50
<i>Передерій Юлія Олександрівна. Адаптація діяльності молокопереробних підприємств України до умов воєнного стану</i>	52
<i>Пиріг Тетяна Сергіївна. Зміцнення конкурентних переваг підприємства на основі вдосконалення його корпоративної культури</i>	55
<i>Поліванов Іван Андрійович. Методичні підходи до оцінювання ефективності інтернет-маркетингу</i>	58
<i>Понемасов Данило Євгенович. Ключові переваги впровадження технології ощадливої логістики на підприємстві</i>	61
<i>Потіхонченко Олександр Михайлович. Умови та підходи забезпечення цифрового лідерства на ринку електронної комерції в Україні</i>	63
<i>Рева Юлія Дмитрівна. Актуальні проблеми та ризики діяльності вітчизняних агропідприємств та пріоритетні напрями їх мінімізації</i>	65
<i>Юрченко Володимир Володимирович. Розвиток регіону в умовах воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення (на прикладі Чернігівщини)</i>	68

КАТЕДРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ПЛАТФОРМА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

СЕКЦІЯ 1. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

<i>Бонюк Ірина.</i> Реалізація державної політики у сфері охорони репродуктивного здоров'я населення України: сучасний стан та перспективи розвитку	70
<i>Горяча Лілія.</i> Стратегічні підходи до зміцнення оборонно-промислового комплексу в контексті повоєнного розвитку України	72
<i>Губар Катерина.</i> Мінімізація корупційних ризиків на етапі повоєнного відновлення України	76
<i>Довганинець Тетяна.</i> Державна допомога особам з обмеженими фізичними можливостями: цифрові перспективи	80
<i>Косенко Михайло.</i> Напрямки вдосконалення цифрових інструментів в медичній галузі	84
<i>Мічкур Маргарита.</i> Удосконалення інструментів та засобів управління у сфері благоустрою населених пунктів	87
<i>Мордкович Марія.</i> Посттравматична реабілітація постраждалих громадян від наслідків війни: виклики для державного управління	90
<i>Пузько Микола.</i> Перспективи використання інструментів та технологій Web 3.0 у сфері культури в Україні	92
<i>Озерський Олександр.</i> Методика мотивації праці під час війни	95
<i>Чворун Каміла.</i> Напрями державної екологічної політики у післявоєнному відновленні України	96
<i>Вартаков Станіслав.</i> Конкурентна політика держави в умовах євроінтеграції	99
<i>Гимченко Тетяна, Протас Марія.</i> Світовий досвід державної політики післявоєнного відновлення міст ..	102

СЕКЦІЯ 2. МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

<i>Андрюніна Дарія, Слабун Лев.</i> Перспективи залучення «цифрових кочівників» до поствоєнної відбудови України	105
<i>Балобан Яна.</i> Дерегуляція бізнес-середовища та акумуляція підприємницького потенціалу для післявоєнного відновлення України	107
<i>Білик Вікторія.</i> Напрямки, завдання та пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України	111
<i>Кириленко Юлія.</i> Державно-приватне партнерство як механізм відбудови зруйнованої інфраструктури в Україні	113
<i>Ласка Олександр.</i> Механізми залучення інвестицій для відновлення економіки України від наслідків війни	116
<i>Лісовий Павло.</i> Роль банківської системи у післявоєнному відновленні України	119
<i>Позняк Артем.</i> Відбудова інфраструктури України на засадах проектного управління: виклики та пріоритети	122
<i>Богорад Анастасія.</i> Проблеми розвитку туризму в умовах воєнного часу	124
<i>Задорожня Софія.</i> Екологічний менеджмент на підприємстві	126
<i>Лебедева Ганна.</i> Соціально-економічна складова у політиці відновлення України в контексті цифровізаційних перетворень	127
<i>Легкий Андрій.</i> Аналіз ефективності управління персоналом	130
<i>Янчук Анна.</i> Державне стимулювання інноваційної діяльності в промисловості України в умовах війни ...	132
<i>Петров Іван.</i> Державна податкова політика в регулюванні доходів українців в умовах війни	135

Література

1. Єманов В. В. Вклад оборонно-промислового комплексу України у формування державної безпеки URL: <http://chiz.pau.edu.ua/article/view/272297/267890>
2. Падурія Н. Б. Впровадження технологій штучного інтелекту у забезпечення національної безпеки та обороноздатності України: проблеми та перспективи повоєнного періоду URL: <https://coordynata.com.ua/vprovadzenna-tehnologij-stusnogo-intelektu-u-zabezpechenn-nacionalnoi-bezpeki-ta-oboronozdatnosti-ukraini-problemi-ta-perspektivi-povoennogo-periodu>
3. Тютюнник В. Державне управління в сфері оборони України: проблеми оборонного планування під час війни URL: <https://orh.com.ua/derzhavne-upravlinnia-v-sferi-oboroni-y-3/>
4. Офіційний сайт УкрОборонПром URL: <https://ukrobopro.com.ua/news?page=2>
5. Гусев Ю. Як оборонна промисловість може стати драйвером післявоєнної економіки України URL: <https://www.ergavda.com.ua/columns/2022/08/30/690957/>
6. Фоменко І. Мінекономіки: в Україні є унікальна можливість створити зовсім новий, сучасний ОПК URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&tid=f01c11e1-fca2-456f-9ea3-2c7281142641&title=Minekonomiki-VUkraini#:~:text=Таку%20думку%20висловив%20в%20інтерв,створити%20зовсім%20новий%20сучасний%20ОПК>
7. Гусев Ю. Для чого Україні потрібен індустріальний «Рамштайн» URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2023/03/28/7395419/>
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0050525-21#Text>
9. Закон України «Про національну безпеку України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
10. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021 — 2027): Закон України від 23 лютого 2023 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41298>
11. Хаустова В.Є., Решетняк О.І., Хаустов М.М., Зінченко В.А. / Напрямки розвитку технологій штучного інтелекту в забезпеченні обороноздатності країни https://ndc-igr.org/media/publications/files/BI_03_2022_Хаустова_Решетняк_Хаустов_Зінченко.pdf
12. Князєва О.А. Стратегічні вектори економічного розвитку країни у післявоєнний час URL: <http://n-viznik.opcu.edu.ua/collections/2022/292-293/pdf/94-100.pdf>

Губар К. В.

*«Публічне управління та адміністрування», 1 курс магістратури
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник — д.е.н., професор кафедри національної економіки
та публічного управління Ємельяненко Л. М.*

МІНІМІЗАЦІЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ НА ЕТАПІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Вступ. Безпрецедентне вторгнення та початок повномасштабних бойових дій 24 лютого 2022 року російською федерацією сколихнуло стабільне життя України та нанесло непоправних втрат. Колосальні економічні збитки, демографічний вплив, численні жертви серед військових та цивільних, зруйновані десятки інфраструктурних споруджень, дестабілізація економіки — це все наслідки кривавого вторгнення агресора. Не дивлячись на складну ситуацію, Україну все одно очікує перемога над ворогом. Нашій країні потрібен час, щоб відновитися після російської агресії, тому має бути негайний початок роботи з питань її відбудови, зокрема, пошук ефективних методів відновлення зруйнованої економіки. Однак, такі

масштабні процеси можуть мати корупційні ризики, що виникають при розподілі значних ресурсів, оцінці збитків та визначенні єдиної стратегії відбудови.

Незважаючи на суттєвий прогрес у боротьбі з корупцією в Україні, корупція та сприйняття корупції створюють значні перешкоди для підтримки української економіки під час війни та для повоєнного відновлення. Є ризик того, що відбудова України може створити нові можливості для корупції. Минулого року Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС, і ЄС очікує продовження антикорупційних реформ. Україна потребує ефективних стратегій та механізмів для забезпечення чесності та прозорості розподілу ресурсів та інвестицій, що є важливим для стійкого розвитку країни та забезпечення національної безпеки під час повоєнного відновлення.

Метою дослідження є обґрунтування проблем поширення корупційних ризиків та виявлення шляхів їх мінімізації на етапі повоєнного відновлення.

Обсяг корупції в Україні за різними оцінками сягає 300[5]. 955 млрд грн на рік [1; 3; 7; 9]. Податкова та митна система — найбільші джерела корупційних потоків і переходу в «тінь». Результати дослідження експертів Advanter Group підтвердили, що 89 % підприємств в Україні оптимізують сплату податків в неофіційний і напівофіційний спосіб [3].

Причина цього — не прагнення надприбутків, а банальна необхідність вижити в створених економічних умовах, коли є «чорні» конкуренти, коли є «плани по зборах» у податкової, коли правоохоронні органи залучені в бізнес-процеси.

За умов чинної податкової системи в більшості сфер бізнес не виживає «в білу». Підприємці відкривають компанії в ЄС і сплачують податки повністю (рис. 1).

На етапі відновлення відсутність ефективних систем контролю та нагляду за розподілом та використанням коштів на відновлення, відсутність відкритості та прозорості в прийнятті рішень, низький рівень свідомості та правової культури громадян також можуть стати передумовою для корупційних ризиків. Іншою передумовою є слабка або відсутня конкуренція в процесі закупівель та розподілу ресурсів, що створює можливості для зловживання владою. Для чіткого аналізу можливих сфер та причин виникання корупційних ризиків варто зрозуміти основні сфери прояву типових корупційних ризиків (табл. 1).

Рис. 1. Втрати України від корупції за 2022 рік

Джерело: сформовано автором на основі [9].

Стратегічний аналіз корупційних ризиків повинен розглядатися як напрям експертного проактивного оцінювання корупційних ризиків для виявлення і усунення корупційних схем [4; 6; 8]. Стратегічний аналіз доцільно системно забезпечувати за конкретними напрямами функціонального призначення.

1. Визначення пріоритетних сфер публічного управління й економіки з високим рівнем корупційних ризиків для стратегічного аналізу. Визначення сфер для аналізу здійснюється на основі аналітичного дослідження за обґрунтованою методологією. За результатами визначаються група сфер, які поглиблено вивчаються на предмет корупційних ризиків і схем.

2. Проведення аналізу у визначених сферах. Вивчаються всі існуючі джерела, що описують корупційні ризики та схеми: розслідування правоохоронних органів, журналістські та громадські напрацювання, повідомлення про корупцію, антикорупційні програми державних органів. Налагоджується співпраця з фаховими експертами, що володіють спеціальними знаннями у галузях.

3. Документування зібраної інформації. Зібрана інформація заноситься у основний аналітичний інструмент — Каталог корупційних ризиків. Це структурований і детальний опис кожного задокументованого корупційного ризику.

4. Усунення ризиків. Національне агентство готуватиме пропозиції щодо ефективного усунення та/або мінімізації виявлених ризиків. Першим пунктом плану буде публічне висвітлення корупційної схеми і її механізму.

Таблиця 1

ТИПОВІ КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ЇХ СФЕРИ ЇХ ПРОЯВУ

Типові корупційні ризики		
Публічні закупівлі	Управління персоналом	Державний нагляд та контроль
Ризики за сферами		
Місцеве самоврядування	Соціальне забезпечення	Освіта
Земельні відносини	Інфраструктура	Гуманітарна допомога

Джерело: сформовано автором за даними [4].

Найпоширенішими типами корупційної діяльності є підкупи посадової особи, коли їй пропонують або надають неправомірну вигоду за вчинення або бездіяльність з використанням повноважень; зловживання владою, коли особа, наділена владними чи посадовими повноваженнями, протиправно використовує їх з метою одержання неправомірної вигоди; конфлікт інтересів, коли у посадової особи є особистий інтерес у сфері, в якій вона виконує повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень; розкрадання, коли доручені або публічні кошти нецільово спрямовуються або привласнюються на особисті потреби; непотизм, кронізм, патронаж, коли надається перевага родичам, друзям або прихильникам під час виконання публічних обов'язків; «послуга за послугою» (*Quid pro quo*), коли здійснюється обмін товарами, послугами чи іншими цінностями з корупційними намірами; незаконний вплив, коли хтось використовує свої повноваження для здійснення впливу на іншу особу або рішення в напрямі, що може суперечити публічним інтересам.

Важливо усвідомлювати, навіщо зменшувати корупцію та унеможливлювати корупційні ризики. Корупція є серйозною загрозою для повоєнного відновлення України, оскільки вона призводить до втрати бюджетних коштів, зменшення інвестицій та загрози національній безпеці [2]. Наслідки корупції для повоєнного відновлення України можуть бути небезпечними за відповідними векторами загроз.

1. Втрата бюджетних коштів: Корупція призводить до зловживання державних коштів, які були призначені для повоєнного відновлення, і це може призвести до зменшення обсягів фі-

нансування проєктів, необхідних для відновлення інфраструктури, розбудови лікарень та шкіл.

2. Зменшення інвестицій: Корупція також може відлякувати інвесторів від України. Інвестори можуть бути неохочі інвестувати в країну, де корупція є поширеною, оскільки вони можуть боятися, що їх інвестиції будуть зловживані.

3. Загроза національній безпеці: Корупція може призвести до порушення національної безпеки, оскільки вона може призвести до зменшення якості розбудови та відновлення інфраструктури, такої як дороги, мости, аеропорти та інші об'єкти критичної інфраструктури.

4. Негативний вплив на громадську довіру: Корупція може призвести до зменшення довіри населення до державних інституцій та органів влади.

Варто зауважити, що єдиний механізм управління корупційними ризиками відсутній, а процедура виявлення й оцінки корупційних ризиків має формальний характер. Під корупційним ризиком варто розуміти систему явищ і обставин, які виникають у процесі діяльності суб'єктів публічної адміністрації та створюють небезпеку вчинення корупційного або пов'язаного із корупцією правопорушення, які є мінливими та залежать від багатьох факторів.

Необхідно забезпечувати прозорість і відкритість діяльності органів публічної влади. Забезпечення відкритості в роботі уряду та державних службовців, у тому числі у закупівлях, може допомогти у зменшенні корупційних ризиків. Наприклад, позитивним є практичний досвід уникнення корупційних ризиків при здійсненні процедури публічних закупівель. Необхідно проводити моніторинг цін при здійсненні закупівель відповідальним структурним підрозділом замовника, який ініціює закупівлю, з обов'язковим наданням результатів моніторингу у складі обґрунтування необхідності внесення закупівлі до Річного плану. Використовувати аналітичні модулі для моніторингу цін (bi.prozorro.org, clarity-project.info, asme.ua.org) [3; 7]. Використовувати Примірну методику визначення очікуваної вартості предмета закупівлі, затверджену наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 18. 02. 2020 № 275. Залучити до процедури розгляду тендерних пропозицій представників громадської ради. Забезпечити належне обґрунтування закупівлі необхідних товарів/робіт/послуг за переговорною процедурою закупівлі, зокрема, з посиланням на експертні, нормативні, технічні та інші документи, що підтверджують наявність підстав для застосування процедури закупівлі. Використовувати аналітичні інструменти, які допоможуть підтвердити або спростувати необхідність застосування переговорної процедури закупівлі, з метою проведення дослідження наявності чи відсутності конкуренції на ринку (bi.prozorro.org, clarity-project.info або інші аналітичні інструменти). Здійснювати аналіз причин відсутності достатньої кількості учасників процедури закупівлі з метою їх подальшого усунення і збільшення конкуренції.

Висновок. Варто зазначити, попри впровадження ряду антикорупційних заходів, корупція залишається серйозною проблемою в Україні. Деякі антикорупційні заходи були успішними, такі як е-декларування та створення Антикорупційного суду, проте існують проблеми які вимагають всебічного підходу до проблеми. Необхідно продовжувати зусилля з мінімізації корупційних ризиків та розвитку антикорупційної політики, зокрема забезпечити: ефективність механізмів контролю; всебічну прозорість; постійний моніторинг та оцінку ефективності заходів з мінімізації корупційних ризиків; вдосконалення правової бази та системи контролю за дотриманням антикорупційних заходів. За результатами дослідження виявлено сфери/галузі виникнення корупційних ризиків, серед яких пріоритетними для мінімізації слід визнати наступні: земельна сфера, енергетичний комплекс, оборона сфера, містобудівництво, гуманітарна допомога, сфера освіти та медицина.

Мінімізація корупційних ризиків є важливим завданням на етапі повоєнного відновлення України, оскільки поширення корупційних проявів негативно впливає на економіку та соціа-

льну сферу країни. Для мінімізації корупційних ризиків необхідно впроваджувати ефективні антикорупційні заходи, такі як створення механізмів контролю та відкритості у державних закупівлях, реформування правоохоронних органів, запровадження електронного урядування тощо. Важливо забезпечити доступ громадськості до інформації про проекти та програми повоєнного відновлення, а також розробити механізми взаємодії з громадськістю та іншими зацікавленими сторонами.

Література

1. Антикорупція як критична умова сталого відновлення. Офіційний веб-сайт Трансперенсі Інтернешнл Україна. URL: <https://ti-ukraine.org/research/antykoruptsiya-yak-krutychna-umova-stalogo-vidnovlennya/> (дата звернення: 17. 04. 2023).
2. Близнюк Є. Процеси відновлення України й корупційні ризики. Комітет по боротьбі з корупцією. URL: <https://komitet-k.com/index.php/press-media-ua/protsesi-vidnovlennya-ukrajini-j-koruptsiyni-riziki> (дата звернення: 17. 04. 2023).
3. Офіційний веб-сайт Головного Офісу ефективного регулювання BRDO. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/UA-international-experience-transparent-accountable-recovery.pdf> (дата звернення: 17. 04. 2023).
4. Каталог корупційних ризиків. Антикорупційний портал НАЗК. URL: https://antycorportal.nazk.gov.ua/risks/spheretypical/?sphere_typical_id=1.
5. Корупційні ризики. Офіційний веб-сайт Тараканівської громади. URL: <https://tarakanivska.gromada.org.ua/koruptsiyni-riziki-14-21-37-11-02-2022> (дата звернення: 17. 04. 2023).
6. НАЗК працює над зменшенням корупційних ризиків під час відбудови. Офіційний веб-сайт Національного агентства запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-pratsyuje-nad-zmenshennyam-koruptsiynyh-ryzykiv-pid-chas-vidbudovy> (дата звернення: 17. 04. 2023).
7. Першочергові кроки щодо мінімізації корупційних ризиків під час відновлення України. Інститут законодавчих ідей. URL: <https://izi.institute/research/pershochergovi-kroky-shhodo-minimizaciyi-koruptsiynyh-ryzykiv-pid-chas-vidnovlennya-ukrayiny/>.
8. Стратегічний аналіз корупційних ризиків у дошкільній та загальній середній освіті. Офіційний портал Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/Risk-Assessment-in-Education-12.09.2022.pdf> (дата звернення: 17. 04. 2023).
9. Україна від корупції щороку втрачає 955 мільярдів. Наші гроші. URL: <https://nashigrosi.org/2021/03/14/ukraina-vid-koruptsi-shchoroku-vtrachae-955-mil-iardiv/>

Довганинець Т. І.

*«Публічне управління та адміністрування», 1 курс магістратури
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник — к.е.н., доцент кафедри національної економіки
та публічного управління Федірко Н. В.*

ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА ОСОБАМ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ: ЦИФРОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ. Наразі для України першочерговим завданням є перемога у боротьбі за свою незалежність, свій суверенітет, своє майбутнє. Повномасштабне вторгнення РФ, внаслідок якого зруйновані тисячі житлових будинків, об'єктів інфраструктури, постраждали сотні тисяч людей, також ставить перед нашою державою не менш важливі завдання післявоєнного відновлення України, шляхи вирішення яких необхідно розглядати вже сьогодні. Внаслідок загарбницької війни РФ проти України багато наших громадян потребують соціального захисту та

фактор цифрової трансформації економіки України. *Питання відбудови економіки України (область, місто, ОТГ) в контексті міжнародних інвестиційних стратегій відновлення* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 09 листопада 2023 р. Київ: Видавництво Європейського університету, 2023. С. 393-396.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
АСОЦІАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ
ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

**ПИТАННЯ
ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В
КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів,
аспірантів та молодих вчених**

09 листопада 2023 р.

Київ 2023

9. *Голованов Ю.І., Овсієнко Н.В.* Важливість використання SEO як основного елемента сучасного цифрового маркетингу.....
10. *Грозан І.С.* IT-сектор та цифрові технології як фактор цифрової трансформації економіки України.....
11. *Губар К.В., Ємельяненко Л.М.* Інноваційні інструменти громадського прогресу як фактор цифрової трансформації економіки України.....
12. *Гуртовий В.С., Гудзь Ю.Ф.* Роль інформаційної та комунікаційної безпеки підприємств в процесі відновлення.....
13. *Єфремов А.О., Оніщенко Ю.В., Каневська І.М.* Ефективне управління розвитком підприємства в умовах цифровізації.....
14. *Казаков К.Д., Довголуцький І.* Забезпечення захисту конфіденційної інформації методами біометричної ідентифікації.....
15. *Ковалишин Д.М., Гудзь Ю.Ф.* Блокчейн в цифровій трансформації економіки України.....
16. *Ковальов Д.О., Демідов В.В.* Автоматизація генерування тос-даних за допомогою saas-додатків.....
17. *Коломієц І.І., Довголуцький І.* Проблеми безпеки корпоративних інформаційних систем.....
- Коновалов В.Д., Довголуцький І.* Теоретичні аспекти забезпечення стійкості інформаційного середовища.....
- Кривоус Д.Д., Польова Н.М., Григорян Г.В.* Цифрова трансформація бізнесу для майбутнього.....
- Лисенко М.В., Хайдуров В.В.* Оцінка ризиків в інформаційних технологіях.....
- Лук'яненко О.І., Гудзь О.Є.* Напрями цифрового розвитку економіки України.....
- Малюта В.А.* Маркетингове управління IT-сектору і цифрових технологій як фактор цифрової трансформації економіки України.....
- Олексенко Н.В., Мельник Н.В.* Інформаційні технології в управлінні та методи мотивації персоналу в організації.....

6.Електронна освіта: розвиток цифрових технологій сприяє доступності електронної освіти, що є важливим фактором у розвитку кваліфікованої робочої сили для ІТ-сектору та інших сфер.

Загалом, розвиток ІТ-сектору та використання цифрових технологій в економіці України може прискорити розвиток країни в цілому, створити нові можливості для бізнесу, поліпшити якість життя громадян та зробити економіку більш конкурентоспроможною на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Конкурентоспроможність економіки України в сучасних глобально-трансформаційних умовах. Шимченко Л.А. Наукова стаття по спеціальності «Економіка та бізнес».
2. Вплив глобалізації світового ринку праці на ефективність використання трудового потенціалу України. Козар Вікторія Василівна.
3. Shawn Milne and Michael Carroll, *Forget the Octocopter, let's talk about Kiva*. URL: <http://robohub.org/forget-the-octocopter-lets-talk-about-kiva/> (Accessed 22 March 2016).

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ГРОМАДСЬКОГО ПРОГРЕСУ ЯК ФАКТОР ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Губар К.В.

*магістр, 6 курс, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник – Ємельяненко Л.М.,
доктор економічних наук, професор кафедри національної економіки та
публічного управління
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Сучасні процеси цифрової трансформації суспільного розвитку відбуваються в умовах соціо-еколого-економічних конфліктів, зростання рівня тінізації економіки, поширення масових невдоволень, протестних дій та публічних страйків, що обумовлює нагальну необхідність зміни ідеології публічного управління щодо визначення інструментарію формування та реалізації економічної політики в Україні.

В реаліях сьогодення масштабного поширення загроз дестабілізації суспільних відносин, поглиблення кризових соціально-економічних проявів, спричинених військовими подіями в Україні та інформаційно-комунікаційної трансформації під впливом глобалізаційних викликів, зв'язки з громадськістю (паблік рілейшнз) перетворюються на важливу управлінську функцію в усіх сферах життєдіяльності, зокрема і в системі публічного управління.

В останнє десятиліття для розвитку економіки особливого значення набуває вплив інноваційних технологій, що лежать в основі цифрової трансформації. Прискорене упровадження цифрових технологій суттєво змінює традиційні економічні процеси, сприяє створенню нових секторів економіки; поліпшенню підприємницького клімату завдяки підвищенню доступності

державних послуг, прозорості умов ведення бізнесу; забезпеченню для населення доступності та зручності отримання все більшої кількості сервісних послуг; створенню комфортних умов для життя людини [5].

Представники PricewaterhouseCoopers припускають, що «штучний інтелект може внести до світової економіки до 15,7 трлн. дол. США у 2030 р., що більше, ніж поточний випуск Китаю та Індії разом... очікується, що підвищення продуктивності праці становитиме понад 55 % усіх надходжень ВВП від штучного інтелекту за період 2017–2030 рр.» [3]. Розвинуті економіки мають у середньому вищу частку цифрової економіки у ВВП, ніж країни, що розвиваються. Ця частка в середньому складає 5,53 % від ВВП, і коливання варіюється від 3,4 % від ВВП у Франції до 12,4 % від ВВП у Великобританії. Середній рівень цифровізації економіки країн, що розвиваються, складає 3,53 % ВВП, а діапазон приросту коливається від 1,5 % в Індонезії до 6,9 % в Китаї [4]. При цьому середня швидкість зростання цифрової економіки в країнах, що розвиваються, вища та складає 1,4 рази проти 1,28 рази у розвинутих. Відбувається наздоганяюча цифровізація, і цифровий розрив між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, скорочується [2].

Цифрові технології впливають на усі аспекти життєдіяльності суспільства і, передусім, на соціально-економічну сферу, істотно модернізуючи колишні уявлення, стереотипи і моделі взаємовідносин між державою, бізнесом і громадянами.

В Україні відбувається посилення ролі та відповідальності держави за забезпечення життєвих соціальних стандартів життєдіяльності населення. Разом з тим нещодавня історія показує, що відсутність об'єктивних, ефективних та взаємовигідних зв'язків із громадськістю може навести у майбутньому до високої соціальної напруженості, конфліктності, непередбачуваності подій. Гострота проблеми обумовлюється також високою динамічністю інформаційних процесів при організації відносин з громадськістю, пошуком нових комунікативних зв'язків та методів управління, сприяють забезпеченню ефективної взаємодії між владою та суспільством для виявлення та реалізації інтересів та потреб різних соціальних груп населення. Особливого значення набуває проблема встановлення ефективного зворотного зв'язку між органом влади і громадськістю, управління громадською думкою, створення позитивного іміджу органу влади.

Нині майже всі органи державної влади мають свої підрозділи, які спеціально займаються масовими комунікаціями з громадськістю. Служба зв'язків з громадськістю (прес-служба) здійснює спеціалізовану та посередницьку інформаційно-комунікаційну діяльність, спрямовану на налагодження каналів двосторонньої взаємодії між структурами державної влади та сегментованою громадськістю, іншими суб'єктами суспільно-політичного процесу з метою досягнення взаємної домовленості, порозуміння, співпраці та соціального партнерства в суспільстві. Він покликаний допомагати органам державної влади приймати управлінські рішення, спрямовуючи їх на певний настрій і можливу реакцію громадськості; формування громадської

думки щодо тих чи інших управлінських рішень, завоювання авторитету, закріплення позитивного іміджу органів державної влади. Інформаційна відкритість визначається як режим організаційно-правової діяльності будь-якого учасника соціальної взаємодії, який забезпечує всім учасникам цієї взаємодії можливість отримувати необхідний і достатній обсяг інформації (відомостей) про їх структуру, цілі, завдання, фінанси та інші істотні умови діяльності. З розвитком Інтернету у світі та в Україні зокрема, його широким розповсюдженням та основним показником інформаційної відкритості є якість та наповнення офіційних Інтернет-ресурсів.

Проте реальність сьогодення свідчать про поширення кризи довіри між владою та громадськими інституціями, низький рівень сприйняття громадського суспільства в самому суспільстві. У сучасних реаліях існує проблема недостатнього використання потенціалу відносин з громадськістю на рівні місцевого самоврядування. Нині суспільно-політичний потенціал органів місцевого самоврядування реалізується в основному лише за рахунок виконання ними інформаційних функцій.

Активність представників громад, незважаючи на створені в Україні передумови для широкого залучення населення до вирішення місцевих проблем, залишається низькою, в основному з таких причин: 1) недостатнє розуміння державними органами модальностей залучення та їх важливості; 2) суспільна інертність – частково через «споживацький підхід» «держава зобов'язана забезпечити все», частково через нерозуміння того, що лише вони особисто можуть стати лідерами змін у суспільстві; 3) ініціативи місцевого розвитку залишаються нереалізованими через сприйняття місцевою владою цих ініціатив як спроб захоплення влади громадськими групами чи інституціями, а не як можливості налагодити партнерство та вирішити локальні проблеми.

Громадські інституції, державна влада та місцеве самоврядування повинні спільно працювати над проблемними сферами та розуміти потребу у кардинальних змінах. Існує залежність майбутнього України від здатності інститутів громадянського суспільства та владних структур зберегти і розвивати співпрацю, що сформувалася в кризових умовах, для визначення спільної стратегії перетворень. У цьому випадку стає очевидною необхідність побудови трирівневої структури публічно-партнерської взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства в процесі громадського контролю та участі у розробці та прийнятті управлінських рішень.

Основними напрямками, за якими найбільш ефективно може здійснюватися взаємодія в рамках підсистеми «органи влади – інститути громадянського суспільства», є: взаємодія у формуванні стратегій місцевого (регіонального) розвитку; розвиток мережі громадських комітетів територіальної самоорганізації; створення громадських рад; систематичний обмін інформацією тощо. Особливо важливою є злагоджена робота влади та громадськості щодо реалізації потенціалу міжсекторної взаємодії (у розумінні «влада та громадськість») у формуванні стратегій місцевого розвитку.

Ключовим стратегічним вектором удосконалення системи публічного управління соціально-економічним розвитком в Україні на сучасному етапі цифрової трансформації є формування механізмів, які сприяли б підвищенню ефективності взаємодії центральних органів влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Від проривних технологій до цифрової економіки : монографія / за заг. ред. О. В. Кубатка, Б. Л. Ковальова. Суми : Сумський державний університет, 2022. 256 с.
2. Вишневецький О.С. Цифрова платформізація процесу стратегування розвитку національної економіки: монографія. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2021. 449 с.
3. Anand, S., Verweij, G. What's the real value of AI for your business and how can you capitalise? PricewaterhouseCoopers, 2020. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/issues/analytics/assets/pwc-aianalysisizing-the-prize-report.pdf>.
4. Dean, D. et al. (), The connected world. The Internet economy in the G-20, BCG, Boston, USA, 2017. URL: <https://imagesrc.bcg.com/Images/The Internet Economy G-20 tcm9-106842.pdf>.
5. Yemelianenko L. Foresight in public management as a regulation tool under the conditions of economic uncertainty / L. Yemelianenko, K. Zakharova / The economics of uncertainty: content, evaluation, and regulation: Tallinn. Scientific Center of Innovative Researches OÜ. 2022. 232 p. P. 25-41.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА КОМУНІКАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ

Гуртовий В.С.

Аспірант, ПВНЗ «Європейський університет»

Науковий керівник

Гудзь Ю.Ф., доц., проректор з наукової роботи

В сучасному світі інформаційна та комунікаційна безпека являються критично важливими аспектами відновлення підприємств в Україні, особливо враховуючи зміни що відбуваються в сучасному світі, що включають в собі кіберзагрози та глобальні виклики. У процесі відновлення своєї діяльності українські підприємства стикаються зі значними труднощами та викликами, особливо коли це відбувається в умовах постійних політичних, економічних та інформаційних загрозах.

Загальне поняття «інформаційної безпеки підприємництва» можна розглядати як ряд суспільних відносин, суть яких полягає у створенні та підтриманні на належному рівні життєдіяльність інформаційної системи підприємництва [2]. Інформаційна безпека включає в себе заходи для захисту конфіденційної інформації, що стає особливо актуальною у бізнес-середовищі у процесі відновлення. Забезпечення захисту від несанкціонованого доступу, витоку та втрати даних дозволяє уникнути серйозних фінансових та репутаційних ризиків, серед яких можна виділити:

- Публічне знецінення – полягає в публічному розголошенні або розкритті інформації, такої як звіти про вразливості, порушення